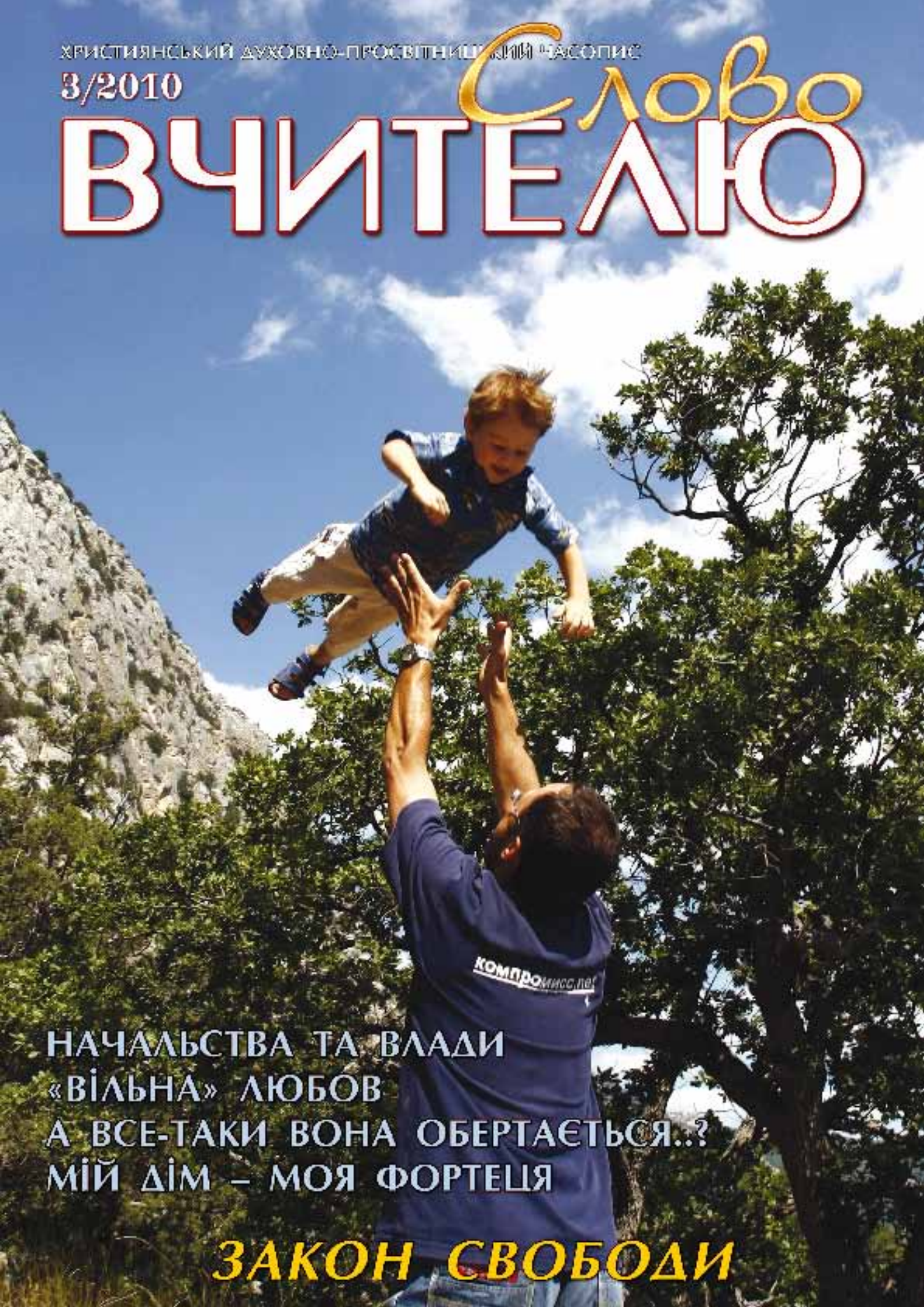

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЙ ЖУРНАЛ

3/2010

Слово ВЧИТЕЛЮ

НАЧАЛЬСТВА ТА ВЛАДИ
«ВІЛЬНА» ЛЮБОВ
А ВСЕ-ТАКИ ВОНА ОБЕРТАЄТЬСЯ...?
МІЙ ДІМ – МОЯ ФОРТЕЦЯ

ЗАКОН СВОБОДИ

Християнський духовно-просвітницький часопис	
«СЛОВО ВЧИТЕЛЮ» № 3(13)/2010	
Наше кредо: «Нести Слово Боже — ось наша мета, щоб кожний учитель був учнем Христа!»	
Головний редактор	Тарас Приступа
Редакційна колегія:	Тетяна Артерчук Олег Блощук Олександр Бондарчук Руслана Ковальчук Юрій Ліщинський Євген Никонюк Ольга Новікова
Редактор	Світлана Філіпчук
Дизайн і верстка	Аля Біла
Коректор	Ольга Мац
Відповідальна за випуск	Надія Доля
Засновник і видавець — Міжнародна громадська організація «Надія — людям»	
Адреса:	а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна.
Телефон:	(0362) 63-79-76
Факс:	(0362) 62-05-12
e-mail:	slovo@hopetopeople.org
www.hopetopeople.org	
Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідoctво про державну реєстрацію: серія KB № 12846-1730P від 27 червня 2007 р.	
Передплатний індекс — 99864.	
Пожертви на видання часопису просимо надсилати поштовим переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26005301588849, Промінвестбанк м. Рівне, МФО 333335, код 21081735 з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“».	
За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.	
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.	
Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад: Ів. 19:6-11, 13-20, 25-28; 1 Кор. 1:18-24. Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;).	
Якщо в тексті не зазначено інше, всі біблійні посилання взято з Біблії у перекладі проф. Івана Огієнка.	
Фото на обкладинці Сергія Закордонського.	
Надруковано: РТМКФ «Християнське життя», 43006, м. Луцьк, вул. В. Стуса, 3, тел. (0332) 71-08-74. Наклад 2000 прим.	
© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»	

На запитання: «На чому базується християнська мораль?» — багато хто, не вагаючись, відповість: «На Десяти заповідях» (щоправда, маючи на увазі всього декілька з них: «не вбий», «не вкради», можливо, ще «шануй батька та матір...»). Той, хто теологічно більш грамотний, мабуть, згадає заповідь любові Ісуса Христа: «Люби ближнього свого, як самого себе». Анітрохи не применшуючи значення цих заповідей, дозволимо собі порівняти їх із стінами будівлі, яка називається «християнство». В основі ж її лежить перша і найважливіша: «Я — Господь, Бог твій...», яка стверджує, як безсумнівний факт, існування і суверенну владу Бога. Бо саме Господь Бог, створивши світ, не лише сформував його законодавчу базу, заклавши незмінні закони природи і моральний закон у серце людини, але й розробив чіткий механізм їх дотримання. Без цього фундаменту будівля не встоїть: виховання моральності перетвориться у моралізм, а результат буде протилежний очікуваному.

І у цьому не треба нікого переконувати. Більшість батьків навчає своїх дітей правильних речей: гарно поводитися, бути чесними і добрими. Чому ж стільки молоді гине в обіймах алкоголю, наркотиків і розпусти? Школа також докладає чимало зусиль, щоб виховати гідних громадян своєї країни. Звідки ж тоді корупціонери, бандити, бомжі?..

Божі заповіді можна сприймати лише як застережні знаки на життєвій дорозі, їх бажано виконувати, але так і кортить порушити (щоб не обмежували нашої свободи!), а Бога — як працівника ДАІ, який може помітити, а може й не помітити порушення, з яким, у випадку чого, можна домовитися, зрештою — заплатити штраф, і далі жити, як і раніше. Але насправді закон і заповіді подаровані нам Богом не для того, щоб ущемити, а щоб повернути і забезпечити нашу свободу.

Кожна людина, яка приходить у цей світ, успадковує гріховну природу своїх батьків і є підневільною, тому потребує визволення з-під влади ворога душ людських і звільнення від егоїзму та сваволі. Цього вона не може досягти власними зусиллями, не допоможе «дзвінок другу» чи «допомога залу», це під силу лише Сину Божому Ісусові Христу — Єдиному, Хто повністю виконав закон, Хто Сам є правдою і життям.

Отож, розпочинаючи у новому 2010–2011 навчальному році новий тематичний цикл «Від моральності до духовності», хочемо запросити вас, дорогий читачу, у подорож від знання до пізнання, від розуміння букви — до прийняття духу, від учення — до Учителя.

Будьте з нами під Божим благословенням і охороною!

З повагою — редакційна колегія

4	ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ
	<i>Н. Доля. «Закони треба поважати і виконувати» (інтерв'ю з Людмилою Гарківець)</i>

	АКТУАЛЬНА ТЕМА	6
	<i>Т. Флемінг. Моральність: поняття об'єктивне чи суб'єктивне?</i> <i>Л. Дмитрус. Чи маємо ми свободу?</i> <i>М. Дубовик. Закон Божий</i> <i>М. Югов. «Вільна» любов</i> <i>Н. Дубовик. Що таке добре і що таке погано? або Беззаконники</i>	

16	СТУДІЇ БІБЛІЇ
	<i>Ю. Ліщинський. Біля Синаю</i>

	ЗНАЙОМСТВО	18
	<i>Н. Доля. «Мови — моє покликання» (інтерв'ю з Єлизаветою Гуц)</i>	

24	НАУКА І ХРИСТІЯНСТВО
	<i>О. Прокопович. Віра і наука (ч. 9)</i>

	КОНТРАСТИ	29
	<i>О. Блощук. А все-таки вона обертається..?</i>	

31	МЕТОДИКА І ДОСВІД
	<i>О. В'ялов. Знайомство з Учителем</i> <i>Р. Ковальчук. «Я — Господь, Бог твій... хай не буде тобі інших богів передо Мною»</i> <i>Н. Чорнобай. Закони Божі і закони людські</i> <i>А. Кириченко. Начальства та влади</i>

	ХРИСТІЯНСТВО І МИСТЕЦТВО	44
	<i>О. Блощук. Джаз — музика свободи</i>	

45	МОЛОДЬ У ПОШУКУ
	<i>О. Новікова. Поганські ідоли та... наша молодь</i> <i>Ідоли й ідолопоклонство</i> <i>А. Приступа. Талант і майстерність: у пошуках істини</i>

	СПРАВИ СІМЕЙНІ	50
	<i>І. Дубовик. Мій дім — моя фортеця</i>	

52	РОЗДУМИ ДУШІ
	<i>Г. Левицька. Божий дарунок</i>

	З ПОШТОВОЇ СКРИНЬКИ	57
	<i>О. Постольник. Ми відповідальні за тих, кого нав... приручаємо...</i> <i>А. Кириченко. Юні знавці Біблії</i>	

«Закони треба поважати і виконувати»

Інтерв'ю з Людмилою Гарківець

Наше перше знайомство відбулося по телефону, і я відразу зрозуміла, що Людмила Гарківець — надзвичайно зайнята людина. Розмова неодноразово переривалася, оскільки моя співрозмовниця комусь терміново була потрібна. Ні, Людмила не багатодітна мама, не лікар, не керівник великого підприємства, але, як мама, вона турбується про своїх підопічних, як лікар, допомагає зціленню їхніх душ, як керівник, робить усе можливе і неможливе, щоб їхній дім існував. Цей дім — реабілітаційний центр «Звільнення» для тих, хто прагне позбутися наркотичної й алкогольної залежностей.

— Людмילו, Ви молода освічена людина, маєте престижний фак юриста і пішли працювати в реабілітаційний центр для наркоманів. Чому?

— Працюю тут відносно недавно, близько року. Не скажу, що було просто прийняти це рішення, але, коли відчуваєш покликання від Бога, — неможливо сказати «ні». Думки про людей з подібними проблемами завжди непокоїли мене. Серце крається, коли бачиш, як сатана зруйнував їхні долі. Поєдную роботу юриста і духовного наставника в жіночому відділенні. Взагалі, наш центр існує 6 років. За цей час реабілітацію пройшло понад 500 чоловік. На жаль, останнім часом з'явилися «доброзичливці», які воліли б його закрити. От і доводиться вести судові тяжби через ділянку землі, яка нам украй необхідна, бо важливою умовою реабілітації є трудотерапія.

— Що, на Вашу думку, є причиною того, що люди потрапляють у залежність від згубних звичок?

— Можу відповісти одним словом — гріх.

Одні вбачають корінь проблеми в неправильному вихованні або відсутності виховання в сім'ях, інші перекладають вину на негативний вплив

Людмила Валентинівна Гарківець народилася 4 травня 1978 р. у Полтаві. Закінчила юридичний факультет Полтавського аграрного коледжу управління і права, Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, Біблійний інститут «Слово життя». Працює юристом у Міжнародній благодійній організації «Милосердя» у м. Харкові та реабілітаційному центрі «Звільнення» в с. Покотилівка Харківської обл.

оточення, недостатню просвітницьку роботу в школах. На мою думку, проблема всередині самої людини. У багатьох наркоманів дуже хороша сім'я, але вони вибрали наркотики. Хтось — через бажання виділитися, самоствердитися, показати, що він не такий, як усі, або навпаки — щоб не відставати від інших. А це все прояви гріха егоїзму.

— Чи можна здолати ці гріховні бажання? Можливо, закони держави мали б бути більш суворими, контроль із боку вчителів і батьків — жорсткішим?

— Такі засоби, безперечно, потрібно використовувати: заохочувати батьків приділяти більше уваги своїм дітям, заборонити вільний продаж в аптеках наркотичних засобів, припинити рекламу розпусного способу життя. Людина створена так, що їй потрібні рамки, правила. Якщо не буде законів, матимемо анархію і хаос.

Але самими лише зовнішніми чинниками серце людини не змieniш, гріховні бажання не викоріниш. Їх можна лише призупинити, приглушити. Далі потрібно діяти іншими інструментами, з духовного арсеналу. Людям потрібен Ісус Христос.

— Що Ви маєте на увазі?

— Те, що стосується не лише наших підопічних, але всіх людей на світі. Для того, щоб жити повноцінним життям за Божим задумом і згідно з Його заповідями, треба повірити в Ісуса Христа, Божого Сина, прийняти Його заступницьку жертву, визнати Його повновладним Господарем свого життя.

У цьому плані робота із залежними людьми має свою специфіку. Їм уже не треба пояснювати, що таке гріх. Вони це прекрасно усвідомлюють. Не треба розповідати про пекло — вони там уже побували. І Христа приймають із готовністю, але... як один із способів звільнення. Пробували наркологію, пройшли методичну програму, може, спробувати ще в Христа повірити?... Змін не буде доти, доки не буде визнання, що Ісус Христос — єдина дорога до спасіння, єдиний Бог і немає інших.

— А як Ви особисто прийшли до такого розуміння сутності речей? Це результат виховання в християнській сім'ї?

— На жаль, ні. Я вдячна батькам за те, що виростили нас із братом. Але в Бога вони не вірили і, відповідно, нам цієї віри передати не могли.

Не скажу, що духовні питання мене зовсім не цікавили, навпаки, у коледжі я захоплювалася філософією, вірила, що є життя після смерті, але у формі перевтілень — реінкарнації. Людині зручно так вірити.

У мене була близька подруга. Ми з нею шість років в одній команді у волейбол грали. Мама у неї була віруюча. Одного разу, нам уже тоді по 19 років було, вона запросила нас поїхати в молодіжний християнський табір. Розпитавши, що там і як, і довідавшись, що дискотек не буде, пити/курити не можна, я відмовилася, а моя подруга поїхала. Я чудово провела час на дачі, не відмовляючи собі у розвагах. Коли ж Оля повернулася і почала із захопленням розповідати про табір, я обірвала її: «Це все дурниці! Ніхто того Бога не бачив. А Біблію звичайна людина написала».

Але, як кажуть, коли Магомет не йде до гори, гора йде до Магомета. Через два місяці я закінчила навчання і почала шукати роботу. І ось ця сама жінка пропонує мені звернутися в одну організацію, якій потрібен юрист. І виявляється, що саме ця організація — християнська місія — проводила табір, у який я відмовилася поїхати. Мене взяли туди на роботу, а через рік знову запросили в табір, але цього разу вже просто приїхати в ролі гості. Оскільки я вже працювала з цими людьми, то відмовитися було незручно, і я на три тижні поїхала у християнський табір. Спочатку це була для мене мука — я засинала на проповідях, страшенно хотілося курити, де тільки можна було, я починала сперечатися і запевняти існування Бога. Мовляв, ніхто Його не бачив, тому Його не існує.

Якось ми ближче познайомилися з однією дівчиною, і мене дуже здивувало те, що сторінки її Біблії у багатьох місцях були позначені, вірші підкреслені. Спочатку я розгорнула Біблію на книзі Об'явлення, цікаво ж почитати, що буде в майбутньому, але для мене там була суцільна фантастика. Найбільше позначок було у книзі Приповістей. Я почала читати і зрозуміла, що такої глибокої мудрості людина не могла написати. Так Бог уперше похитнув фортецю мого невір'я. Але безпосередньо Господь торкнувся мого серця через 138 псалом: «Ти виткав мене в утробі матері моєї... Мого зародка бачили очі Твої, і до книги Твоїєї записані всі мої члени та дні, що в них були вчинені, коли жодного з них не було...» У мене завжди було багато комплексів, мене не влаштовував мій зріст, не подобалась зовнішність. А тут я раптом зро-

Людмила Гарківець серед реабілітантів центру «Звільнення», с. Покотилівка, Харківська обл.

зуміла, що це Бог мене створив, що я особлива. Я не знала, що в цей час уся команда молилася за мене.

В передостанній день табору у нас було традиційне багаття і таке символічне дійство: той, хто хотів позбутися своїх гріхів, залишити старий спосіб життя, мав кинути у вогонь прутик. Діти підходили і кидали, і я кинула зі словами: «Боже, якщо Ти є, допоможи мені в Тебе повірити». Наступного дня я вже не сумнівалася в існуванні Бога, я привселюдно за-свідчила про те, що визнаю свої гріхи і прошу Ісуса Христа увійти в моє серце. Так, 13 серпня 1998 р. я назавжди увійшла в Його сім'ю і досі жодного разу про це не пожалкувала.

— Що змінилося у Вашому житті після цього?

— Спочатку було дуже непросто, адже після табору я повернулася в ті самі умови, до старих друзів. А я ж то вже була іншою! Цю правду, родичі і знайомі поставилися до мого рішення з повагою, хоча й досі вважають це фанатизмом.

Бог дивовижним чином благословив мене вступом до Київського університету, це було майже не реально, але для Бога немає нічого неможливого. Наша сім'я не дуже заможна, потрібні були кошти на проїзд, проживання, підручники. І все це з Божою допомогою вирішувалося.

Повертаючись до вашого запитання щодо реабілітаційного центру, скажу, що було б і нерозумно, і просто негарно з мого боку йти, наприклад, у комерцію чи в політику, коли Бог так благословив і зараз показує потреби інших людей, яким я можу допомогти, в тому числі, використовуючи свій фак.

— Ви мріяли стати юристом, чи просто так склалися обставини?

— У дитинстві у мене була улюблена собака, і я мріяла стати кінологом. Згодом захопилася телесеріалами, та так, що твердо вирішила бути адвокатом, як Джулія і Мейсон із «Санта Барбари». Це насправді стало і мрією, і реальною метою, яку я перед собою ставила.

— Людмילו, Ви постійно маєте справу із законодавством. Зараз нерідко можна почути, що воно у нас, в Україні, недосконале. Як Ви дієте в складних, неоднозначних ситуаціях?

— Переконана, що закони держави, як і Божий закон, треба поважати і виконувати. Складні ситуації трапляються. Сама молюся і постійно прошу своїх друзів молитися про те, щоб мені ніколи не йти проти Бога, проти власного сумління і проти законів держави.

— Перед Вами зараз широка освітня аудиторія. Чи є у Вас слово до читачів нашого часопису?

— Я схилиюся перед працею вчителя. Дуже поважаю тих учителів, які трудяться над формуванням християнського світогляду у дітей. Якщо Ви навчите хоча б одну дитину молитися, любити Біблію і мати страх Божий — Ви виконаєте дуже важливе служіння перед Богом і не залишитеся без нагороди. Але для цього потрібно самому мати правильні стосунки з Богом і сміливо, послідовно та вірно на власному прикладі показувати переваги християнського життя. Нехай Господь допоможе Вам у цьому.

Розмовляла Надія Доля

МОРАЛЬНІСТЬ:

поняття об'єктивне чи суб'єктивне?

В епоху багатокультурного релятивізму 10 заповідей часто сприймаються як піднесена промова, за якою не стоїть нічого. Вони ніби старомодні і неактуальні для сучасної людини. Декілька років тому один суддя в США викликав довгі й інтенсивні дебати, розмістивши 10 заповідей на стіні судової зали. Незважаючи на те, що заповіді врешті-решт зняли, той суддя отримав велику підтримку від суспільства. Відомо, що в минулі століття оголошували про смерть Бога, Який і досі Живий; мертвими виявились Його противники. Бога безуспішно намагались прогнати навіть цілі країни. Один священик під час допиту спитав замполіта, який накинувся на нього, як собака на кістку: «А що робитимете ви, якщо завтра партія попросить вас йти до церкви і ставити свічки?». Він відповів, що такого статися не може. І от те, чого статися не могло, сталося. Багато років по тому той замполіт друкував євангельську літературу для мене, місіонера зі Сполучених Штатів. Такі приклади безліч. Досить подивитись на зростання церкви в деяких регіонах світу. Сьогодні, незважаючи на супротив релігії, скажімо, в Китаї, церква там продовжує рости і є однією з найбільших у світі. Схоже на те, що Бог не збирається вмирати чи відмінити Своїх Законів. І все ж запитання поставлене і потребує ясної відповіді: «Чи існують об'єктивні моральні закони, чи ж закони залежать від мінливої моди, від різних віянь?».

Існування морального абсолюту

Людина — істота моральна. Здавалося б, твердження очевидне і незаперечне. Але сам цей факт створює труднощі, по-перше, для тих, хто хоче назавжди прогнати Бога із людської

свідомості. Соціологи-дарвіністи намагаються побудувати теорію, згідно з якою можна пояснити моральну орієнтацію людського серця. Проте задовільних пояснень у них нема. Мораліст, який мислить релятивно, підходить до етичних стандартів з точки зору інтересів індивіду чи групи. Врешті-решт і при індивідуалізмі з його самоуправлінням, і при соціальному підході групи з її демократією моральність голосить у натовпі мінливої суспільної моди. Але ж почуття справедливості і вміння розрізняти добро і зло є суттєвим для самого визначення «Людина». Релятивіст переконаний у тому, що абсолютного, об'єктивного стандарту для розрізнення добра і зла в нас нема. Проте, коли несправедливо чинять з ним самим, або коли він стикається із неприємним злом, то, жахаючись, відсахується. Це правильно і всім зрозуміло. Вибравши те, що пропонує сучасний вік, такі релятивісти виглядають моральними, попри свій релятивізм. Але не треба так легко погоджуватись з їх моральністю. В цьому випадку зло сховалось за лаштунки і боротьба з ним має продовжитись.

Релятивізм (від лат. *relativus* — відносний) — методологічний принцип, який полягає у метафізичній абсолютизації відносності й умовності змісту пізнання. Суть даного філософського напрямку: *всьяке знання відносно неусталене, суб'єктивне, залежить від людини. Гносеологічні корені релятивізму — відмова від визнання безперервності у розвитку знання, перебільшення впливу конкретних умов.*

Окрім нехтування абсолютними моральними законами, великі зусилля спрямовані на зречення від будь-яких абсолютів узагалі. Сміливою, але марною є ця спроба. Вона приречена на самознищення. Одній учительці, з якою я мав бесіду на ці теми, дуже не сподобалось, що я відстоював віру в абсолют, вона проголошувала зворотне: «Не існує ніякого абсолюту, все відносно». Наслідки таких переконань цілком очевидні, проте свідомо нехтуються багатьма людьми. Категоричність таких тверджень — це і є претензія на абсолют. Бо ж саме твердження «Абсолюту нема» — не відносне. Воно або істинне, або хибне. Істина відображена в реальності незалежно від того чи вашого сприйняття, думок і бажань. А логіка з її законом, що заперечує протиріччя, пережила всі напади критиків. Роблю припущення, що вона витримає і всі напади релятивістів, які продовжують товктися об стіни логічних законів своїми головами.

Якщо існування абсолюту не підлягає сумніву, то чи існує моральний абсолют? На його існування вказує людська совість. А що таке совість? Я дав би таке визначення: совість — це внутрішній закон, який направляє наші повсякденні рішення. Ним виправдано дії, які відповідають нашим моральним стандартам. Цей самий закон викликає почуття вини, коли наші вчинки не відповідають моральним стандартам. Мені подобається приклад, який використовують північно-американські індіанці для пояснення взаємодії совісті з почуттям вини. Вони кажуть, що в серці кожного є ніж. Цей ніж ніби обертається по колу кожної миті, коли серце обманює. Так, обертаючись, він ранив серце. Просуваючись уперед мов стрілка годинника, ніж робить оберт. Після цього серце вже не відчуває болю. А коли нема болю,

немає серця... (Макс Лукадо. Пошуки батьківської любові). Тут важливо зауважити, що сама совість не є абсолютним моральним законом, а лиш свідчить про його існування, відображає його. Біблія каже про вроджене вміння розрізняти добро і зло як про закон, що написаний у наших серцях. Він подає свідчення, то виправдовуючи, то звинувачуючи нас. Чи можна ним знехтувати? Звичайно, але тоді ми йдемо проти власної совісті, собі на шкоду. Так само як тіло надзвичайним чином забезпечене чутливістю, що попереджає про небезпеку, так і душа забезпечена моральною чутливістю, щоб попередити про духовну небезпеку. Без такого попередження ми одразу ризикуємо втратити душу. А на що надіятись громадянам цілої країни, совість якої в руїнах?

Детермінізм — матеріалістичне вчення про загальну об'єктивну зумовленість явищ природи, суспільства і людської психіки, зокрема, волі. Головним у детермінізмі є положення про причинність як такої зв'язок явищ, при якому одне явище (причина) за певних умов породжує інше (дію).

Складні етичні ситуації часто використовують, щоб показати «неможливість» моральних абсолютів. Ситуація складається таким чином, що протиставляються два моральні вибори, які в результаті утворюють моральну дилему. Виглядає це як дешева програма з телебачення, яка є далекою від реальності. Наприклад, «хтось змусив вас вибирати, кого із людей убити першим, але якщо ви відмовитесь, вони вб'ють усіх». Інший приклад, «убий цю людину, інакше ми вб'ємо твою дитину». Звичайно, це все гіпотетично, але навіть якщо це припустити, неважко визначити, незважаючи на емоційний тиск, вибір наших подальших дій. Людина завжди має вибір не брати участі у чіємусь злі. Небезпечними можуть бути навіть роздуми про такі ситуації, таким чином ми вже частково беремо в них участь. Ключем до вирішення подібних ситуацій є потреба дивитись крізь емоційні маніпуляції і шукати третього, четвертого або п'ятого варіанта вирішення, який був вигідно забутий, щоб втілити свої наміри щодо морального вибору. Основною

проблемою в подібних ситуаціях є нерозуміння моральних законів. Це спроба примусити механічно виконати літеру закону, що спотворює сам закон. Така тактика дій була безуспішно використана проти Ісуса. Його противники намагались змусити Ісуса погодитись, щоб закидати камінням жінку, яка вчинила перелюб. Однак Він не тільки розвінчав їхнє лицемірство, але продемонстрував Божу милість. Він сказав їй: «Іди, але більш не гріши» (Ів. 8:11), що ще раз підтверджує Божі стандарти та людську відповідальність.

Важких питань є вдосталь. Прихильник морального абсолюту гостро це усвідомлює і береться за їх вирішення. Аморальна людина не буде себе обтяжувати такими дурницями, як етика. Сьогодні, у вік вибуху технологій, ми все частіше стикаємось з подібними труднощами. Легких питань і відповідей не існує. Наприклад, багато пар зберігають запліднені яйцеклітини для імплантації в майбутньому. Але пара розлучається й ембріон залишається в підвішеному стані в морозильній камері. Що робити з замороженим ембріоном? Чий він? Я не намагатимусь відповідати на ці питання в межах цієї статті, зауважу тільки, що походження дилеми — це вибір, який був зроблений до того, як виникла сама «дилема». Моральну дилему ми часто створюємо самі, і відповідь проста, аби ми тільки були готові усвідомити її. В багатьох випадках люди вимушені визнати, що не залишається нічого, як тільки покладатися на Бога та просити Його про милість до нас. Незважаючи на складність питань, відкидання моральних стандартів — не відповідь. Насправді, зараз як ніколи ми потребуємо стандартів, які б скерували нас для того, щоб пройти через лабіринт моральних питань сьогодення, який постійно розширюється. Ми повинні постійно собі нагадувати, що «можемо» не означає «повинні».

Відкидання всесвітніх абсолютів добра і зла може бути руйнівним. Етика Дарвіна і Ніцше лягла в основу переконань нацистів з їхньою вірою у виживання сильнішого. Важливо розуміти, що знищення слабких рас і людей було для нацистів моральним обов'язком. Вони були переконані, що,

знищуючи цих людей, вони робили «добро». Це була своєрідна теорія еволюції, покладена на практику. І послідовний релятивіст мав би спитати: «Чом би й ні? Те, що правильне для них, є для них правильним, а хто ми, щоб судити?» Можна було б і погодитись, якби не універсальний закон моралі, що поширюється на всіх. Він, до речі, став основною підставою для нюрнберзького процесу, який, як відомо, мав і багато недоліків. Отже, чи готові ми відкинути всякий моральний закон і жити в світі, в якому немає ніяких обмежень, де права встановлює сильний? Ми не збагнемо суті нацизму, поки не усвідомимо, що його потворність — породження не варварства, а «високоцивілізованої» філософії. Ми легко забуваємо про те, що від цивілізованості до варварства — один крок. Як показує історія, треба зовсім небагато зусиль, щоб через страх, кризу й ідеологію розбудити варварство, яке трохи задрімало.

Свобода волі — філософське питання про те, чи розум вільний у своїх діях чи рішеннях, чи вони визначені наперед, детерміновані. Впродовж віків це питання цікавило філософів і теологів. Розгляд цього питання потребує розуміння взаємодії між свободою і причиною, визначення того, чи закони природи причинно-зумовлені.

Свобода і відповідальність

З іншого боку, наша дискусія не може оминати питання вільного вибору волі і детермінізму. Дарвіністська еволюція, з моєї точки зору, неминуче веде до детермінізму, згідно з яким ми — продукт мінливого

Томас Флемінг отримав теологічну освіту у Південно-східному біблійному коледжі у США. Понад 15 років займається духовним служінням у країнах СНД. Працює студентським деканом Рівненського біблійного коледжу «Слово благодаті».

Одружений. Батько трьох дітей.

процесу і позбавлені свідомості. Людина зведена до купи клітин і хімічних сполук, що діють через відточені інстинкти. Ми, мовляв, робимо те, що ми робимо, бо це виявляє, що ми є тими, хто ми є. І, як той лев, що плаче над своєю здобиччю, ми втілюємо свою долю у життя. Якого вибору ми можемо чекати від такого типу людей, які моральні вимоги висувати? Сьогодні ми роздаємо презервативи в школах, тому що «це ж діти, і вони не зможуть контролювати свої сексуальні потреби». (А це і не дивує після тієї інформації, якою їх щодня зомбують через ЗМІ.) Цей детермінізм проявляється і в поясненнях кримінальної поведінки: «В нього було важке дитинство». Безумовно, оточуюче середовище впливає на вибір, який ми робимо в житті, але ж і відповідальності за нього з нас ніхто не знімав. Чи ми не маємо права сподіватись, що люди з важким дитинством не будуть убивати чи калічити одне одного? Детермінізм і редукціонізм не розширюють права і можливості, а забирають душу.

Вірю, що всі ми створені за образом Божим і є чимось більшим за наш хімічний склад. Ми володіємо вільним вибором для реалізації своєї свободи перед Богом тут, на землі. Але, разом з можливістю вільно вибирати, ми стаємо спроможні грішити і йти проти Творця. Моральні рішення, які ми приймаємо щодня, є менш важливими порівняно з нахилом волі до стосунків з Богом. Та й 10 заповідей були написані не тільки для того, щоб скеровувати нашу поведінку. Вони відкривають перед нами те, чого чекає від нас Бог, і нагадують нам про наше місце перед Ним. Вони ставлять нас віч-на-віч з нашою гріховністю і нашою потребою в милості Божій. У Посланні до галатів ми читаємо: «Та все зачинило Писання під гріх, щоб віруючим була дана обітниця з віри в Ісуса Христа. Але поки прийшла віра, під Законом стережено нас, замкнених до приходу віри, що мала об'явитись. Тому то Закон виховником був до Христа, щоб нам виправдатися вірою. А як віра прийшла, то вже ми не під виховником» (Гал. 3:22–24). Ми всі постійно порушуємо Божий моральний закон, який є абсолютним. Але у Господа є милість і прощення. Христос заплатив за гріх, Він помер на хресті, щоб ми вільно приступили і прийняли прощення і нове життя з Богом.

Сьогодні етика розповсюджується через мигаючі картинки, що складають мільйони біт коливаючої інформації. Тривожна невідомість виснажує нас, і ми глибоко прагнемо знати істину, щоб в ній знайти свободу. Десять заповідей були висічені на камені (див. Вих. 32:16). Це свідчить про довговічність і незмінність закону. Так, цей камінь може роздавити нас, але також він може стати провідником. Більше того, він може направити нас до Христа. Прихильники релятивізму в моралі твердять, що мораль — це мішень, яка постійно рухається. Такі спостереження можуть виявитись правдоподібними, як спостереження — вони цілком правильні, і все ж вони проводять до хибних висновків. А якщо змінюється не мораль, а сучасна людина, яка займає то те, то інше положення щодо незмінної моралі? Тоді моральність — незмінна Полярна зірка, якою свідомо нехтують у навігації по каламутних водах релятивізму. Нехтують, покладаючись на власну інтуїцію. Мабуть, так воно і є: дрейфує не мораль, а ми...

Томас Флемінг

Одного разу я почула, як чоловік продав газети:
— Купіть «Свободу», купіть «Свободу», за 10 копійок. Панове, купіть «Свободу»... Всього 10 копійок за газету. Де вам ще запропонують таку ціну?

Справді, дешево... А як у нашому житті? Свобода така ж дешева чи дорога?.. Мабуть, залежно яка свобода, свобода від чого... Свобода купувати те, що хочеш, — легка (добрий зарібок знайти не важко); а от свобода не курити? Не вживати наркотики? Дорога. Можна бути багатим, але залежним від думки людей, від спонсора, від алкоголю, від погоди, від кар'єри, від телевізора, від гороскопу, від власника підприємства, від влади, від злодіїв, від своєї гордості, від хвороби тощо.

Дехто вважає, що свобода — це робити те, що ти хочеш; дехто — продає свою свободу за пару гривень; ще дехто використовує термін «свобода», щоб отримати владу в країні, продати більше пива («HIKE» — будь вільним!) чи сигарет («Дозволь собі розкіш!»). Ісус же говорить, що людина є вільною, коли має в серці Слово Боже. Коли вона пізнає правду, тоді має свободу прийняти правильне рішення.

«Отож відкиньте усіляку нечистоту й зло в своєму житті, яких так багато. Прийміть покірливо вчення Боже, що посіяне в серцях ваших і може спасти душі ваші. ...Досконалий Закон Божий несе свободу людям. І той, хто уважно вивчає його й живе згідно з ним, хто втілює його життям своїм, а не просто, вислухавши, забуває, — буде щасливою людиною» (Як. 1:21–25).

Свобода (згідно з тлумачним словником) — це можливість прояву суб'єктом своєї волі на основі усвідомлення законів розвитку природи та суспільства.

Бути вільним — це мати відвагу обрати найкраще, в чомусь іншому себе обмеживши. Найкраще з точки зору майбутнього.

Дехто може заперечити, сказавши: «Я вільний, і нічий рабом ніколи не був...». Дійсно, більшість людей не є рабами, але, не знаючи всієї правди, часто обирає не те, що правильне, а те, що найлегше. Те, на що не потрібно затрачувати багато часу, коштів та зусиль. Згадайте шкільні роки: як важко було робити самому кожен день домашні завдання і як хотілося списати чи то «домашку», чи то контрольну. Це — найлегше, і тому списували. (На жаль, якщо раніше списували деякі учні, то зараз — майже всі.)

Якщо порівняти, то в сільському господарстві легко вирощувати кукулі (бур'ян). Його не потрібно сіяти та доглядати — він сам виростає. Одного разу сталася така історія. Жінка народила дитину, якій поставили діагноз ДЦП. Вона відразу ж залишила роботу, щоб повністю присвятити себе вихованню дитини. І, справді, з часом це принесло добрі плоди. Дитина досягла значних успіхів і не відставала від своїх однолітків. І ще одна історія: хлопчик мав усе, що тільки бажав, — дорогі іграшки, одяг, престижну школу, комп'ютер... Та батьки проводили з ним мало часу. Вони, як працівники НДІ, були сильно зайнятими людьми. Їхній син став наркоманом, маючи все. Друга історія повторюється часто. Перша — інколи. Багато людей мислять так: «Навіщо читати Біблію, коли гроші вирішують все?», «Навіщо тратити свої сили на дітей — їх і так виховують: вихователька, вчителька, бабуся...», «Навіщо навчатися, коли батьки і так куплять диплом?», «Навіщо старатися відроджувати любов? Її можна швидко купити. Навкруги так багато гарних жінок» або «Навіщо вчитися кожен день задовольнятися малим? Можна поїхати на заробітки».

Чи маємо ми СВОБОДУ?

Вам стало відразу зрозуміло, котру дитину більше любили, чи не так? Правильно, ту, задля якої мама згодилася пожертвувати роботою. Спочатку — було важко, але потім наполегливість мами принесла добрі плоди. Її серце було налаштоване на любов до дитини, тому вона і вибрала саме такий шлях, хоча він і нелегкий. А як у вашому житті?

Ми народжуємо дітей за традицією або через те, що самотньо, а потім, бажаючи йти у справах, не знаємо, де їх подіти.

Ми не знаходимо часу, щоб піти до церкви з дітьми. Потім не плачмо, коли побачимо, що для наших дітей не має нічого святого.

Ми одружуємося з розрахунку, а потім дивуємось, чому наші діти нам чужі.

Ми не зупиняємось ні перед чим, щоб заробити зайву копійку, а потім жахаємось, що хтось переступає через нас, щоб отримати дохід.

Ми не знаходимо часу, щоб провести його разом із дітьми. Не дивуємось, коли потім у наших дітей не буде часу, щоб провідати нас.

Ми обманюємо, оправдовуючись, що тільки таким шляхом можна заробити. Тоді не гніваймось, коли хтось, у відповідь на наше запитання: «Чому ви поступаєте нечесно!», вижене нас із кабінету з погрозами.

Ми часто не помічаємо людей, а лише те, що вони нам можуть дати. Тоді чекаймо, що нашим дітям та онукам будемо потрібні не ми, а те, що ми маємо.

Ми ніколи не робимо нічого безкорисливо, просто так. Прийде час і наші діти чекатимуть вигоди від опіки над нами.

Ми не любимо вчитися — хай усе йде так, як воно йшло. Наші діти також зненавидять школу та вчителів.

Ми не вибачаємось, вважаючи, що завжди маємо слушність. Не ображаймось, коли хтось не вибачиться за шкоду, завдану нам.

Ми не тиснемо на своїх дітей — вони мають право бути вільними. Але чомусь з часом багато з них стають невірними, бо залежать від наркотиків чи сигарет.

Ми крадемо цвяхи зі свого підприємства, то чому ж розгнівались на сина, який украв гаманець?

Ми заводимо романи на стороні і при цьому сподіваємось, що в наших дітей будуть щасливі та міцні сім'ї?

Кар'єра — важливіша для вас за все на світі? Не дивуйтесь, що хтось зрадить вас через кар'єру.

Ні одне з наших свят не обходиться без вина та горілки. «А як же інакше? А що скажуть люди? Всі так роблять». Потім ховаємо очі від тих же людей, виходячи з психіатричної лікарні, де лікується від алкоголізму онук.

Чому ми думаємо, що коли погоджуємося на аборт — то обираємо найкращий шлях? Він — не найкращий, а найлегший. Тоді не плачмо, якщо, ставши дорослими, наші діти також виберуть найлегший шлях — просто викреслять батьків зі свого життя.

Маючи владу, ми турбуємося лише про власний добробут, тож не звинувачуймо «синів» чи «помаранчевих» у корисливих мотивах!

Ми так прагнемо схуднути, забуваючи, що для справжньої любові зміна фігури не має значення.

Ми купуємо дитині комп'ютер, мобільний телефон, шлях до вузу, вважаючи, що тим самим «купили» йому щастя майбутнє. Та наявність диплома та сучасної техніки не забезпечує щастя.

Ми шукаємо любові скрізь — у серіалах, романах, телепередачах, клубах та ресторанах, але не там, де треба — в реальних стосунках з реальними людьми...

Чому ми вважаємо, що, сіючи кукулі, пожнемо пшеницю? Чи хочемо ми справді бути вільними? Тож поспостерігаймо за життям навкруги нас, яке говорить саме за себе. І відкріймо Біблію, щоб побачити, що ці істини написані давним-давно, та ніколи не старіють. Вони навчають нас вибирати любов, вірність та чесність та відкидати зраду, брехню та корисливість.

Людмила Дмитрус

Людмила Дмитрус народилася 1979 р. в Шепетівці. Закінчила економічний факультет НУ «Острозька академія» та Рівненський регіональний біблійний коледж.

Проживає в м. Шумську. Працівник УВМГО «Товариство Євангелізації Дітей».

Заміжня. Має сина.

Закон Божий

Існує думка, що Десять заповідей дав людям Мойсей і, взагалі, це все придумали євреї. Є й інша думка. Кажуть, що заповіді придумали церковники або священики. В атеїстичні часи казали: «Заповіді придумали попи, щоб дурманити голови людям». Але в Біблії прямо написано, що заповіді давав Господь.

Хто є Автор Десяти Заповідей?

Вих. 20:1: «І Бог промовляв всі слова оці...»

Абсолютно всі слова, які написані в Слові Божому, сказані Господом. Чому це настільки важливо розуміти?

Наше ставлення до тієї чи іншої інформації суттєво залежить від того, хто є її автором. Пригадайте, як діти реагують, коли до якоїсь вказівки чи прохання додається: «Тато сказав...» або «Мама сказала...»? У даному випадку ми розуміємо, що ні до чого тут попи, ні до чого тут священики, церковники і навіть євреї з Мойсеєм. Мойсей також тремтів перед Богом, коли слухав Його громовий голос.

Ви знаєте, ми з вами — носії постреволуційного синдрому. Його головна ознака: той, хто проти влади, — герой. І якщо влада говорить «так», ми будемо говорити «ні». І це стосується будь-якого вияву влади, починаючи з сім'ї, дитячого садочка, школи. І цей постійний бунт цілком природний для грішного серця людини. В даному випадку краще знати, проти Кого бунтуємо. Всі ці слова сказані Самим Богом!

Досліджуючи 19 розділ книги Вихід, ми пізнаємо, Який цей Господь і чому варто Його слухатися.

Вих. 19:3–4: «Скажеш отак дому Якова, і звістиш синам Ізраїля: «Ви бачили, що Я зробив був Єгиптові...»

400 років єгиптяни тримали ізраїльський народ у покорі, примушуючи до рабської праці. І це єдиний приклад в історії людства, щоб увесь

народ (понад 2 млн. чол.) одноментно, без пролиття людської крові звільнився від рабства. Це було чудо, фантастика! Можливо, дехто з євреїв вийшов і не міг зрозуміти, як так трапилось. Бог, Який вивів Свій народ, — всемогутній Бог!

Вих. 19:4: «...І носив вас на крилах орлиних, і привів вас до Себе».

Великий, всемогутній, всесильний Бог часто видається людям далеким і недоступним. Але кого орел носить на крилах? Пташенят! Чийх пташенят? Своїх пташенят! Кого носять мами на руках, ніжно пригортаючи до грудей? Своїх діток. Господь дає нам гарний і зрозумілий приклад Своєї ніжності і безмежної любові.

Вих. 19:5: «А тепер, коли справді послухаєте Мого голосу, і будете дотримувати заповіту Мого, то станете Мені власністю більше всіх народів, бо вся земля то Моя!»

Тут ми бачимо Господа як Пана всієї землі, як Владику всіх владик, як Президента Всесвіту. Часто люди обурюються: «Чого це Він тільки євреїв вибрав!?» Друзі, не лише євреїв. Ми

всі — Його власність. Євреї ж мали лише особливе доручення й особливу відповідальність.

Вих. 19:10–13: «І промовив Господь до Мойсея: Іди до людей, і освяти їх сьогодні та ввечері, і нехай вони виперуть одіж свою. І нехай вони будуть готові на третій день, бо третього дня зійде Господь на гору Синай на очах усього народу. І обведеш границею народ докола, говорячи: Стережіться сходити на гору й доторкуватися до краю її. Кожен, хто доторкнеться до гори, буде конче забитий! Нехай не доторкнеться до неї рука, бо буде конче вкаменований, або буде справді застрілений, чи то худобина, чи то людина, не буде жити вона. Як сурма засурмить протяжливо, вони вийдуть на гору».

Ці слова говорять нам про те, що Бог — Автор заповідей — є Святим Богом. Грішна людина, коли наближається до Святого Бога, може очікувати лише смерті. Бог — страшний у Своїй святості, Він судить і карає за гріх. Дивовижно, що в цьому одночасно проявляється Божа благодать. Навіть страшний суд буде виявом благодаті

Божої, тому що тоді будуть покарані всі Божі вороги, всі злочинці, яких тут, на землі, ніяк не можуть покарати. Але хіба це не була Божа благодать, коли з грішниками, рабами й ідолопоклонниками Господь став говорити, та ще й сказав, що Він їх любить. Він сказав: «Я розкажу вам, як жити на цій землі. Я розкажу вам, як любити Мене. Я розкажу вам, як залишитися живими. Я даю вам Мій закон, Я даю вам заповіді». Це благодатний Бог!

Що ж таке «заповіді»?

Сучасні синоніми до слова «заповідь» — наказ, вимога, правило, умова. Зрозуміло, що це не просто оголошення. Це слова, сказані великим Автором для того, щоб вони були почуті і неодмінно виконані.

Ви знаєте, це змінює наше ставлення до Слова Божого, коли ми розуміємо, що це постанови, що це не просто роздуми Бога на духовні теми. Господь вступив у завіт зі Своім народом. Це особливі стосунки. Слово «завіт» означає узи, скріплені кров'ю. В цьому завіті ніколи не було питання про розірвання стосунків. Завіт — це вічні стосунки. У сучасних контрактах, угодах є обов'язковий пункт про розірвання стосунків. Тут розірвання контракту не передбачається. Завітні стосунки — це стосунки великого Бога з народом, який Він обрав назавжди. Після того, коли Господь сказав усі ці слова, Мойсей зібрав народ, він був освячений, були принесені жертви, кров яких була пролита як ознака укладення завіту.

Кому і за яких обставин були дані заповіді?

Кому ж були дані заповіді? Ізраїльському народові, який прийшов до гори Синайської? Яке ж тоді відношення вони мають до нас? Ми вже зазначали вище: «Станете Мені власністю більше всіх народів, бо вся земля то Моя! А ви станете Мені царством священиків та народом святим». Тобто ці слова були сказані євреям для того, щоб вони потім передали це мавитянам, амонитянам, асирійцям, вавилонянам тощо. Тому ці заповіді мають пряме відношення до нас, українців. Більше того, ці заповіді дані мені і тобі, щоб ми їх чули, виконували і розказали про це іншим.

Гюстав Доре. Мойсей спускається з гори Синай

Дуже важливими є обставини, за яких були дані заповіді. Господь дає людям два дні на приготування. Вони мали подбати про чистоту свого тіла, одягу, налаштуватися емоційно. Вих. 19:15: «Будьте готові на третій день, не сходьтеся з жінками». Господь створив сім'ю з важливою метою — відображати Бога, але, коли треба говорити з Самим Богом, навіть подружні стосунки мають відійти на другий план. Той, хто не має стосунків з Богом і, можливо, думає, що сім'я — це найголовніше, зазнає краху, тому що і чоловік, і дружина мають отримати Слово від Бога, щоб передавати його одне одному, любов від Бога, щоб любити одне одного.

Вих. 19:16–19: «І сталося третього дня, коли ранок настав, і знялися громи та блискавки, і густа хмара над горою та сильний голос сурми! І затремтів увесь народ, що був у таборі... І вивів Мойсей народ із табору

назустріч Богові, і вони стали під горою. А гора Синай уся вона димувала через те, що Господь зійшов на неї в огні! І піднявся дим її, немов дим вапнярки, і сильно затремтіла вся гора... І розлігся голос сурми, і він сильно все могутнів: Мойсей говорить, а Бог відповідає йому голосно...»

Громи, блискавки, Божа сурма, землетрус... Навіщо все це? Чому саме за таких умов мали прозвучати Божі заповіді? — «Щоб чув народ... і щоб повірив» (Вих. 19:9). Іншими словами Бог каже: «Я дуже серйозно ставлюся до Свого Слова. Я хочу, щоб ви зрозуміли, що хоч Я і люблячий, і ніжний, але Я святий і грізний, і Я хочу, щоб ви боялися Мене». Соломон каже так: «Страх Господній — початок премудрості» (Пр. 1:7). Ви знаєте, слово «страх» має тут широкий спектр, але перш за все людина має просто злякатися Бога, тобто усвідомити, наскільки Він великий і страшний... А потім,

коли ми пізнаємо Бога, цей страх стає не тільки страхом від того, що Він такий великий, а й пошаною і повагою до нашого великого Бога. Отже, умови, в яких був даний закон, говорили про те, Яким був Господь, і вони створювали цю повагу і розуміння наскільки важливі заповіді.

Яка заповідь найважливіша?

Найважливішою, безперечно, є перша заповідь. Вона служить фундаментом для всіх інших. Бог починає з цієї заповіді, тому що з цього починається все: «Я Господь Бог твій. Нехай не буде в тебе інших богів!»

Вих. 20:2–3: «Я — Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною!»

Уявіть собі, що молоді люди, хлопець і дівчина, зустрічаються. Хлопець пропонує дівчині руку і серце, але отримує відмову. Чи є сенс далі обговорювати, яким могло б бути їхнє весілля, скільки дітей вони хотіли б мати тощо? Звичайно, ні! Отож, якщо ми не виконуємо першої заповіді, фактично виконання решти заповідей втрачає свій сенс. Якщо в нас, крім Бога, заведуться ще інші божки, то те, що ми нікого не вбили і нічого не вкрали, — значення не має. Ми порушили завіт.

Якщо ви думаєте, що нас, українців, це не стосується, то пригадайте поганські традиції, які глибоко вкорінені в повсякденній практиці. Коли виносять покійника, його обов'язково треба над порогом тричі потрясти. Потім обов'язково треба стільчики перевернути. Кажуть, щоб ніхто не помер. Та якби це допомагало, ми б уже жили вічно. Весною ж християни йдуть на могилки і їжу несуть. Кому? Духам померлих. Звертання до бабок, ворожок, чародіїв, а через них, фактично, до демонів. Ось вам реалії, у яких ми живемо сьогодні. Чи ж це не ідолопоклонство?

Насамперед, Бог «знайомить» людей із Собою, представляється: «Я Господь Бог твій». Давньоєврейською мовою ці слова звучать так: «Яхве Елохім». Що ж означало ім'я «Яхве»? — «Я є, Я — справжній Бог». Уперше Бог відкриває це Своє ім'я Мойсееві, промовляючи до нього з палаючого куща. В Єгипті було багато богів. Але Бог каже: «То не боги, то ідоли, а Я справжній Бог. Я тобі явився. Піди

скажи ізраїльтянам, що ти зустрівся зі справжнім Богом». Це ім'я, крім цього, передає милість, благодать, терпіння, любов, доброту, вірність, правду, прощення, справедливість і праведність. Ніколи таким іменем не зверталися до поганських богів. У нашій мові ми кажемо: «Бог, боги». В нас немає іншого слова, але єврейською мовою ніколи не можна було сказати Яхве про ідолівських богів. Це було ім'я лише справжнього Бога. Якщо подумати й уявити собі, що прийшов святий Бог до грішних людей і пропонує людям стосунки з Собою, це просто фантастична пропозиція.

Друге ім'я «Елохім» має закінчення множини і вказує на таємницю одного Бога в трьох особах. Це неможливо досягнути людським розумом. Якщо перше ім'я нам більше вказує на характер Бога, то друге ім'я відкриває нам Його сутність. Таким є Бог завіту.

Далі Господь указує на знамення завіту — «твій». Стосунки з Богом — це і є віра в Бога. Не релігія, не виконання певних ритуалів, а особисті близькі стосунки.

Сьогодні люди не вірять в Бога і пояснюють це тим, що вони Його не бачили. Але ж те, що ми Його не бачили, не значить, що Його немає. Є багато речей, які ми не бачимо і ніколи не побачимо, але ми відчуваємо на собі їхню могутню дію. Урагани робить вітер, проте люди його не бачать, але наслідки відчутні. В дитинстві я боявся грози. Недалеко від нашого дому росли тополі, і вони дуже сильно шуміли, тоді я казав мамі: «Треба зрубати тополі, бо вони вітер гонять». Мені по-дитячому здавалося, що це вітер іде від тополь. Дуже часто ми думаємо, що це все якось так, саме по собі відбувається, але могутня дія Бога видна весь час у житті. Також ми не можемо показати і свого розуму, але його видно у вчинках.

Давайте тепер подивимося на значення завіту. Господь каже: «Нехай не буде в тебе інших богів». Ні в якому разі! Ніяких інших богів! Ти маєш належати лише Мені і нікому іншому. Твої думки, твоє життя, твій час, твої плани, твої мрії, твоя мета — абсолютно все

має бути сконцентроване на Мені. Ні на чому іншому!» Господь має заповнити весь горизонт. Нічого без Бога!

Логічно, що ніяких інших богів і не може бути. Які можуть бути боги!? І так зрозуміло, що є тільки один Бог... Але далі, читаючи Біблію, ми бачимо скільки разів, знаючи, бачачи і розуміючи, що робив великий Бог, народ відступав від Нього. Вступаючи у шлюб, подружжя дає обіцянку вірності — нікого іншого. Однак, як дуже часто люди порушують цей завіт вірності в стосунках одне з одним, так дуже часто люди порушують і вірність Богові. І, на жаль, ці інші боги з'являються в житті людей.

Ідолопоклонники знаходять собі кумирів не лише на тлі поганських релігій. Це — обожнення окремих людей, культ грошей, кар'єра, слава тощо.

Найпоширеніший прояв порушення цієї заповіді — егоїзм. Егоїзм означає: «Я — Бог». Він проявляється, наприклад, у намаганні все контролювати. З одного боку, ця риса здається позитивною, зокрема, коли батьки намагаються контролювати дітей, спрямовують їх, навчають, але часто це переходить межі Божого контролю. Я нібито відкидаю Верховного Владику, кажучи: «Ти там керуй Собі на небесах, а я тут буду. Це — моє життя!»

Ми всі порушили цю заповідь. А відтак, переступили Божий закон і є злочинцями.

Подяка Ісусові Христу за те, що Він один виконав цю заповідь, як і всі інші Божі заповіді, і невинний пішов на хрест, взявши на Себе всі наші переступи і прийнявши увесь тягар Божого покарання. І коли ми роздумуємо над Голгофою, вона повертає нас до гори Синай, де були дані ці заповіді, де тряслася земля і сипалося каміння, де горів вогонь, де в гуркоті грому говорив Господь, де Він вступив у Завіт з народом, який був недостойний цього і, зрештою, потоптав Його завіт. Саме тому прийшов Ісус Христос і вступив з нами в новий завіт.

Михайло Дубовик

Михайло Дубовик народився 1967 р. в Харкові. Закінчив місіонерське відділення Донецького біблійного коледжу, понад два роки був місіонером у Калмикії. Закінчив Українську біблійну семінарію, магістр богослов'я. Директор Міжнародної громадської організації «Надія — людям», місіонерський пастор церкви «Община Доброго Пастиря» м. Рівне. Одружений. Батько трьох дітей.

«Вільна» любов

Я — людина, і ніщо людське не чуже мені.
Публій Теренцій Афр. (бл. 195–159 рр. до н. е.)

Сьогодні багато людей поділяють філософію екзистенціалізму, пронизану глибоко емоційними ідеями подолання людиною своєї сутності. Здатність долати напрям пов'язана з проблемою свободи як вибору однієї з нескінченного числа можливостей, а інтуїція або «розуміння» вважається істинним методом пізнання через ірраціональність буття.

І такий настрій все глибше і глибше проникає в усі сфери життя людини. Сьогодні люди охоче керуються своїми суперечливими почуттями, притлумлюючи всі спроби інтелекту зупинити нерозумність, що межує з безумством. Здавалося б, у невинній, а подекуди, навіть і підбадьорливій фразі «Живи сьогодні» багато хто знаходить джерело натхнення. Однак виникає запитання: натхнення для чого? Побачити всі можливості цього дня і прожити його максимально ефективно, з користю для себе та оточуючих, чи «взяти від життя все», а «після нас хоч потоп!»? Можна навести ще безліч прикладів «красивих» фраз, розуміння яких повністю залежить від світосприйняття людини. Або це буде **егоцентризм**, прихованою формою якого є **гуманізм**, або **богоцентризм**.

Уже давно стало модним таке світосприйняття як «вільна» любов (free love). І тут порушується не лише питання інтимних стосунків, але й питання взаємовідносин узагалі. Стосунків, які ніяким чином не повинні зобов'язувати або обмежувати свободу іншого. «Любов», яка не потребує нічого взамін, зручна для тих, хто не хоче брати на себе зобов'язань, що обмежують їхню так звану «свободу».

Якщо заглибитися в історію, то побачимо, що подібний соціальний рух у XIX ст. відкидав важливість інституту сім'ї і виступав за свободу від сімейних зв'язків, стверджуючи, що «шлюб — це система насилля над людиною». У XX ст. найяскравіше в цьому плані виділилося «Літо Кохання» (The Summer of Love). Влітку 1967 р. в Сан-Франциско море музики, психоделічних речовин, сексуальної свободи збирало навколо себе десятки тисяч хіпі, які проголошували свободу і любов. «Make Love, Not War» («Займайтеся коханням, а не війною!») — заклик «вельми обізнаних» виразив соціальний і політичний бунт.

Прагнення вирватися із клітки соціуму у вільний політ було каталізатором розповсюдження цього віяння по всьому світу. Вони сіяли вітер, та бурю досі пожинаємо ми. Тому не варто дивуватися, що такі якості як вірність, моральна чистота та цнотливість просто висміюються як залишки минулого.

Знаменами свободи прикриваються прагнення догодити своїй плоті, і багато «вчителів», які лестять слух, давно вже підняли ці знамена, не вдаючись у роздуми, кому вони хочуть догодити — Богові чи людині. Нам по-

добається, коли говорять, що Божою любов безумовна до нас, але давайте звернемося до Писання: «Хто заповіді Мої має та їх зберігає, той любить Мене. А хто любить Мене, той полюбить його Мій Отець, і Я полюблю його, і об'явлюсь йому Сам» (Ів. 14:21). Так, любов безумовна до нас, та не до наших гріхів.

Бог настільки полюбив нас, що прийняв нас такими, як ми є; однак, Він надто сильно любить нас, щоб залишити нас такими, як ми є. Любов — це життєдайна сила Святого Духа, що здатна зародити та будувати взаємовідносини людини з її Творцем. Це стосунки завіту, в якому як Бог бере на Себе зобов'язання, так і людина.

Любов без зобов'язань — це чужий вогонь перед лицем Божим, де запальною сумішшю є самолюбство. Подоба вогню нездатна зігріти душу: її ссайво, її фарби оманливі, і результатом буде лише попіл холонучих почуттів. Людина без одкровення згори, без усвідомлення спасаючої благодаті, не здатна відчувати сили Божої любові, а тим паче її передавати, і, навіть, найпалкіші почуття є лише жалюгідною подобою.

Слова Івана Богослова волають до нашої свідомості: «Хто говорить: Пізнав я Його, але не додержує Його заповідів, той неправдомовець, і немає в нім правди! А хто додержує Його слово, у тому Божою любов справді вдосконалилась. Із того ми пізнаємо, що в Нім пробуваємо» (1 Ів. 2:4–5).

Істинність любові зростає як пагінець із сухої землі, долаючи несприятливі обставини та погляди людей, наливаючись світлом проміння Сонця Праведності. Справжня любов вистійть під сильним вітром і подолає всі перипетії життя.

Настав час полишити «вільне» розуміння любові і в цю пору благодаті палати святістю для Бога: любити Його, тому що Він перше нас полюбив.

«Що бажав він Мене, то його збережу, зроблю його сильним, бо знає ім'я Моє він; як він Мене кликатиме, то йому відповім, Я з ним буду в недолі, врятую його та прославлю його, і довгістю днів Я насичу його, і він бачити буде спасіння Моє!» (Пс. 91:14–16).

Михайло Югов

Михайло Югов — магістр фізики, закінчив Одеський національний університет імені І. І. Мечникова.

Одружений.

Діяльність: пізнання Життя в усіх Його проявах через віру, що є підставою сподіваного і доказом небаченого.

Що таке добре і що таке погано? або БЕЗЗАКОННИКИ

Підійшов до батька син,
Хлопчєня кирпате.
— Добре, що таке, скажи,
І погане, тату?

В. Маяковський

Класичний приклад пізнання добра й зла описаний у добре відомому нам дитячому вірші В. Маяковського. Чудовий твір, повчальний, високоморальний... Ось тільки питання виникає, а за якими критеріями визначав батько, герой цього твору, що добре і що погано?

Як і раніше, із запитаннями про те, що добре, а що — ні, теперішні діти звертаються до своїх батьків. Шкода тільки, що у відповідь вони чують аж ніяк не поетичні ідеї В. Маяковського, а прозаїчні постулати сучасності. У нинішнього покоління свої проповідники «моралі» — «95 квартал», «Наша Раша», «Камеді клуб» тощо. Мораль нині не та, «те, що було аморально, стало неаморально», — співав на початку 90-х Ігор Тальков; не знаю, що б він заспівав сьогодні... Але чи маємо ми право стверджувати, що нинішня мораль не така правильна, як 30 років тому? Адже все розвивається і прогресує, і моральні й етичні норми батька, описаного у творі Маяковського, просто застаріли?.. І мучить знову нав'язливе запитання, за якими критеріями оцінювати, що добре і що зле? За якими стандартами виводити етику поведінки? На чому будувати свій світогляд?

«Я так думаю» і «я так вважаю» — це два кити, на яких стоїть сучасне суспільство. Біда в тому, що, як казав розважливий Кролик, — «Я" бувають різні», і тому мораль у кожного своя. «Я», яке виховувалося в інтелігентній сім'ї, вважає, що використання не-нормативної лексики неприйнятне в суспільстві. А «Я», яке виросло в простій робітничій сім'ї, навіть не знає, що буває нормативна й ненормативна лексика. І скільки б ви не повторювали такий людині, що куріння шкідливе, і не лише для її здоров'я, їй вас ніколи не зрозуміти, тому що вона

дихала цим димом ще в лоні матері і, як їй здається, непогано себе почуває досі. Просто її батьки мали дещо інший погляд на етику й життя, ніж ваші, і для своєї дитини вони сформулювали по-своєму, «що таке добре і що таке погано».

Коли я дивлюся на сучасне суспільство, на нашу політичну й бізнес-еліту, шоу-біз, інтелектуалів, молодь, дітей, то мені різко слух виразність займенника «Я» і бляклість словосполучення «так думаю». На превеликий жаль, сьогодні створюють моду життя не ті, хто думає, а ті, у кого велике й значиме «Я». Нині для того, щоб стати міністром, директором вузу або школи, «зіркою» телеекрана, не надто важливо, наскільки ти обізнаний у тій чи іншій галузі, а важливо, чий ти родич або з ким ти дружиш. Часто, переглядаючи теленовини, ставлю запитання: ну чому все так, і чим далі, тим гірше?.. Тому, що ми самі стали мірилами того, що добре і що погано. Адже, якщо кожний робитиме те, що йому захочеться, у світі наступить хаос. Яскравий приклад цього — наша країна. І тому при словах: «Україна — правова держава» — гірка посмішка з'являється на наших обличчях. Чому? Чому при наявності законодавства у нашій країні чимраз більше беззаконня? Чому страшно випускати дітей на вулицю навіть удень? Чому, маючи хороших фахівців у галузі медицини, ми продовжуємо вимирати? Чому???

...Іноді корисно подивитися на ситуацію збоку, тому що коли ти є частиною смуту, то втрачаєш здатність бачити ясно. Так чи інакше, але дивись на ситуацію, на людей через призму вітчизняних ЗМІ. І хоча запекло доводиш, що думка сформувалася на підставі незалежних спостережень, все-таки не можеш назвати себе безстороннім. Відоме прислів'я говорить: «Розумний учить на помилках інших, а нерозумний — на власних». Отож, хочу навести приклад з історії нашого світу, адже «історія — найкращий учитель, у якого найгірші учні» (Індіра Ганді).

То були часи лихоліття для Ізраїлю...

Біблія описує їх так: *«Того часу не було царя в Ізраїлі, — кожен робив, що правдиве було в його очах»* (Суд. 17:6). У кожного була своя уява про правду і законність, про існування Бога, про справедливість, кожний на свій лад виводив теорему «що таке добре і що таке погано». Читаючи цю книгу, дивуєшся, як низько може людина впасти, міряючи правду своїми мірками. А дорога, що привела народ, який колись шанував Живого Бога, до такого стану, називалася дуже просто: «Я ТАК ДУМАЮ!». Набрид їм Бог зі своїми 10 заповідями, Він, звичайно, ще часом був їм потрібний, коли жити ставало нестерпно, але, як тільки приходило полегшення, люди віддавалися колишнім своїм пристрастям, із ще більшою люттю й ненасінністю чинили зло. Як ви думаєте, кому гірше всього було при цьому? Богові? Сусіднім народам? Відповідь банальна і проста — від безбожного життя ставало гірше тільки самим євреям. Від того, що вони відкинули Законодавця і Його Закон, стало гірше тільки їм самим. Їх оманлива «свобода» призвела до розвалу держави й до смуту. Якщо вам цікаво, то ви можете особисто ознайомитися з цим періодом життя єврейського народу в книзі Суддів у Біблії.

Відкинути Бога — це те саме, що пасажиром літака відмовитися від пілота, думаю, що така подорож мало кому сподобається. Насправді люди так і зробили, прийняли у володіння землю і відмовилися від Того, Хто є її Творцем і Управителем. Відвернувшись від Божого Закону, людина відвернулася від Самого Законодавця, цим прирікши себе на загибель. Люди відрубали голову від тулуба, сподіваючись, що без голови жити буде легше. Слово Боже так описує людину, яка захотіла свободи від Бога: *«...називаючи себе мудрим, вони потуманіли... А що вони не вважали за потрібне мати*

Бога в пізнанні, видав їх Бог на розум перевернений, щоб чинили непристойне. Вони повні всякої неправди, лукавства, зажерливості, злоби, повні заздрості, убивства, суперечки, омани, лихих звичаїв, обмовники, наклепники, богоненавидники, напасники, чваньки, пишні, винахідники зла, неслухняні батькам, нерозумні, зрадники, нелюбовні, немилостиві. Вони знають присуд Божий, що ті, хто чинить таке, варті смерті, але й хвалять тих, хто робить таке» (Рим. 1:22, 28–32).

Намагаючись стати особистістю без Бога, людина втратила людську подобу. І тому, дивлячись на поведінку сучасників, усе частіше звучать епітети: «озвірілі», «здичавілі», «нелюдські»... А що ж ви хотіли?.. Коли місіонери (прошу не плутати загарбників із місіонерами) приходили в дикі племена, то разом із проповіддю Слова Божого до дикунів приходила цивілізація, медицина, люди починали носити одяг, навчатися. Але погляньте, що відбувається сьогодні, коли із суспільства намагаються вилучити Закон Божий — суспільство роздгається, перестає навчатися, з неймовірними темпами поширюються епідемії, такі як СНІД, а також венеричні захворювання. Тому що в кожного своя уява про правду, праведність і правдивість... Кожний по-своєму формулює «що таке добре і що таке погано». Відкинувши Божий Закон, ми стали беззаконниками.

Як бути далі? Гірко споглядати, як наше суспільство деградує, й у розпачі знизувати плечима, мовляв, я нічим не можу зарадити?.. Кажуть, що лише дохла риба пливе за течією... Якщо ви живі, якщо Бог для вас більше, ніж слово з великої літери, то ви особисто, як педагог, як працівник сфери освіти можете впливати на ситуацію в Україні. Досить приречено очікувати, коли ж настане кінець світу. Час діяти, наближаючи кінець темряви.

Що ж можна зробити? Як підняти країну, яка повільно перетворюється в руїни? Ну, якби з таким запитанням звернутися до політиків, вони б запропонували різні реформи щодо покращення економіки й соціального рівня життя. У сучасних політичних «месій» багато пропозицій для порятунку країни. Але за 19 років незалежності нашої держави ми могли на власній шкурі відчутти ефективність пропонованих програм будівництва здорової держави. Дивлячись на чергові потуги чергових рятівників, пригадуються слова Христа: «Якщо сліпий веде сліпого, то обидва опиняться в ямі».

Ісус Христос приніс зовсім інший спосіб зміни світу, і, ви знаєте, — він дієвий. Його принцип реформ — не ззовні, а зсередини. І якби сьогодні історія могла виступити в людській подобі, вона найперша підтвердила б правдивість того, що я зараз пишу. Що зробив Христос? Він узав Божий Закон із храму і вніс його в серця людей. *«Покладу Я Закони Свої в їхні думки, і на їхніх серцях напишу їх, і буду їм Богом, вони ж будуть народом Моїм!»* (Євр. 8:10). Саме завдяки тому, що колись до нашого поганського народу прийшли перші місіонери, які несли у своїх серцях Божий Закон і вчили Божого Закону наших предків, сьогодні ми можемо ревно доводити всім, що ми — цивілізовані люди. Завдяки християнам Кирилу й Мефодію ми маємо слов'янську азбуку. Разом із Божим Законом, принесеним у наші краї, прийшла освіта.

Навчите дітей Закону Божого, вкладайте їм у серця зерно праведності, і воно дасть прекрасні сходи. Робіть це з особливою старанністю й обережністю, сійте Слово Боже, тому що тільки воно здатне збільшити не просто кількість, але й якість населення нашої країни. Закон Божий у серці — це

запорука розвитку, це перспектива і світле майбутнє! Тільки серця, наповнені Божим законом, здатні прогресувати, а не деградувати; будувати, а не руйнувати; творити, а не витворяти; зціляти, а не заражати; підносити до висот, а не опускати на саме дно...

«Я думаю, що ми ніколи не дамо народу нічого кращого від Писання... Його смак стає зрозумілим, коли починаєш читати Писання, тому що в ньому знаходиш усе людське життя. Релігія створила мистецтво й літературу; усе, що було великого в давнину, усе є залежним від цього релігійного почуття, притаманного людині так само, як і ідея краси разом із ідеєю добра... Поезія Біблії особливо доступна для чистої уяви. Мої діти читатимуть разом зі мною Біблію в оригіналі... Біблія — всесвітня» (Олександр Пушкін).

Я дуже сподіваюся, що настане той час, коли про нашу країну будуть знати в усьому світі не як про країну дешевого секс-туризму, а як про велику процвітаючу державу із глибокими моральними принципами, в основі яких лежить Закон Божий. І наші діти будуть дізнаватися про те, «що таке добре і що таке погано», не з розпусних шоу, а з Божого Слова, вивчаючи його в школі й удома. Закінчити хочу словами великого німецького мислителя Йоганна Гете: «Нехай світ прогресує і розвивається, скільки йому завгодно, нехай всі галузі людського дослідження й знання розкриваються до найвищого ступеня, ніщо не може замінити Біблію, вона — основа всякої освіти й усякого розвитку!»

Наталія Дубовик

Наталія Дубовик народилася і живе в Харкові. Закінчила Київську богословську семінарію за спеціальністю викладач біблійних дисциплін. Адміністратор проекту «Впровадження християнської етики в навчальних закладах Харкова і Харківської області».

Фото Олександра Осіпова та Юрія Тивончука

Біля Синаю

Для більшості людей події столітньої давності і події, що сталися тисячі років тому, — сприймаються майже однаково. Нам важко це уявити. І все ж, якщо ми хочемо правильно підійти до Божих заповідей, які лежать в основі духовного життя, — маємо докласти зусиль, щоб перенестися в незнайомий нам час і простір.

Спробую словами змалювати картину, яка нам відкривається у 19-му розділі книги Вихід. Мислення перших читачів, тобто людей, яким безпосередньо був призначений цей текст, було дуже конкретним, тому ми сміливо можемо уявити, як виглядало те, що описано, а якщо говорити мовою науки — перенестись в історичний і культурний контекст. А тоді нехай кожен сам зробить висновки для застосування почутого в своєму житті. Через усний переказ тривалий час передавалась уся священна історія. Батьки розповідали дітям про те, що робив Господь, і сіяли в їхніх серцях віру. Ми можемо уявити це, простеживши за способом життя кочівників у сучасних пустелях. Наприклад, бедуїнів Саудівської Аравії. Відбувається це дуже неформально, під час відпочинку в кінці трудового дня, хоча, з іншого боку, є традицією. Це як традиція вогнищ у туристичних походах. Біля вогнища збираються втомлені учасники походу, і там з'являється особлива атмосфера, яка змушує їх сидіти до ранку... Отже, далі — спроба зробити художній переказ подій біля гори Синай (Вих. 19). Ми вкладаємо його в уста одного з учасників тих подій, старого Рувима, який був тоді ще хлопчиком. От як це могло бути...

Розповідь старого ізраїльтянина

Стемніло. Ватага хлопчиків збилася довкола вогнища, яке захищало від ночі з її несподіванками і зігрівало своїм теплом. Це були молоді пастухи. Щоправда, є серед них один старий, на ім'я Рувим. Це ім'я досвідчений пастух отримав ще в землі єгипетській і дуже ним пишався, бо сам походив з племені Рувима. Є що розповісти дідові, який пам'ятає вихід із Єгипту. Хлопцям не терпиться послухати щось новеньке про подорож по пустелі та чудесні завоювання. А дідусеві тільки дай побалакати. Він сам сформувався біля таких вогнищ, а ще й став очевидцем багатьох

грандіозних подій. Отож, коли кошара в безпеці і пастухи згуртувалися після трудового дня, настав час історій...

Рувим ніколи не розпочинав свої розповіді, поки в очах хлопчаків не загоралась іскорка, яка вказувала на готовність послухати; тому поки ведеться розмова про пастушій справі. Хлопці розуміють старого з півслова, бо вже набули досвіду в догляді за вівцями. І все ж без нього їм не впоратися. Після скромної вечері товариство затихло... Дрова в багатті тихенько потріскували, пронизуючи тишу ночі, яка нагадувала про себе в перервах між балаканиною зморених пастухів. Раптом хтось промовив: «Не кради!» Виявилось, що один з хлопців жартома протягнув руку до хліба свого товариша, а той не зрозумів жарту. Всі перезирнулися, і знову запанувала тиша...

А Рувим подумки перенісся в далеке минуле... Слова Божої заповіді збудили в ньому різні спогади. Непомітно оглянувши хлопців, старий вирішив, що вони готові слухати і промовив: «Божі слова...» Повіяв легенький вітерець. Рувим продовжив: «Це було третього місяця після виходу з єгипетського краю. Пригадую той день, коли ми прибули на пустиню Синайську. Я тоді був малим і не усвідомлював і половини того, що відбувалось, але протягом трьох місяців походу в моєму серці вже зародилась і зміцніла віра в те, що ми є учасниками чогось великого. Народ у пустелі, який залишив землю, до якої зник, народ, який іде в невідоме і знає, Хто його кличе... Рамсес, Суккот, Етам — нові місця з'являлися і відразу лишалися позаду, і от пустеля Син. Місце останнього таборування запам'яталося найкраще — Ріфідім. Там було багато води для народу... А ви знаєте, що в пустелі Божу руку ми вчилися бачити саме в цьому. Бог давав воду посеред пустелі, життя посеред смерті. А ще Він нас захищав і годував. Як ми годуємо, поїмо і захищаємо цих овець...

Спогади... Вони вже тоді почали сплітатися в роздуми, і від того, що я бачив і чув, росла моя віра. Господь веде нас, і сувора пустеля не стане перешкодою для Божого народу. Віра в особливе призначення нашого табору випробовувалася, але і додавала впевненості в тому, що ми здолаємо всі труднощі.

І от ми отаборилися біля гори. Після того як Мойсей почав підійматися на гору для розмови з Богом, гора почала ніби рости в моїх очах. Вона видавалася все величнішою і величнішою, неприступнішою і неприступнішою. Щодня вона привертала погляди ізраїльтян безліч разів. Виконуючи повсякденну працю, ми слабо уявляли, що на нас чекає далі, проте щовечора батьки розповідали про наших предків, про Авраама, Ісака і Якова, про їхні подорожі і надії. З часом нам довелося дізнатися більше про те, чому ми тут...

Якось увечері батько переповів нам слова, які Господь сказав рабу Своему Мойсею. «... Ви бачили, що Я зробив був Єгиптові, і носив вас на крилах орлиних, і привів вас до Себе. А тепер, коли справді послухаете Мого голосу, і будете дотримувати заповіту Мого, то станете Мені власністю більше всіх народів, бо вся земля то Моя! А ви станете Мені царством священиків та народом святим...» На зібранні пролунало всенародне: «Усе, що Господь говорив, зробимо!» Мойсей доніс слова народу до Господа. Очі батька при цьому горіли, я не помічав такого горіння раніше. Мабуть, його надихнуло об'єднання, яке висловилося у тій згоді народу.

Ранок починався з господарських турбот, не було часу на розмови і розпитування. Щоб взнати щось достовірно, треба було дочекатися вечора. Ось уже декілька вечорів тому ми дізналися про ще один похід Мойсея до Бога, а сьогодні батько сказав: «Господь обіцяв прийти в густій хмарі і говорити з Мойсеєм так, щоб народ чув і навіки Йому повірив».

Наступного дня всі заговорили про наказ освятитися. Треба було випрати одяг і підготуватися, бо на третій день на гору зійде Господь. Свято... Там, біля Синаю я почав розуміти що це таке: свято починається в серці. На обличчях людей теж усе частіше з'являлась усмішка, якої годі було чекати в Єгипті. Очікування наростало, але нічого не відбувалося, поки...

Третього дня я прокинувся від сильного гуркоту. Вибігши з шатра, побачив густу хмару над горою і почув голос сурми. Блискавки одна за одною спалахували в небі. Стало страшно... Але я помчав до гори. Там уже зібралось чимало сміливців, яким першим треба було нагадати про важливість наказу: «...Стережіться сходити на гору й доторкуватися до краю її. Кожен, хто доторкнеться до гори, буде конче забитий!» Більшість людей вийшла назустріч Богові за Мойсеєм. Так всі зібралися біля гори Синай. Як же страшно було стояти біля гори, яка диміла і тряслася! Голос сурми могутнішав — Господь зійшов на гору у вогні!

Лише Мойсей піднявся вгору, щоб говорити з Богом, але через кілька годин повернувся і ще раз остеріг людей не пориватись побачити Господа, не порушувати кордонів гори. Там, на горі, Бог промовляв до Мойсея, кажучи:

«Я — Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства.

Хай не буде тобі інших богів передо Мною!

Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею.

Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я Господь, Бог твій, Бог заздрисний, що карає за провини батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей.

Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно, бо не помилує Господь того, хто призиватиме Його Імення надаремно.

Пам'ятай день суботній, щоб святити його!

Шість день працєю і роби всю працю свою, а день сьомий субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти й син твій, та дочка твоя, раб твій та невольниця твоя, і худоба твоя, і прихोждько твій, що в брамах твоїх.

Бо шість день творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив, тому поблагословив Господь день суботній і освятив його.

Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!

Не вбивай!

Не чини перелюбу!

Не кради!

Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!

Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невольниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!»¹

Кожне з цих слів немов світло осяяло моє подальше життя, і хоча урочистість того моменту неповторна, громи Синаю завжди постають у пам'яті, коли я чую слова заповідей. Відтоді ми, Божий народ, живемо у цьому світлі, наука Божа направляє кожного вірного ізраїльтянина сьогодні і буде скеровувати вічно.

Хлопці зазмерли, слухаючи діда, і коли він закінчив, ще декілька хвилин мовчки сиділи, дивлячись на вогонь. Було вже пізно і вони хотіли спати. Рувим ще раз оглянув гурт хлопчаків і вдоволено всміхнувся. Сьогодні він не дарма прожив день, бо передав дітям те, що Господь робив для батьків. Старий вірив, що ці історії житимуть вічно...

Юрій Ліщинський

¹ Вих. 20:2–17

Юрій Ліщинський народився 1974 р. в м. Рівне.

Магістр мистецтв за спеціалізацією «Міжкультурні дослідження». Викладач біблійних дисциплін.

Одружений. Батько трьох дітей.

МОВИ — МОЄ ПОКЛИКАННЯ

Інтерв'ю з Єлизаветою Гуц

Єлизавета Володимирівна Гуц, 1976 р. н., народилася в м. Сніжне Донецької обл.

2001 р. закінчила Санкт-Петербурзький християнський університет (бакалавр теології), здобула сертифікат спеціаліста в галузі загальної лінгвістики в Європейському відділенні літнього інституту лінгвістики (ETP of SIL), ступінь магістра в галузі лінгвістики і теорії перекладу в Амстердамському університеті.

Викладає фонетику, фонологію і методіку аналізу мови в університетах Індії і Філіппін. Займається перекладом Біблії на індо-арійські мови, а також науково-дослідницькою роботою в сфері мовознавства.

— Лізо, чому ти зацікавилася дослідженням саме індо-арійських мов, а не слов'янських, наприклад?

— Якщо коротко, то через те, що там потреба більша. Наші мови краще вивчені. З наукової точки зору, мови народів, які живуть на теренах колишнього Радянського Союзу, досліджені. Ми іноді себе недооцінюємо, але, виявляється, що ми більш освічені. Російська академія наук займалася дослідженням мов малих народів (кримських татар, чукчів, евенів, евенків, кавказьких народів, населення Середньої Азії, Закарпаття), зібрані цілі бібліотеки праць. А є такі мови, які ніхто ніколи не досліджував. Для лінгвіста вони є дуже цікавими. Тобто це захопило мене з професійної точки зору.

Крім того, вивчаючи, досліджуючи, описуючи мови, ми сприяємо розвитку тих народів, які є носіями цих мов. Зараз у світі спостерігаються дві тенденції: з

одного боку йде рух, спрямований на об'єднання мов, вважається, що до кінця 80-х років англійська стане всесвітньою діловою мовою, а переважна більшість населення земної кулі розмовлятиме на американсько-китайському суржикі (сміється), але разом з тим набирає сили екстремістських рухів, піднесення національної свідомості й інтересів. Щоб продемонструвати свій національний статус, люди переходять на свою національну мову. Мова захищає культуру народу.

ЮНЕСКО відкрило відділ з дослідження мов, що відмирають. Як спеціалісти, ми зобов'язані, принаймні, їх задокументувати. За час роботи нашого інституту були випадки, коли ми розпочинали дослідження мови, і люди починали цією мовою розмовляти, відбувалися якісь зміни в країні, і мова, фактично, — оживала.

Я переконана, що те, чим я займаюся, — моє покликання від Бога.

«Сьогодні я вирішила перечитати притчу про загублену візю і пороздумувати над нею. Спочатку здавалося, про що можна роздумувати, читаючи такий знайомий біблійний текст? Потім одне за одним почали з'являтися питання.

Коли пастух знайшов візю, чому він її не покарав за ті турботи, які вона йому завдала? Більше того, не лише не покарав, але надзвичайно зрадив... Дивний господар...

А чому візці такі безликі? Якщо вони представляють людей, то люди ж такі різні? Ми вважаємо одних важливішими за інших. Невже в Божих очах ми настільки однакові, що схожі на отару овець? Йому неважливо, яка з них загубилася. Можливо, наймиришавіша. Все одно, Він іде її шукати. А може, вона була особливою? Може, це був вождь? Але в Біблії нічого про це не згадується. Мабуть, це несуттєво?»

З місіонерського щоденника,
07.05.2008

— Коли ти відчула це покликання?

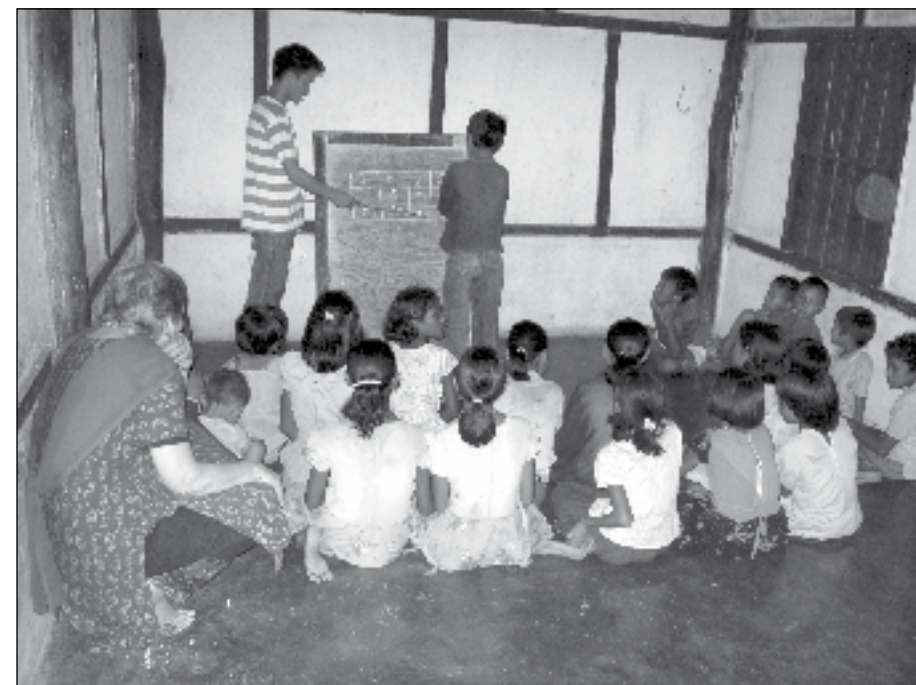
— О, це я добре пам'ятаю. Я тоді навчалася в Санкт-Петербурзькому християнському університеті. Мріяла стати перекладачем. Одного разу випадково потрапила на презентацію Інституту лінгвістики, її проводили спеціалісти-мовознавці. Коли прозвучала думка про те, що мовознавець може не лише ритися в літературі, але й реально послужити людям, мову яких він вивчає, я зрозуміла, що це Сам Бог проговорив до мене. Адже я відчувала потяг до академічної роботи, але разом з тим мені завжди хотілося практично служити людям.

— «Проговорив Бог»... А раніше тобі доводилося чути Божий голос?

— Я народилася в християнській сім'ї. З дитинства тато і мама вчили мене молитися Богу, водили до церкви. Коли мені було 15 років, довелося пережити дуже важкий період — одна за одною померли дві дуже близькі мені людини: брат, який був лише на два роки старшим від мене, і мама. Саме тоді я зрозуміла, як Бог говорить. Звичайно, це не літерами на небі, не особливими одкровеннями. Іноді через яскраві обставини, іноді через людей. Але я завжди розуміла, що це від Бога. Або ось як під час покликання — з'явилася чітка думка і відразу ж прийшла впевненість, що це моє, що я буду цим займатися.

В Індії у сільських школах навчаються діти різного віку, іноді до ста чоловік в одному класі, тому що всі неграмотні. Зошити і ручки купувати дорого, тому пишуть на шматках картону крейдою...

Сільська школа в штаті Ассам, Індія

— Чому ти обрала християнський університет?

— Моє покликання відбулося, можна сказати, миттєво, але насправді Бог довго готував мене до нього. Згадуючи дитинство, я розумію, що мені змалку хотілося займатися тим, чим я зараз займаюся. Та йшла я до цього поступово.

Коли я закінчила школу, то вже була свідомою християнкою. Це були 90-і роки — всюди відкривалися

«Уже тиждень я живу в індійському селі, в горах. Мене дратує те, що у мене зовсім немає власного простору і я живу з усією сім'єю в одній кімнаті.

...Я дуже боюся щурів, а в кімнаті, де ми живемо, їх повнісінько. Їжу тут готують на підлозі, там і їдять, там же час від часу прогулюються щури... Сплю на одному ліжку з дружиною і дітьми, чоловік спить у синах. Спимо у тому ж одязі, що й ходимо цілий день. Миємося в холодній воді.

...Хочу якнайшвидше звикнути до таких умов... Хочу за цей тиждень підтягнути свою хінді. Допоможи мені, Господи, не ображатися, коли наді мною насміхаються і передражнюють, допоможи продовжувати розмовляти з ними і не ховатися від зовнішнього світу. А ще допоможи так сильно не залежати від листів з дому. Не хочу постійно жити думками про майбутнє або спогадами про минуле, але радіти кожному дню, який Ти даєш».

З місіонерського
щоденника,
01.12.2002

Випускниці християнського коледжу, м. Шилонг, штат Мегалай, Індія

двері для проповіді Євангелії, і ми з сестрою вирішили вступили до біблійного коледжу, після закінчення якого займалася з молоддю, їздила у місіонерські поїздки. Нам здавалося, що так буде завжди, але дехто казав: «Використовуйте час, доки є можливість», вони мали рацію, зараз уже дещо інший період.

За два роки місіонерської роботи Бог підготував мене до служіння. Коли я вибирала вуз, вирішила, що це буде християнський, а спеціальність мала бути пов'язана з мовами.

— Лізо, а як ти потрапила в Індію?

— Мене туди запросили. Інститут лінгвістики, у якому я зараз працюю, одночасно займається і академічними дослідженнями, і місіонерською роботою. Це триває вже багато років, у десятках країн. Наш заклад вже має солідний вік, не дарма в його назві є слово «літній» (сміється). Але російське відділення відкрилося відносно недавно, 1999 року, і я стала їхнім першим (!) співробітником.

Свого часу я відчула покликання до цієї праці, але не до конкретної країни. Тому спочатку я не знала, куди поїду. В Індію мені зовсім не хотілося. Індійських фільмів я ніколи не любила. Уявляла собі ці випалені крапки на лобі у жінок (як потім виявилось, вони не випаляються, а наклеюються), намотану тканину замість одягу — і ставало страшно. Але у мене був ще цілий рік, доки я закінчувала навчання. Я молилася, читала, все більше і більше дізнавалася про цю країну, почала вивчати мову. А коли я туди нарешті потрапила, то всі відразу почали говорити, що я схожа на них, що я чудово вписуюся в їхнє товариство. Для мене це було підтвер-

дженням, що я на своєму місці. Тепер це мій другий дім: люди, мова, їжа...

Тобто вийшло так, що не до переїзду, а вже тоді, коли я приїхала в Індію, я зрозуміла, що для мене це найкращий варіант. Заднім числом усвідомила, що Бог привів мене туди, де мені подобається. Я не уявляю себе в якійсь іншій країні. І це не те, що поїхати туристом на 10 днів. Прожити в країні 8 років непросто, якщо тобі там не подобається. Але Бог нікому й не дає такого покликання, щоб людина постійно нарікала, була незадоволеною.

— Чим тебе здивувала Індія?

— Перші три місяці після приїзду в Індію я проходила так звану орієнтацію: як придбати квиток, де поїсти, як фільтрувати воду, як поводитися в гостях тощо. Нас було восьмеро: сім американців і я. Я недооцінювала ці курси. Вони все подавали з позиції американців, а мені здавалося, що наша слов'янська культура дуже схожа на індійську (ну, їжа у них гостріша). Згодом мені довелося пережити багато сюрпризів, бо виявилось, що у них все інакше. І найбільша відмінність — у світогляді. Ми споконвіку християни. Ми віримо в єдиного Бога. І навіть якщо це номінальна віра, вона все одно накладає відбиток на світогляд людей, на їхнє сприйняття світу і своє місце і роль у цьому світі. В християнстві — ким би ти не народився, ти можеш прагнути до Бога. Релігія індусів, заснована на багатобожжі, — це релігія безнадії. В якій касті народився — в такій і помри. Це повна духовна пасивність.

Стосунки між подружжям, взаємини між батьками та дітьми, дружба — все це описується тими ж словами, що й у нас, але сенс туди вкладається зовсім інший.

Доки жінки вчать грамоту — місіонери іноді доглядають за їхніми дітками

Відвідування села в Бангладеш у рамках дослідницького проекту з вивчення мови джаруа

Збір слів для аналізу мови саора

«На минулому тижні в індійському поїзді у мене вкрали всі документи, гроші, банківську картку і комп'ютер.

Учора я переселилася в нову квартиру. Хазяйка, жінка, яку я знаю вже два роки з Массурі, погодилася здати мені кімнату за півціни, коли дізналася про мою ситуацію. Але плату потрібно внести відразу за місяць. У мене залишилося трохи більше тисячі рупій. Це дуже мало, якщо врахувати, що в Делі проїзд коштує не менше 30–50 рупій, до того ж мені потрібно якось харчуватися. Звичайно, це буде проста індійська їжа: рис і даал, і ще трішки овочів. Фільтровану воду купувати дорого,

фільтра нема, так що буду просто довго кип'ятити воду з крана. Сподіваюся, що газу вистачить ще хоча б на тиждень. Тільки б вистачило. Моя банківська картка мала прийти вчора, але — не прийшла. Важко передбачити, скільки доведеться чекати.

Так, здається все продумала. Чудово! На стінах розвісила фото з видами зимового Петербурга і фотографії моїх рідних. Я не одна. І ця комірчина — явище тимчасове. Я маю свій дім, свою країну, свою сім'ю, де мене знають і люблять. А тут — є Бог...»

З місіонерського щоденника,
17. 04. 2004

«Кілька днів працювали з представником одного з місцевих племен. Ми намагалися допомогти у створенні алфавіту для їхньої мови.

Перед нами сидів дорослий чоловік, старійшина племені, дуже шанований і освічений. Він намагався зобразити на папері свої думки рідною мовою. Годинами він щось писав, закреслював, потім знову писав, потім намагався використати інший шрифт, знову переходив на англійську. Часто йому це не вдавалося, і він зі сльозами на очах намагався пояснити нам, що він хоче написати. Він увесь час повторював, що його

народ хоче писати, що їм обов'язково потрібний алфавіт, тому що потрібна Біблія, а інакше, як вони дізнаються про істинного Бога?

«Будь ласка, допоможіть моєму народу пригадати мелодію нашої мови, тому що ми її загубили!» — повторював наш гість. Мови, які мають свою мелодію, називаються тональними, і для того, щоб передати їх на письмі, потрібно якось зобразити мелодію мови.

Ми допомагали нашому гостю, чим тільки могли: давали поради, ідеї, як можна правильно зображати

подібні мови, і благословили його на зворотну дорогу. Здається, зробили все, що могли, і тепер наша молитва про те, щоб Бог дав Пратапові мудрості і необхідних знань для просвіти свого народу.

А таких мов навколо нас ще сотні... Дай Бог, щоб у кожному племені з'явився свій Пратап, який горітиме любов'ю до Бога і до свого народу і захоче присвятити своє життя для того, щоб відкрити йому доступ до найбільшої Книги у світі».

З місіонерського щоденника,
30. 06. 2004

Християнська громада в одному зі східних сіл штату Ассам, Індія

Країна перенаселена, тому заохочується планування сім'ї, ведеться пропаганда, щоб сім'ї були маленькими, не більше двох дітей. Усі хочуть, щоб народжувалися хлопчики, бо, щоб видати заміж доньку, треба дати великий посаг. Лікарям, які проводять УЗД, заборонили повідомляти стать дитини, бо коли жінки дізнаються, що народиться дівчинка, — часто вирішують робити аборт.

Коли народжується хлопчик — це щастя, радість, торжество, але згодом цього хлопчика надмірно пестять, йому всі цукерки, іграшки, його відправляють на всі гуртки, на додаткове навчання... Зате дівчинку мало не з пелюшок привчають до роботи. Тобто вона ніби відпрацьовує гроші, які збирають їй на посаг, а хлопчик отримує все відразу. Зате батьки знають, що в старості син їх догляне і до смерті не залишить. Особливо близькі стосунки в сім'ях між мамою і сином. Дружина ніколи не буде ближчою для чоловіка, ніж його мама.

Повага до старших — це дуже важливий елемент індійської культури. Надзвичайною повагою користуються вчителі — гуру. В індійській ведах є таке повеління: шануй гуру як Бога. В цьому є позитивні і негативні моменти.

Ось стою я перед індійськими студентами — вони все слухають, записують, нікому навіть на думку не спаде щось заперечити чи зневажливо сказати. Але як тільки вони досягають статусу гуру, багато хто зупиняється у своєму розвитку, перестає навчатися, а під сумнів їхній авторитет уже ніхто поставити не може. Статус гуру також не дозволяє не знати відповіді на якесь запитання. І, трапляється, учитель говорить повну нісенітницю, а діти ж це все сприймають.

— Яка в Індії система освіти?

— Індія багато років була британською колонією, тому і система освіти — британська: 12 класів (початкова школа, середні і старші кла-

си), 3 роки коледжу — бакалаврат, 2 роки магістратури. Діти навчаються з 3 років; до 1 класу дитина вже повинна читати і писати.

За виключенням кількох державних шкіл з досить невисоким рівнем освіти, все навчання платне. Це ще одна причина, чому батьки не можуть дозволити собі мати більше двох дітей: вони просто не зможуть дати їм освіту.

Кумедна деталь (яка зараз, на жаль, поширюється і в Україні та Росії) — приватне репетиторство. Без нього в Індії не обійтися. З кожного предмета треба наймати репетитора. Отож, прийшла дитина зі школи, де, взагалі-то, мала б чогось навчитися, і пішла по репетиторах...

Християнські організації в Індії відкривають школи. Я безпосередньо цим не займаюсь, але ми сприяємо цьому процесу. Як тільки починається розмова про школу — постає фінансове питання.

Де взяти шкільні приладдя? — Ми відповідаємо, що можна використати підручні засоби. В одному селі ми попросили в магазинах картон, пофарбували його чорною фарбою, знайшли крейду. І вийшли зошити, а з великого картону — дошка.

А як платити вчителю? — Знову ж таки, треба виходити з того, що є. Збираються, наприклад, батьки всіх дітей і на початку навчального року купують маленьке козеня чи пару курочок, а потім потихеньку вирощують «зарплату» для вчителя. Або відділяють частину рисового поля, і вчитель потім отримує з нього врожай. Усе це базується на принципі «стійкої програми» — програми, яка залишиться життєздатною навіть без підтримки ззовні. Ми ж не будемо там постійно жити, а правильно поставлена справа з Божою допомогою зможе розвиватися. Це наше бажання, наша мрія, про це наша молитва.

Ми несемо людям освіту, виходячи з наших християнських цінностей, з наших цілей. Для того щоб Біблію, яку ми перекладаємо мовами народів Індії, ці народи могли читати, вони повинні вміти читати. Освіта ж несе просвіту, просвітлення розуму і серця людини. Я знаю, що деякі євангелісти вважають це зайвим. Та для мене здається дуже важливим — навчити людину читати. Можливо, мине час, мене там уже не буде, нашого інституту не буде, але буде Біблія, і вона потрапить до рук цієї людини, і вона її прочитає. Я вірю, що це не буде марно!

Розмовляла **Надія Доля**

Розкішний будинок сільського старости. Хати будуються на палях, адже в Індії часто трапляються паводки

Індуїстська монашка. Жінка виростила дітей і пішла мандрувати

Надія Доля народилася 1964 р. у Львові. 1987 р. закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка, факультет прикладної математики і механіки. Понад десять років працювала в інформаційному відділі МГО «Надія — людям» у м. Рівне. З 2007 р. — відповідальний редактор ХДПЧ «Слово вчителю».

Заміжня. Має трьох дітей.

ІНДІЯ

- 28 штатів і 7 об'єднаних територій;
- 2-а країна в світі за кількістю населення, яке складає 1 134 403 000 чол.;
- 2-е місце в світі за мовним, культурним і генетичним розмаїттям;
- державні мови — хінді й англійська та ще 21 офіційна мова;
- всього в країні 452 мови, близько 180 потребують перекладу Біблії.

ВІРА І НАУКА

Частина 9

Продовження, початок див. №№ 3–4/2008, 1–4/2009, 1–2/2010.

Творіння: день шостий

«І сказав Бог: «Нехай видасть земля живу душу за родом її, худобу й плазуюче, і земну звірину за родом її». І сталося так. І вчинив Бог земну звірину за родом її, і худобу за родом її, і все земне плазуюче за родом його. І бачив Бог, що добре воно» (Бут. 1:24–25).

Отож, шостого творчого дня Бог наповнив землю (суходіл) тваринами: звіриною, худобою та плазунами.

Наземні плазуни

Цікаво, що Біблія робить різницю між плазунами п'ятого дня і плазунами шостого дня. Земноводні плазуни — це тварини, які в дорослому стані здебільшого поширені на суходолі, проте їхнє розмноження і розвиток відбуваються у воді. На відміну від земноводних, наземні (або суходільні) плазуни — це тварини, які також холоднокровні, але їхнє розмноження і розвиток пов'язані із суходолом. Відомо близько 8 тис. сучасних видів плазунів (в Україні — 21 вид), які поширені на всіх континентах, окрім Антарктиди.

Порівняно із водними плазунами, суходільні мають складніший скелет, а отже, мускулатуру, травну та кровоносну системи, набагато складніша їхня нервова система та система і механізм дихання. Щодо органів чуття, то вони дуже добре розвинені і краще пристосовані до наземного способу життя. Зокрема, очі захищені трьома повіками (верхньою, нижньою та мигальною перетинкою); кришталик здатен змінювати форму та відстань від сітківки, тому плазуни добре розрізняють предмети на різних відстанях. Органом дотику у них є язик, який може далеко висуватися з ротової порожнини. Крім того, дуже добре розвинені органи слуху, рівноваги, нюху, смаку та ін. Цікавий орган чуттів виявлено у гримучих змій: за допомогою заглиблень перед очима вони здатні сприймати зміни температури на 0, 02°C на відстані до 15 см. (Мабуть, саме це допомагає їм знаходити у темряві теплокровну здобич.) Складна будова головного мозку та органів чуттів зумовлюють і складнішу поведінку плазунів. Окрім безумовних рефлексів та інстинктів (турбота про потомство, шлюбна поведінка, мисливські та захисні інстинкти тощо) у них можуть утворюватись умовні рефлекси.

У житті суходільних плазунів можна виділити сезонні періоди: зимівлі, розмноження та літньої активності (однак у степах та пустелях, де літку надзвичайно висока температура, можлива так звана літня сплячка).

Ящірок, змій та хамелеонів об'єднують в один ряд — ряд лускатих, бо на поверхні їх тіл наявні рогові луски та щитки.

Дрібні ящірки — гекони — активні в сутінках і вночі, тому мають великі очі; здатні лазити по скелях, стінах та стелях помешкань, стовбурах дерев; довжина тіла не перевищує 20–25 см.

Найбільші розміри серед ящірок мають варани, поширені в тропіках та пустелях. На деяких островах Індонезії живе велетенський (комодський) варан завдовжки до 3,6 м і масою до 140 кг. В Північній Африці та Середній Азії поширений сірий варан, завдовжки до 1,6 м, який здатний пересуватись із швидкістю до 120 м за хвилину.

Змій поділяють на отруйних та неотруйних. Отруту, якою змії вбивають здобич, виробляють видозмінені слинні залози. Серед отруйних змій найбільша — королівська кобра (до 5, 5 м), яка живе у лісах Південно-Східної Азії. Цікаво, що здобиччю для неї можуть бути інші змії. Небезпеку для життя і здоров'я людини можуть становити американські гримучі змії, мешканці азіатських пустель — гюрза та ефа. В Україні живуть два види отруйних змій — звичайна та степова гадюки. Більшість змій неотруйні: вони вбивають здобич за допомогою зубів або душать, обвиваючись навколо неї (пітони, удави). Найбільші серед них: анаконда (до 11 м), яка живе на берегах водойм Південної Америки, та сітчастий пітон (до 12 м), що трапляється у Південній Азії. В Україні поширені 8 видів неотруйних змій: вужі (водяний та звичайний), мідянка та полози (візерунчастий, чотири-смугий, леопардовий, лісовий та жовточеревий). Хоча ці змії і неотруйні, та їхній укукус дуже болючий.

Хамелеони — це група тропічних плазунів, пристосованих до життя на деревах. Вони мають цупкі пальці та довгий хвіст, якими охоплюють гілки. Ці тварини, переміщуючись по гілках, змінюють колір шкіри, можуть змінювати своє забарвлення залежно від тла навколишнього середовища. Здобич (переважно комах) захоплюють довгим язиком, який різко викидають із рота, а потім утягують назад разом із жертвою.

Плазуни, як правило, не викликають великої симпатії у людей і потерпають від цього: їхня чисельність зменшується. Водночас плазуни знищують велику кількість гризунів і шкідливих комах, зміїну отруту широко використовують у медицині для виготовлення різноманітних ліків. А тому ми маємо усвідомити, що плазуни — це також творіння Боже, яке має таке саме право на існування, як і всі інші істоти.

До плазунів (або рептилій) сучасна біологія відносить також динозаврів — велетенських тварин (трав'яїдних та хижих), які колись населяли нашу планету, але внаслідок якихось катаклізмів (найімовірніше, потопу) вимерли. Тепер лише викопують їхні рештки, які трапляються практично на всіх материках (в Україні — в крейдяних відкладах Криму). Учені-еволюціоністи датують їхній вік близько 65 млн. років.

Термін «динозавр» з'явився в 1841 р., тобто тоді, коли остання книга Біблії була написана майже за дві тисячі років до цього. Тому марно шукати цей термін у Біблії, але десятиліттями не вщухає дискусія навколо питання, чи жили динозаври одночасно з людьми. З точки зору гіпотези еволюції — однозначно, ні. Але куди подіти наскельні малюнки давніх людей; згадки й описи динозаврів у стародавніх хроніках і літописах; свідчення китайської культури; безліч оповідань та історій різних народів світу про драконів (давня назва динозаврів) і зустріч людей з цими рептиліями?

Багато з вас чули, напевно, про цікаві знахідки: відбитки слідів людини разом зі слідами динозаврів та про чорні камені Іки. (На початку 60-х років XX ст. в Перу, в провінції Іка, в давніх індіанських місцях поховань були виявлені камені доінкських часів, здебільшого чорного кольору. На них були зображені сцени древньої культури, її досягнення, а також різні динозаври в тісній взаємодії з людиною.) Еволюціоністи поспішили оголосити ці камені підробкою. Але ось цікавий випадок, який стався з доктором Мері Швейцер з національного університету штату Монтана: в кістках динозавра (Тиранозавра Рекса) було знайдено мікроскопічні червоні кров'яні тільця та м'яка, волокниста тканина, а також цілі кровоносні судини. Сама М. Швейцер так поділилась враженнями про знахідку: «Від того, що я побачила, моє тіло вкрилось «мурашками», — адже всім відомо, що ці клітини не можуть вижити протягом 65 млн. років». Більш детальні дослідження показали, що в знайдених зразках зберігся і білок колаген, і складна біологічна молекула. Маючи такі докази, можна зробити лише один висновок: цим зразкам лише кілька тисяч років. Дослідники Біблії вказують, що в Слові Божому є близько 30 віршів та уривків, які можна віднести до описів динозаврів.

Наприклад, у Йов. 40:10–19 хоча й використано термін «бегемот», але в якого бегемота хвіст як кедр? Або у Йов. 40:20–26 використовується термін «левіафан», який часто застосовують для описів різноманітних великих тварин. Сучасні, навіть примітивні племена полюють на будь-яких наземних тварин, якщо тільки цього не забороняє їхня релігія. Описана ж тварина настільки сильна, що її неможливо вполювати. Подальший опис цього гіганта у Йов. 41:1–26 просто подих перехоплює. Це дуже схоже на морського вогнедишного дракона. На сьогодні існує чимало теорій, що намагаються пояснити, як тварини можуть створювати таку температуру, щоб видихати вогонь та дим, а самі при цьому залишаються неушкодженими. Серед комах подібний механізм має сучасний жук — бомбардир.

Далі, Іс. 27:1 згадує два види левіафана — прудкого і звивистого, а також дракона морського. Що ж це за тварина така — левіафан? Величезні розміри, сильні щелепи, великі зуби, здатність швидко пересуватись під водою, — все це досить добре описує Кронозавра чи подібну до нього тварину. Амос згадує (9:3) морського змія. Цікаво, що досить багато навігаційних журналів містить в собі рапорти і доповіді про «морських зміїв», які зовні нагадува-

ли древніх Пліозаврів та Мозазаврів. Їхній вигляд був як у величезних ящірок чи крокодилів з плавниками чи перетинками та лапами. Скам'янілі рештки стверджують, що спинні кістки були досить гнучкими, тому цілком імовірно, що вони могли плавати, звиваючись.

Так, Господь Бог створив динозаврів. Очевидно, що більшість з них загинула під час Всесвітнього потопу. Врятувались ті, які перебували з Ноем у ковчезі, або були морськими істотами. Після потопу динозаври не були рідкісними, але з часом їх ставало все менше і менше, оскільки відбулись зміни у кліматі, крім того, люди полювали на них. На сьогодні окремі особини динозаврів ще де-не-де зустрічаються, зокрема в африканських болотах. За останні десятиліття туди були надіслані понад 40 експедицій, звіти яких стверджують, що динозаври існують до цих пір.

Звірина

Сучасна наука біологія виділяє клас ссавців, або звірів, який налічує близько 5 тисяч видів (в Україні — 108 видів). Для цих тварин характерне вигодовування малят молоком. Їхнє тіло складається з голови, тулуба, хвоста та кінцівок (передніх і задніх). Усі вони теплокровні, мають добре розвинену здатність до терморегуляції. Розміри цих тварин дуже різноманітні: карликова білозубка лише до 3,5 см завдовжки, зате слони мають зріст до 3,5 м. Маса тіла, наприклад, землерийки становить 3–5 г, зате маса слона більше 5 тонн. Кінцівки ссавців розташовані не з боків тулуба, як у плазунів, а під ним, завдяки чому їхнє тіло підняте над землею. Більшість із них має волосний покрив, а шкіра багата на різноманітні залози. Зуби різні за будовою, залежно від виконуваних функцій, і мають корені. Шийних хребців зазвичай сім. Серце чотирикамерне. Головний мозок добре розвинений, кора півкулі переднього мозку вкрита численними борознами та звивинами.

За способом життя тварин цього класу поділяють на наземних, підземних (риючих), водяних та літаючих, що позначається на їхній зовнішній будові.

Ці тварини мають добре розвинені нюх, слух та зір; мають органи дотику, смаку та рівноваги. Але рівень їх розвитку у різних видів уже залежить від умов існування.

Існує невелика група яйцекладних ссавців (усього 6 видів), поширених в Австралії та найближчих островах. До цієї групи належать єхидни та качкодзьоб. Єхидни — наземні риючі тварини, що живуть у норах. Самка відкладає одне яйце, яке виношує у шкірній сумці на череві. Качкодзьоб веде напівводяний спосіб життя. Гнізда влаштовує у норах, де відкладає і висиджує два яйця. Дитинчата цієї групи тварин злизують молоко зі шкіри матері.

Відомо понад 250 видів тварин, які виношують своїх дитинчат у черевних сумках (кенгуру, коала, сумчастий кріт, водяний опосум та ін.).

Є також група тварин, яка пристосована до активного польоту, — це рукокрилі. Рукокрилі ведуть нічний спосіб життя, а вдень ховаються на горищах, у дуплах чи печерах. Деякі види взимку впадають у сплячку, а інші перед початком холодів мігрують у теплі краї. Політ цих тварин дуже маневрений; вони мають тонкий слух, але зір зазвичай розвинений погано. Більшість видів здатна до ультразвукової ехолодії (звуку частотою понад 20 000 Гц, які людське вухо не сприймає, виробляються голосовими зв'язками тварин і поширюються довкола, відбиваючись від навколишніх предметів, вловлюються органами слуху тварин). Це дає можливість рукокрилим орієнтуватися під час польоту та полювати. Відомо близько тисячі видів рукокрилих, серед яких розрізняють криланів та кажанів. Крилани (наприклад, летючий собака) поширені в Азії, Африці, Австралії. Живляться рослинною їжею. Здатність до ехолокації розвинена слабо. А кажанів лише в Україна нараховується 22 види. Вони живляться переважно комахами, але є хижі види та кровососи (вампіри). Вампіри трапляються у Південній та Центральній Америці. На верхній щелепі у них є дуже гострий різець, яким вони, мов лезом, розрізають шкіру тварини або людини і злизують кров, що виступає. Їхня слина містить речовини, які запобігають згортанню крові, а також знеболювальні сполуки, завдяки чому їхні укуси маловідчутні. Кажани, які поширені в Україні (підковоноси, вечірники, нічники, нетопири, довгокрили звичайні), живляться виключно комахами, чим приносять неабияку користь. Живуть вони до 20 років.

До хижих тварин належить близько 240 видів (в Україні — 17), які нараховують кілька родин, зокрема, вовчі, котячі, ведмежі та ін.

Особливу групу ссавців складають копитні (парнокопитні та непарнокопитні). Парнокопитних відомо понад 150 видів, яких поділяють в залежності від особливостей будови травної системи на жуйних та нежуйних. На півночі й заході України мешкає одна з найбільших жуйних парнокопитних тварин — зубр (тіло завдовжки до 3 м, маса — до 1 тонни). Непарнокопитних відомо 16 сучасних видів. До них належать коні, тапіри та носороги, зебри, осли, кулани та ін.

Ще одна група ссавців (близько 200 видів) — це примати, до якої належать напівмави та мавпи. Їх спільною ознакою є дуже рухливі п'ятипалі кінцівки. Великий палець протистоїть іншим, і це забезпечує різноманітність хапальних рухів. Під час пересування по землі примати спираються на всю стопу. Вони мають добре розвинений головний мозок. З органів чуттів найкраще розвинені органи слуху та зору. Поширені у тропічних та субтропічних частинах Азії, Африки, Південної та Центральної Америки. До напівмавп належать лемури (ласкоподібний та котячий), тупайї, довгоп'яти та ін. — всього 52 види. Мавпи (або вищі примати) мають кращий розвиток головного мозку, ніж напівмави. Їхні розміри тіла мінливі: від 15 см (ігунка) до 2 м (горила). Вони мають об'ємний зір (поля

зору правого і лівого ока перекриваються, тому зображення предмета об'ємне). Пальці закінчуються нігтями. До вищих приматів належать ігунки, ревуни, павукоподібні мавпи, макаки, мартишки, павіани, а також людиноподібні мавпи (гібон, орангутанг, шимпанзе, горила). Людиноподібні мавпи за особливостями своєї будови і процесів життєдіяльності дуже близькі до людини. Ознаки подібності стосуються не лише особливостей зовнішньої будови, але й внутрішньої (травна система, видільна тощо), мають близькі групи крові, захворювання, паразитів тощо. За біологічними та генетичними показниками найближчими до людини є горила і шимпанзе. Тому ці тварини є незамінними об'єктами для різноманітних наукових досліджень.

Важкоатлет

Слон належить до найбільших тварин суходолу, тому в його поведінці та життєдіяльності є певні особливості. Наприклад, рухаються слони зазвичай неспішно на своїх товстих, незграбних ногах. Але такі ноги якнайкраще підходять для слона, бо мають значну площу дотику з поверхнею землі, і тому тиск, який чинить слон на землю, порівняно невеликий, що дає йому можливість рухатись не провалюючись. Крім того, на підшвах ніг слона є «амортизатори» у вигляді великих, м'яких, ніби губка, подушечок — Бог потурбувався, щоб слон мав м'які зручні «капці». Оскільки слони були створені для життя в жаркому кліматі, то Бог подарував їм ще й «кондиціонери», роль яких виконують вуха. Вуха у слона можуть мати досить серйозні розміри: 2 м завдовжки та 1,5 м завширшки (це розмір ковдри для дорослої людини!). Такі величезні вуха мають значно тоншу шкіру, ніж в інших місцях тіла слона. А тому величезна кількість кровоносних судин, якими пронизані вуха слона, розміщена дуже близько до поверхні. І коли слон рухає вухами, то внаслідок утвореного «вітру» кров у судинах вух охолоджується на 10 градусів! А потім ця охолоджена кров розноситься по всьому організму слона, знижуючи його температуру. (Вуха слона прекрасно справляються і зі своїм прямим призначенням — вони вловлюють звук із досить великих відстаней.)

Коли Бог створював тварин, Він з однаковою турботою «конструював» і дрібних тварин, і великих, визначаючи їхню особливу будову тіла, яка б відповідала їхнім особливим потребам. Наприклад, особливістю слона є його хобот. А навіщо він йому? По-перше, це ніби «суперніс», який володіє дуже тонким нюхом. Він попереджує слона про ворога, коли той ще дуже далеко, щоб ця не-

поворотка тварина могла забратися геть із небезпечного місця. По-друге, хобот є ніби «рукою». За його допомогою слон піднімає і переносить різні речі: дуже важкі колоди і дрібні земляні горішки, а також довгі палиці, якими він чухає свою спину. Хоботом слон зриває траву і зелень із гілок дерев, а потім ним же кладе це собі до рота. По-третє, хоботом засмоктує воду, а потім пускає її собі до рота. А коли йому жарко, він влаштовує собі душ. По-четверте, якщо слону доводиться ходити вночі, він використовує хобот як «щуп». Інколи слони використовують хобот як сурму, щоб попередити родичів про небезпеку або заявити про себе. Слони-мама і слони-тати використовують хоботи для «виховання» своїх неслухняних дитинчат. Чи ж слон не дивне створіння Боже? Всі ці його особливості роблять слона п'ятитонним доказом біблійного вірша: «Господь добрий до всіх, а Його милосердя — на всі його творива!» (Пс. 145:9).

Унікальний «транспортний засіб»

Упродовж тисяч років жителі пустель і жарких країн покладалися на своїх вірних верблюдів, витривалих і невибагливих. На відміну від інших тварин, верблюд їсть буквально все, що потрапить, — колючі кактуси, сухі гілки, старий намет чи шкіряне сидло роззяви. Може, він би хотів зеленої травички чи зерна, але цього в пустелі просто немає. А щоб верблюд міг їсти пустельні колючки, Бог дав йому товсті шкірясті губи і таку ж поверхню ротової порожнини. Щоб верблюд міг пересуватися по гарячому піску пустелі, він має дуже широкі ступні, які не провалюються у піску. Крім того, щоб гарячий пісок не обпикав ноги, ступні мають товсті підкладки, або «подушечки», які, до того ж, пом'якшують ходу верблюда. Навіть вії цієї тварини особливі — дуже довгі і дуже густі, і ростуть у два ряди! І все це для того, щоб захистити очі верблюда від піщаних бур, що часто трапляються у пустелях. Щоб піщинки не потрапили в око, Бог подарував верблюдові подвійні повіки. Зовнішнє повіко — звичайне, як у нас, але те, що під ним, — змитає з поверхні ока все, що проскочило між віями. Крім того, верблюд вміє закривати свої ніздрі, щоб пісок не потрапив у легені, а густі довгі волосини закривають вхід до вух. Але справжньою окрасою верблюда є його горб. У всіх тварин шар жиру розподілений по всьому тілу під шкірою. Але Бог знав, що верблюда від такого розташування жиру буде лише дуже жарко, тому весь жир зібраний в одному місці — на спині. Горбів інколи може бути два; а маса жиру може сягати 45 кг. Під час подорожі трапляється, що верблюд не їсть і не п'є по

кілька днів, а то й тижнів. Саме в цей час його організм і використовує запаси з горбів. Горб стає м'яким, падає на одну сторону, але як тільки верблюд починає нормально харчуватися, його горб знову стає високим і пружним. Щодо води, то верблюди можуть досить довго (інколи до 17 днів) обходитися без неї. У верблюда не має місця для зберігання води, але Бог влаштував так, що під час руху витрата води дуже мала: він мало потіє, густа шерсть не дає можливості воді випаровуватись через шкіру. Якщо ж води все-таки не вистачає, то верблюд може перетворювати жир на воду. Коли верблюд довго живе без води, він втрачає в масі до ста кілограмів; і коли починає пити, то може випити одразу повну ванну води (до 100 л!). Створивши верблюда, Бог справді створив унікальний «транспортний засіб», який може пройти там, де інші тварини не можуть вижити; може переносити вантажі масою до 450 кг; працює на найдешевшому екологічно чистому «паливному»; добре розмножується і дарує людям смачне молоко та найміцнішу і найтеплішу в світі вовну!

Найвищі у світі

Найвищі тварини у світі — це, звичайно, жирафи. Вони також належать і до найбільших тварин — займають другу позицію після африканських слонів. Величезна голова жирафи постійно вгорі, на висоті 5–6 м від землі. Щоб жити мозок достатньою кількістю збагаченої киснем крові, Бог дав цій тварині незвичайне серце — велике і сильне, щоб можна було закачувати кров по надзвичайно довгій (майже 2,5 м) шиї до самої голови. Серце жирафи має ширину понад 60 см і масу близько 12 кг, бо менше просто не справилось би із завданням. Але, даючи таке потужне серце, Бог подбав також про те, щоб у жирафи не виникало у зв'язку з цим проблем. Адже під час водопою, наприклад, коли тварина нахиляє голову, надзвичайно високий тиск крові може пошкодити судини. Міг би пошкодити, аби не унікальна система артерій з потовщеними стінками, різноманітними клапанами, мережею найдрібніших судин і рецепторами, які оцінюють тиск. З їхньою допомогою потік крові в шиї жирафи регулюється, сповільнюється чи прискорюється залежно від потреби тварини. Дивним є також те, що кров не накопичується в ногах жирафи. Це пояснюється тим, що жирафа має надміцну шкіру і таку внутрішню будову зв'язок, яка забезпечує нормальний потік крові в нижніх судинах. (До речі, будова шкіри жирафи інтенсивно вивчалась фахівцями НАСА під час розробки нових космічних скафандрів.) Крім того, всі вени й артерії на ногах жирафи розташовані дуже глибоко, і це також

перешкоджає кровотечі під час поранення ноги. Червоні кров'яні тільця у жирафи втричі менші, ніж у людини, а тому капіляри, які розташовані поблизу поверхні шкіри, дуже дрібні. Чим дрібніші кров'яні тільця, тим більшу поверхню (сумарну) вони мають і тим краще і швидше вони засвоюють кисень у легенях. Легені жирафи у вісім разів більші, ніж у людини, а частота дихання — втричі менша. Таке повільне дихання просто необхідне, щоб під час руху величезної маси повітря не обвітрилась ребриста 4-метрова трахея. Практично жодна тварина не може абсолютно повністю видихнути те повітря, яке вдихнула, — певна його частина залишається в дихальних шляхах. А така довга трахея збільшує об'єм повітря, що не видихається. Проблема вирішується... великими легенями: чим більші легені, тим менший відсоток повітря, що не видихається.

Не можна залишити поза увагою чудо народження жирафи. Саме чудо, оскільки є кілька таких моментів, які унеможливають народження «малюка». Дитинча жирафи з'являється на світ, падаючи з півтораметрової висоти, бо мама не може присісти на напівзигнутих ногах, а лягти на землю означає стати здобиччю лева чи іншого хижака. Далі, пологи ускладнюються тим, що голова новонародженого, як, зрештою, й в інших звірів, непропорційно велика, але вона з'єднана з 70-кілограмовим тілом довгою тендітною шиєю. Якщо під час народження маля падатиме головою вперед, то коли зверху впаде тіло, неминуче зламається шия. Якщо ж маля падатиме тілом уперед, то шия все одно зламається в момент, коли тіло вже вийде, а голова — ще ні. Як Бог вирішує цю проблему? Новонародженому малюку жирафи Він дав дуже вузькі стегна задніх ніг і достатньо довгу шию, щоб голова могла пройти вздовж тіла до стегон. Таким чином, під час народження спочатку виходять задні ноги і голова, яка підтримується стегнами, а шия залишається цілою саме тому, що довга і гнучка.

Протягом першого року життя «маля» живиться виключно материнським молоком. За 4 роки (від народження до зрілості) шия жирафи виростає від 1/6 до 1/3 загального зросту тварини. Маючи такий високий зріст, жирафи можуть харчуватися листочками і гілочками найвищих акацій, використовуючи свій досить довгий (до 60 см) язик. Таким чином, жирафи розріджують крони дерев, під якими росте їжа для інших тварин. Крім високого зросту, жирафи мають прекрасний зір, а завдяки певним особливостям поведінки ідеально підходять на роль «вартового» савани. Відчувши небезпеку, він сміливо виходить назустріч. Величезний зріст, міцна шкура, смертоносна сила удару задніх копит і стрімка хода роблять дорослого жирафа непривабливою здобиччю для будь-якого хижака. Безглуздо було б стверджувати, що всі ці чудові особливості прекрасного Божого творіння — жирафи — виникли в ході еволюції завдяки виключно тому фактові, що під ногами у них було надто мало трави. Чому ж тоді інші тварини, на яких полювали ті ж самі хижаки і які зазнали такого ж космічного випромінювання, не стали схожими на жираф? Адже є й інші тварини, які їдять листочки й гілочки дерев. Наприклад, африканська газель геренук має найдовшу шию серед газелей і досить довгий язик, а поїдає листочки з дерев, стоячи на задніх ногах. Афганський козел маркор за смачними листочками залазить на дерева до 8 метрів заввишки! Є ще й інші тварини, що ласують листочками і гілочками, але ніхто з них досі так і не перетворився на жирафу. Бо шостого дня Бог створив жирафу жирафою, а вівцю вівцею.

Можна виділити також третю групу тварин, створених Богом шостого дня, — худобу. Такий термін застосовують, в основному, тоді, коли мова йде про домашніх (приручених) тварин.

З незапам'ятних часів люди одомашнили велику й дрібну рогату худобу, свиню, коня, осла, верблюда, оленя

та ін. Це були не тільки продукти харчування, але й допомога в господарстві (оранка, транспорт тощо). У багатьох народів з появою торгівлі худоба виконувала функцію грошей. З продуктів і відходів худоби одержують цінне кісткове борошно, лікарські препарати (гормональні препарати, сироватки тощо). Всього тепер розводять близько 60 видів свійських тварин, у тому числі кілька тисяч порід, створених у результаті селекційної роботи. Їх розводять заради харчових продуктів (м'ясо, жир, молочні продукти тощо), сировини для промисловості (шкіра, вовна, кісті тощо) та медицини, одержуючи цінні лікарські препарати (сироватки, гормональні препарати, вакцини тощо).

Вважають, що людина першою приручила собаку, якої зараз налічують близько 400 порід. Великої рогатої худоби зараз існує понад 250 порід. В Україні найпоширенішими є червона степова, чорно-ряба, лебединська сіра, українська бура, карпатська, українська білоголова та ін.

Відомо понад 600 порід овець, з яких в Україні розводять асканійську, цигейську, каракульську, сокільську, гірськокарпатську та ін. Відомо понад 100 порід свиней, понад 200 порід коней. У результаті схрещування коня й осла було виведено мула — сильну та витривалу тварину. Проте мул не здатний до розмноження, бо його батьки (кінь та осел) належать до різних видів. А інакше і бути не може, бо «вчинив Бог земну звірину за родом її, і худобу за родом її, і все земне плазуюче за родом його» (Бут. 1:25).

Ольга Прокопович

Ольга Прокопович — учитель фізики, астрономії та християнської етики у Рівненській ЗОШ № 18, вчитель-методист. Народилась на Рівненщині. Закінчила Рівненський педагогічний інститут (фізико-математичний факультет) та Національний університет «Острозька академія» (факультет релігієзнавства). Мама двох дорослих дітей.

Усі ми знаємо легенду про те, як старий Галілео Галілей був змушений, під тиском церковних діячів, зректися своїх поглядів. І про те, що останньою фразою цього вченого мужа були слова «А все-таки вона обертається!..»

Проте легенда легендою, але достеменно невідомо, чи говорив Галілей такі слова. Чи міг він таке сказати? Досліджуючи не лише ті джерела, які подавала колишня система освіти, що пропагувала

певну ідеологію, ми бачимо Галілео Галілея в іншому світлі. Адже він не просто був ученим, а одним із друзів тодішнього папи римського, Урбана VIII, пожиттєвим професором Пізанського університету із призначенням пожиттєвим утриманням.

То що ж написав, стверджував і відстоював відомий Галілей? І на що опирався цей чоловік у своїх пошуках?

А все-таки вона обертається..?

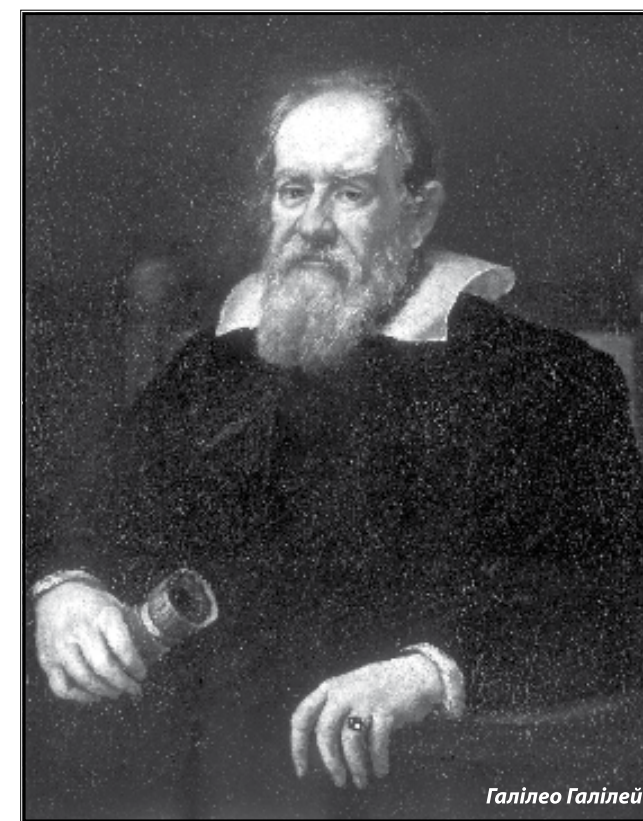
Система нашої освіти переконувала нас у тому, що Галілей, як і Коперник чи Бруно, — це такі собі борці за свободу думки й апостоли просвітництва. І десь у цьому агітаційному ключі ми сприймаємо всі перипетії середньовічних подій. І забуваємо про те, що тодішня думка і наука не бачила себе поза церквою. Просто такого не існувало. І всі люди, які творили чи досліджували якісь речі в природі, хотіли лишень допомогти церкві утвердити біблійні догмати. І не біда тих людей чи тієї епохи, що вони не змогли до кінця розібратись у біблійному вченні чи у тому, що хотів їм відкрити Бог через творіння. Наша біда в тому, що ми хочемо «підігнати» під наші стандарти тогочасні реалії.

Так сталося і з Галілео Галілеем. Проте його доля — це не доля революціонера і руйнівника релігії, як було із Джордано Бруно. Сам Галілео походив із знатного, проте збіднілого флорентійського роду. Батько хотів, щоб син вивчав медицину у Пізанському університеті. Протехлопець не дуже переймався вивченням таємниць лікарського мистецтва. Його більше захоплювала механіка і точні науки. Познайомившись із працями Арістотеля, Евкліда й Архімеда (останнього

він взагалі вважав своїм учителем), Галілео закохується у практичну механіку.

Та грошей на продовження навчання не було, і Галілей повертається до рідної домівки. Там він починає займатися вдосконаленням уже існуючих гідростатичних терезів. Навіть написав невелику працю на цю тему. Власне, так він і познайомився з маркізом Гвідо Убальдо дель Монте, який оцінив талант молодого Галілео. За його протекції у 1589 р. Галілей став професором того самого Пізанського університету, в якому навчався ще донедавна. Та невдовзі він змушений був повернутись до рідної домівки, адже помер його батько, і Галілео бере на себе турботи про сім'ю. Його друг і покровитель — той же маркіз дель Монте — влаштовує його у Падуанський університет на посаду професора математики й астрономії. Власне, тут усе й починається.

Адже саме тут молодий учений починає розвивати ідеї Коперника про геліоцентричну систему Всесвіту. Окрім того, Галілей викладає італійською і це приносить йому велику славу в середовищі студентів. А твір «Трактат про механіку» (1594 р.) чекає всеєвропейське визнання.

Галілео Галілей

З 1608 р. Галілей захоплюється «нідерландськими трубами» — першими тогочасними телескопами. Вдосконаливши ці винаходи, Галілей отримує 30-тикратний телескоп. У нього він спостерігає Місяць і доходить висновку, що його поверхня схожа на земну. А також досліджує супутники Юпітера і нараховує їх не менше чотирьох. Ці небесні об'єкти Галілей назвав «світилами Медичі» на честь герцога Тосканського Козимо II Медичі. У відповідь герцог пожиттєво затвердив ученого на посаді професора Пізанського університету без обов'язкового викладання лекцій.

Спостерігаючи у свій телескоп, Галілей помічає фази Венери. І доходить висновку, що це можливо лише з причини обертання Землі відносно Сонця. Власне, через свої спостереження і суперечки з єзуїтом Христофером Шейнером щодо природи плям на Сонці, Галілея вперше у 1610 р. викликають у Рим. Проте у Римській колегії, яка складалась із вчених-єзуїтів, він доводить, що його погляди не суперечать Біблії. Колегія, з деякими зауваженнями, усе ж погоджується із висновками вченого і його лишають у спокої.

Пізніше, сперечаючись щодо природи плавання тіл і захищаючи ідеї Архімеда, Галілей знову попадає у поле зору інквізиції. В його листах свята канцелярія вбачала захист ідей Коперника. А вже Галілей у них висловлював думку, що потрібно дотримуватися буквального розуміння біблійних текстів і приймати те, що каже Слово Боже.

Знаючи про увагу до своєї особи і те, що причиною такої уваги став донос від його ж учня Каstellі, професор вирушає в Рим для свого захисту. Проте стається диво. Один із головних теологів римської церкви — кардинал Белларін — зауважує, що якби можна було довести, що Земля обертається, то потрібно було б внести зміни у буквальне розуміння Біблії. Така позиція найближчого оточення папи дає можливість Галілею і далі продовжити свою наукову діяльність.

Проте ці події наштотували йому на роздуми щодо законів тлумачення Біблії. І в листі до Крістіни де Лорене, великої герцогині-матері Лотарінгської, у 1615 р. Галілео Галілей висуває основні, на його думку, принципи тлумачення Біблії і зіставлення їх із науковими відкриттями.

1. Слово Боже не може бути у конфлікті із розумом людини і її почуттями.

2. Коли є конфлікт між науковим розумінням (Книгою Природи) і Писанням, то потрібно шукати новий спосіб розтлумачити незрозуміле місце Писання.

3. Неможливо змішувати віру і будь-яку філософію.

4. При тлумаченні Священного Писання, не ставлячи під сумнів його істинність, потрібно пам'ятати, що мова цієї книги була вибрана відповідно для тих людей, які повинні були її сприйняти в часи її написання.

5. Завдання Слова Божого — не в тому, щоби розказати нам про космогонію¹, а привести нас до спасіння.

6. Якщо відбувається конфлікт між тлумаченням Слова Божого і погано доведеним фактом, то потрібно зупинитися на буквальному розумінні Біблії.

7. Якщо є складності в інтерпретації якогось вірша чи уривка зі Священного Писання, то не потрібно поспішати робити наголос на одній лише версії.

¹ Космогонія (грец. κοσμογονία, від грец. κόσμος — світ, Всесвіт і грец. γονή — народження) — галузь науки, в якій вивчається походження і розвиток космічних тіл і їх систем: зірок і зоряних скупчень, галактик, туманностей, Сонячної системи і всіх її складових — Сонця, планет (включаючи Землю), їх супутників, астероїдів (або малих планет), комет, метеоритів.

*Прогрес астрономії примножує в наших
душах хвалу Богові.
Галілео Галілей*

Потрібно зазначити, що на той момент уже відбулась Реформація й основні принципи тлумачення Біблії були висловлені і Лютером, і Кальвіном. Окрім того, католицька церква надзвичайно потребувала розробки своїх підходів до розуміння Слова Божого. І слова Галілея були певною мірою відповіддю на цю потребу.

Більше того, більшість серйозних теологів того часу, включаючи і кардинала Белларіна, схвально поставилися до принципів, які висловив Галілей.

У 1633 р., після чергового доносу, Галілей постав перед «святим судом». Стоячи на колінах, відрікаючись від учення Коперника, Галілей підписав зречення у своїх поглядах і до кінця життя став «в'язнем інквізиції» — тобто прожив під домашнім арештом. Доживаючи віку в архієпископа Сієни, Галілей і далі займається науковою діяльністю. І його твори залюбки друкують у протестантських Нідерландах. Саме в країнах, що прийняли протестантизм, цікавляться науковими відкриттями і тим, як наука доводить правдивість Слова Божого. Трактат «Розмови і математичні обґрунтування нових наук, що торкаються механіки і законів падіння» (e dimonstrazioni matematiche intorno à due nuove scienze attenenti alla meccanica ed movimenti locali), мав неоціненний вплив на розвиток фізичної науки в цілому.

Таким чином, ми бачимо, що життя Галілео Галілея не було таким, як ми звикли його бачити. Багата людина, талановитий учений, який мав знайомства найвищого рівня, успішний механік і людина, що хотіла підтвердити слова Біблії своїми винаходами і пошуками, — ось яким постає цей чоловік.

У контексті життя і наукового пошуку Галілея впадає у вічі сучасний стан наукової думки — подалі від віри. Більше того, навіть вислів «я науковець і вірю в науковий підхід» вказує на те, що вірі в Бога не місце серед високих наук. Проте ті, на кого сучасна наука опирається, якраз і хотіли ствердити віру і показати раціональність віри в Бога для будь-якого науковця.

Можливо, сучасна наука просто переросла в такий собі вид «релігії», де усе давно підпорядковується вислову «я так не вірю»?

...Наприкінці ХХ ст. папа Іван Павло II визнав, що Галілей, не будучи теологом, «виявив більшу проникливість» у питаннях тлумачення Слова Божого.

Олег Блощук

Олег Блощук — пастор церкви «Скеля», м. Рівне. Закінчив Рівненський інститут культури (диригент хору, викладач), Українську біблійну семінарію (магістр теології). Координатор відділу молодіжного служіння МГО «Надія — людям».

Одружений. Батько двох дітей.

ЗНАЙОМСТВО з Учителем

Зажмурюючи очі, поринаю у спогади, намагаюся пригадати той день... Важко, бо минуло 29 років... Я йшов у перший клас і батьки вперше повели мене до школи. Багато нового, трохи страшнувато... Ключова подія — зустріч з першим учителем (точніше — учителькою), перший у житті шкільний урок... Банальність? Можливо, але саме з неї розпочалося моє шкільне, а по ньому — і доросле життя... Є такі особливі життєві «банальності», з яких усе починається. Всі ми, в тому числі і ви, шановний читачу, колись уперше прийшли до школи, щоб зустрітися з першим учителем. Він був вищим від вас на зріст і доводилося дивитися на нього знизу догори... Цій незнайомій людині батьки довіряли наше майбутнє... І хоча сьогодні у нас за плечима вища освіта, в той момент ми навіть не підозрювали про існування таблиці множення, «неправильних» дієслів, трьох законів Ньютона чи таблиці Менделєєва.

Євангелія від Івана з перших рядків розкриває перед нами брами небесної школи і знайомить з Учителем. Усього одна сторінка ставить три найважливіші для душі питання:

- 1) Хто Він, наш Учитель? (правильне усвідомлення Бога).
- 2) Хто ми, ким ми маємо бути? (правильне усвідомлення себе).
- 3) У чому наша мета? (правильне усвідомлення Божої цілі для нас).

Хто Він, наш Учитель?

Розповсюджені уявлення про Бога

Мама однієї учениці якось заявила мені: «Олександр, я — нерелігійна людина», на що я відреагував: «Усі люди релігійні. Кожен має релігію. Навіть атеїсти вірять, що Бога немає. Проблема не в релігійності, а в тому, що люди намагаються створювати собі «зручного бога» — за власним образом та подобою»... Всі ми (хоч і різною мірою) потрапляємо в спокусу дивитися на Бога через спотворені «окуляри» власного життєвого досвіду, освіченості, «здорового глузду». Ось деякі «портрети» нереального, небіблійного «бога»:

- а) «Бог — на небі, а ми — на землі» (віддалений Бог),
- б) «Бог — у душі, а не в житті» (пасивний Бог),
- в) «Бог — це якась сила...» (невимогливий Бог),
- г) «Бог — це любов» (толерантний Бог),
- д) «Бог — для слабких» (обмежений Бог),
- е) «Бог — перешкода для розваг і задоволень» (злий Бог),
- є) «У кожного свій Бог» (невизначений Бог),
- ж) «Бог не існує» (я — сам собі бог).

«Я Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною! Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я Господь, Бог твій»

(Вих. 20:2–5).

Безумовно, певна доля істини в деяких з наведених поглядів є, проте, в цілому ці «портрети» або неправильні, або однобічні... Втім, знати справжнього Бога потрібно хоча б тому, що було б абсурдом прагнути усвідомити певні закони фізики, хімії, біології, історичні факти (саме цим ми і займаємось протягом шкільних років), одночасно ігноруючи, нехтуючи Тим, Хто створив і контролює як природні закони, так і історичні події. Більше того, коли ми помиляємось у наших судженнях про Бога, ми не просто інтелектуально «промахаємось», а вчиняємо ідолопоклонство, тобто порушуємо 1-у і 2-у заповіді Десятослів'я.

Біблійний портрет Бога

Як талановитий художник, апостол Іван буквально декількома сміливими мазками окреслює контур грандіозного портрета. Він показує на Христа, переконливо доводячи Його неперевершеність, несхожість на звичайного «великого героя»:

«Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. Воно в Бога було споконвіку. Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього. І життя було в Нім, а життя було Світлом людей. А Світло у темряві світить, і темрява не обгорнула його»

(Ів. 1:1–5).

1. Христос є **вічним та незмінним** Словом («все плине, все змінюється», включаючи курси валют та обіцянки політиків, крім Слова, що «споконвіку» — незмінне і навіки, існувало одвіку й існуватиме вічно).

2. Христос є **премудрим** Словом — «Логосом» (оскільки «все через Нього повстало», Він є Тим, Хто спроектував Всесвіт, від найдрібніших клітин до неосяжних галактик, мудро визначивши мету існування як застиглого каміння, так і живої людини).

3. Христос є **всемогутнім** Словом (спроможність створити з нічого і підтримувати життя незліченної кількості істот, речей, небесних тіл, зоряних систем свідчить про Його незрівнянну ні з чим могутність).

4. Христос також є **життєдайним** Словом (кажучи «І життя було в Нім», Іван наголошує на тому, що справжнє життя — не «біос», а «зое» — неможливе поза Христом).

5. Христос є ще **праведним** Словом (це єдине справжнє Світло, що світить у нашому злому світі, не схоже на темряву і не підкорене темряві).

*«І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця»
(Ів. 1:14).*

6. Христос є також **втіленим** Словом (Бог Отець не послав ангела (або ангелів) задля спасіння людства від темряви гріха, бо виконати таке надзавдання міг лише Син Божий).

7. Христос є, крім іншого, ще і **благодатним** Словом (Своєю смертю на хресті Він поєднує «логічно суперечні» реалії — Божу справедливість, яка не може залишити гріх без 100%-го покарання, і Божу милість, що бажає спасти від загибелі навіть найзапеклішого злодія).

Чи вірите ви в такого Бога, читачу? Який вплив справляє кожна з Його славних чеснот на ваше повсякденне життя? Які причини сьогодні утримують вас від того, щоб поспішити стати Його учнем? Якщо вас не влаштовує такий Учитель, то хіба влаштує вас хтось інший?

Хто ми, ким ми маємо бути?

Пам'ятаєте колишнє класичне гасло: «Людина — це звучить гордо!»? Правда, в житті людину частенько характеризують не так пафосно: «Дурень, баран, гальмо, хам-

В'ялов Олександр, чоловік і батько, священнослужитель, засновник і директор приватної школи «Початок мудрості», м. Харків.

ло...». Хто ж ми все-таки є — «напівбоги», вершители долі чи продукти еволюційного процесу, що стоять на один щабель вище від «інших тварин»? Ось що апостол каже про нас:

1. Ми — створені Богом за Його образом і подобою, тобто не з'явилися внаслідок еволюційних явищ («все через Нього повстало»).

2. Ми маємо призначення від Бога, тобто не вільні жити на власний розсуд (не лише Іван Хреститель — «чоловік, що від Бога був посланий», 1:6–7; кожного з нас Бог створив для певної мети, і лише безпідставне зухвальство зазіхає нехтувати цією метою задля здійснення власних життєвих планів).

3. Ми — грішники... Слово «темрява», що вживає апостол Іван, — це наш статус, який, до речі, не передбачає високої самооцінки (що суперечить популярним психологічним кліше щодо формування останньої). Звідси також видно, що причиною, через яку Христос помирав за грішників, була не цінність самих грішників (темрява не має жодної цінності), а велич Божого милосердя до них.

4. Ми маємо потребу в Бозі та Його праведності, яка дає справжнє, вічне життя, тобто ми — не самодостатні і незалежні (світло — єдина альтернатива темряві, праведність — єдина альтернатива гріху). Так само, як Мюнхаузен не міг насправді витягти себе за власне волосся з болота, і ми неспроможні самотужки змінити свої найглибші цінності, думки, бажання, емоції, або, кажучи біблійною мовою, своє серце.

5. Ми — обмежені та неспроможні до духовного пізнання (саме тому нам і потрібне «світло, що просвічує кожну людину», 1:9).

6. Ми потребуємо віри, якою природно (від народження) не забезпечені (і тому Бог визначає ціль Свого послання словами: «щоб повірили всі через Нього»).

*«Світлом правдивим був Той, Хто просвічує кожну людину, що приходить на світ. Воно в світі було, і світ через Нього повстав, але світ не пізнав Його. До свого Воно прибуло, та свої відцуралось Його. А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Імення Його, що не з крові, ані з пожадливого тіла, ані з пожаливості мужа, але народились від Бога»
(Ів. 1:9–13).*

7. За власною природою ми не шукаємо, не розуміємо, не любимо Бога («темрява не обгорнула Його» — 1:5, «світ не пізнав Його» — 1:10, «свої відцуралось Його» — 1:11).

8. І навіть релігія не спроможна дати нам вирішені проблеми відчуження від Бога («свої... — релігійні євреї — ... відцуралось Його», 1:11).

Знищуюча правда про себе може забрати останню надію в того, хто шукає істини. Проте, апостол Іван свідомо підкреслює факт безнадійності становища людини... Гріх, що був успадкований від Адама, живе в нас від народження, незалежно від освіти, посади, статі, віку, національності, кількості зроблених добрих справ тощо. Святість Бога вимагає справедливого покарання за гріх: «Плата за гріх — то смерть». І біда наша в тому, що ті, хто грішиться, не розуміють свого становища, ті, хто розуміє, не хочуть змінюватись, ті, хто хоче змінитися, не мають для цього сил. І якби не Христос, ми б узагалі не мали жодної надії...

Розуміти мету:

Віра, про яку говорить апостол, має 7 якостей:

1. Вона має початок: «тим, хто Його (Христа) **прийняли...**» (1:12). Прийняття Христа є початком віри. Цей крок ще називається покаяттям і означає радикальну зміну цінностей, думок, бажань.

2. Вона є персональним, а не суспільним явищем («ми всі — віруючі»), оскільки сказано: **«тим, хто Його прийняли...**»

3. Вона має чіткий зміст: **«Його** прийняли... вірять у Імення **Його**» (1:12).

4. Вона поєднує в собі інтелект, емоції та волю (1:12).

5. Вона має результат — «владу дало **дітьми Божими стати,.. від Бога народились**» (1:12).

6. Вона не є природним — соціальним, фізіологічним, психологічним явищем (1:13).

7. Вона має надприродне походження, тобто є даром Божим (1:13).

Отже, віра — це єдиний вихід з безвиході безбожної темряви. Вона (і більше нічого в світі) може реально і відчутно змінити гріховні вподобання нашої душі і дати не просто тимчасове і поверхневе полегшення, а реальне спасіння, оновлення і перетворення душі з законним правом носити нове ім'я «Божої дитини».

Насамкінець декілька практичних порад:

1. **Проаналізуйте** власне розуміння Бога, себе і віри. Будьте чесні і зізнайтеся собі, де ви видавали бажане за дійсне. Будьте серйозні — йдеться про темряву і світло, про смерть та життя.

2. **Сплануйте...** Складіть для себе перелік питань, які хвилюють вас стосовно Бога, себе, власної віри чи її відсутності.

3. **Шукайте...** Почніть читати Біблію з метою знайти відповіді на ці питання. Моліться, аби Бог відкрив вам справжні, надприродні відповіді, які реально вплинуть на стан вашого серця і життя. Знайдіть християн, з якими ви б ділилися власними питаннями і пошуками. Подібно до того, як Бог призначив Іванові Хрестителю бути тим, хто свідчить про світло, Бог і сьогодні використовує людей, які знають Бога, для духовної настанови інших.

Олександр В'ялов

ПІДВИЩЕННЯ ВЧИТЕЛЬСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Освітній орієнтир сучасного українського суспільства полягає в тому, що освітня система має бути здатною не тільки озброювати знаннями, але й виховувати високоморальну особистість, патріота України, формувати ідеали, що базуються на духовних цінностях людства. Саме це є основою предмета «Християнська етика».

Викладання християнської етики — ціле мистецтво, яке вимагає неабиякої підготовки. Тому з 11 травня по 4 червня 2010 р. на базі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти відбулися курси підвищення кваліфікації вчителів християнської етики.

У рамках курсів педагогі відвідали та взяли активну участь у Всеукраїнському семінарі «Актуальні питання вивчення курсів морально-духовного спрямування», який проводився в НУ «Острозька академія».

Варто зазначити, що у щорічному конкурсі-ярмарці педагогічних технологій, який проводиться Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти серед навчально-виховних закладів, вперше було представлено номінацію «Етика та християнська етика». Вчителі, що викладають цей предмет, подали на конкурс чимало матеріалів, показавши, якими методами та формами вони послугуються, передаючи дітям сутність християнських цінностей.

Зустріч колег на засіданні клубу вчителів християнської етики в м. Рівне

Слухачі курсів побували на заключному засіданні клубу вчителів християнської етики в Міжнародній громадській організації «Надія — людям», на якому досвідом роботи поділився завідувач відділу освіти МГО «Надія — людям» О. М. Бондарчук. Члени цього клубу зустрічаються щосереди, аби вдосконалити свої вміння, поділитися досвідом, інноваціями у сфері викладання християнської етики.

Алла Горецька

Алла Горецька — методист кабінету суспільних предметів Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, старший викладач кафедри методики та змісту соціогуманітарної освіти.

«Я — ГОСПОДЬ, БОГ ТВІЙ... ХАЙ НЕ БУДЕ ТОБІ ІНШИХ БОГІВ ПЕРЕДО МНОЮ»

Урок для 4 класу

автор Руслана Ковальчук, учитель християнської етики в Рівненській українській гімназії і Клеванській спеціальній ЗОШ-інтернаті № 1

Мета:

Освітня: сформувати у дітей розуміння, що означає перша заповідь Божа і як ми можемо застосовувати її в житті.

Розвиваюча: розвивати мислення дітей.

Виховна: виховувати пошану до Бога та Його Слова.

Біблійна основа: Вихід 20:1–3.

Ключовий вірш: «Я — Господь, Бог твій... хай не буде тобі інших богів передо Мною» (Вих. 20:2–3).

Обладнання: кросворд у вигляді кошика, зашифрований ключовий вірш та аркуш паперу у формі скрижалей.

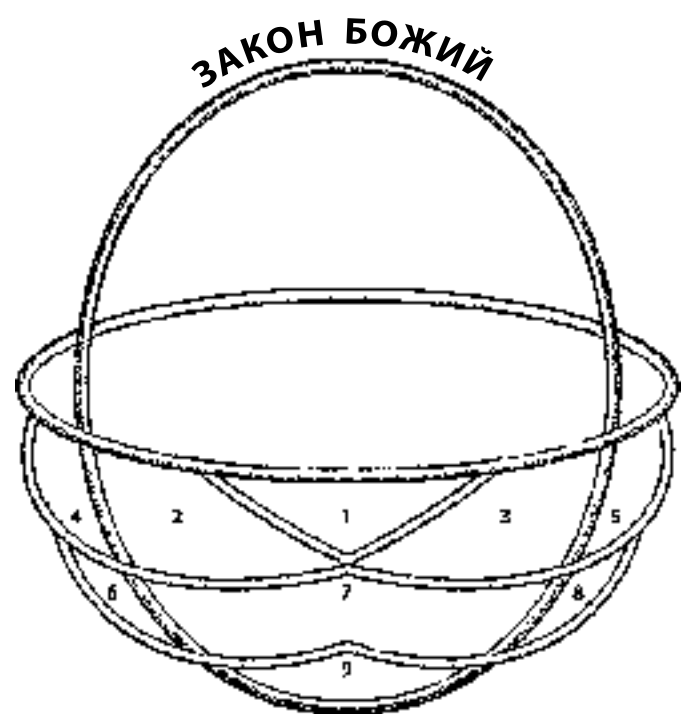
ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Привітання.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Учні відповідають на запитання вчителя. Учитель прикріплює відповіді дітей на дошці у вигляді кошика.

1. Як звали людину, через яку Бог дав заповіді? (Мойсей)
2. Які природні явища супроводжували появу Господа? (громи, блискавки)
3. Куди покликав Господь Мойсея? (на гору)
4. Як називалася гора? (Синай)
5. Хто залишився біля підніжжя гори? (народ)
6. Що, за повелінням Господа, обвів Мойсей навколо гори? (границю)
7. Скільки заповідей дав Бог народові? (десять)
8. 10 заповідей — це Божий... (закон)
9. Як ще називають десять заповідей? (декалог)

Таким чином ми з вами повторили вивчений матеріал минулого уроку.

На сьогоднішньому уроці ми будемо докладно розглядати першу заповідь, щоб краще зрозуміти, що хотів Бог передати людям.

III. ВИКЛАД НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Діти, ми з вами відправимося в незвичайну подорож: будемо подорожувати упродовж декількох уроків по прекрасних сторінках Слова Божого, де записані Божі заповіді, які Господь дав Своему народові через Мойсея на горі Синай.

І сьогодні першою нашою зупинкою буде 1-ша заповідь: «Я — Господь, Бог твій... хай не буде тобі інших богів передо Мною».

Учитель прикріплює заповідь у вигляді квіточки всередині кошика.

— На що в цій заповіді Бог хоче звернути нашу увагу? (Відповіді дітей)

Першою заповіддю Господь Бог указує людині на Самого Себе і спонукає нас шанувати Його — єдиного істинного Бога. Нікому ми не повинні віддавати належної Богові пошани.

— Що означає ім'я «Господь»? (Відповіді дітей)

Так, правильно, ім'я «Господь» — від слова «господар», «власник», тобто Він є володарем та господарем нашого життя. Бог велить визнавати Його Господарем усього нашого життя.

«БОГ твій»

— На що вказують ці слова?

Бог говорить, що Він наш Бог, а якщо наш, то Він знає про нас усе, і ми Йому не байдужі, Він про нас знає і пам'ятає. Але пам'ятайте, що «Бог твій» — це не означає, що Він належить тобі, але навпаки — ти належиш Йому, бо Він Господар.

— Як ми можемо надати Богові перше місце в нашому житті? (Відповіді дітей)

Найважливіше — це слухати Бога, дізнаватися про Його волю і бажання, виконувати те, що Він велить нам, бо саме Він знає, як буде краще для нас, Він бачить те, про що ми навіть не здогадуємося. Щоденне читання Слова Божого і молитва допоможуть нам дізнатися, що потрібно робити для того, щоб Він зайняв перше місце в нашому житті.

«Хай не буде тобі інших богів передо Мною»

— Від чого Бог нас застерігає? (Відповіді дітей)

«Інші боги» для людини — це все те, чому ми приділяємо більше часу, ніж для Самого Бога. Бог — найвищий від усього, всім керує, скрізь перебуває... Тому не може бути двох або трьох богів... Цей єдиний Бог вимагає нашого поклоніння і служіння для Нього.

Істинний Бог знає про небезпеку, притаманну людям, — створювати собі різних «богів», і попереджає людей про неї. Якщо добре подумати, то інших богів не існує, їх створюють самі люди в своїй уяві, своїх думках і серці, і лише потім їм поклоняються. І ми з вами теж винні в цьому.

— Які можуть бути в нас боги? (Відповіді дітей)

1. Бог «Я» — це означає, що все має крутитися навколо одного мене і все має бути саме так, як я захочу, а не інакше.

2. Бог «Лінь». Наприклад, батьки просять прибрати в себе в кімнаті, а вам лінь, потрібно підготуватися до контрольної роботи, а вам лінь тощо.

3. Бог «Гордість» — це коли ми думаємо про себе, що ми кращі за інших.

4. Бог «Розваги», коли весь свій вільний час ви присвячуєте прогулянкам та веселому дозвіллю.

І ще можна назвати багато інших «богів», якими люди захащують своє життя, замість того, щоб повністю віддати пошану Тому, Хто нас створив і Хто має бути Богом і Господом нашого з вами життя.

Вивчення ключового вірша:

«Я — Господь, Бог твій... хай не буде тобі інших богів передо Мною» (Вих. 20:2–3)

Учитель об'єднує дітей у групи і кожній групі роздає зашифрований вірш, який вони мають розшифрувати та вивчити напам'ять (за бажанням, можуть придумати до нього рухи).

A	Б	B	Г	Д	Е	И	І	Й
F	D	U	L	B	S	T	Q	R
K	M	H	O	П	P	C	T	У
V	Z	J	A	G	H	N	E	M
X	Ш	Ь	Ю	Я	2	0	3	- :
C	Y	W	P	I	K	O	X	Є Ж

«I — LANGABW, DAL EUQR, ... JSCFR JS DMBS M ESDS QJUTC DALQU, GSHSBA ZJAP» (UTCQB КОЖКЕХ)

Після того як діти розшифрують вірш, вони записують його на окремому аркуші паперу, вирізаному у формі скрижалей.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Отже, є тільки один Бог, і один Творець, і один Законодавець. Відповідно, Десять Заповідей — це Його Закон для всіх людей.

Учитель зачитує вірш В. Д. Крищенко «Я — Твій».

Я — ТВІЙ

— Я твій... І хай не буде в тебе інших, —
Сказав Господь, подумавши про нас,
Подумавши про праведних та грішних,
Щоб світ позбувся кривди та образ,
Щоб не ішли ми совісті супроти
Й лихе в собі зуміли побороти.
І перекресливши зневір турботи,
Щоб ми повірили, що є Господь.
Віри одвічна потреба
Сяйвом ляга на чолі,
Чуємо слово із неба,
Чуємо слово землі.
Дзвони гудуть малинові,
Родить живицю кора.
Чуємо слово любові,
Чуємо слово добра.
Хай спадок батька перейде до сина
І стане зрозуміло всім сповна,
Що правда на усі віки єдина
Й краса людська на всі віки одна.
Нашарування довгих літ зітерши,
Нехай звучить, як вірності сурма,
Святої книги заповідь найперша:
— Я твій. Ти інших не шукай... Нема!

В. Крищенко

Домашнє завдання

Розповісти друзям, рідним, що означає перша заповідь.

ЗАКОНИ БОЖІ І ЗАКОНИ ЛЮДСЬКІ

Урок для середніх класів

автор Наталія Чорнобай, учитель основ здоров'я та християнської етики Рівненської гуманітарної гімназії

Мета

Освітня: розкрити учням значення закону в житті людини і суспільства; поглибити знання про актуальність Заповідей Божих для сучасної людини.

Розвиваюча: розвивати вміння правильно чинити в різних життєвих ситуаціях.

Виховна: виховувати відповідальність перед законом.

Завдання: створити правила спілкування в класі; по-знайомитися з Десятьма Заповідями Божими; з'ясувати, як діють Божі Заповіді в житті, вивчити золотий вірш уроку.

Біблійна історія: Десять Заповідей Божих.

Золотий вірш: «Відкрий мої очі, і хай чуда Закону Твого я побачу!» (Пс. 118:18).

Обладнання: підручники, вирізані долоньки за кількістю учнів, скотч, ватман, два малюнки до теми (на одному малюнку зображений пейзаж, на якому наклеєні паперові метелики, на іншому — стіна (паркан) з драбиною), паперові метелики.

ХІД УРОКУ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Вітання. Налагодження контакту з класом.

Гра «Не помились».

Учитель називає дії і просить, щоб діти виконали їх, якщо після назви дії є вираз «будь ласка». (Устаньте, підніміть руку, присядьте, усміхніться, помахайте рукою, поплескайте в долоні.)

Бесіда після гри.

Кожна гра має правила.

- Для чого люди придумують правила? (Відповіді дітей)
- А що стається, коли ми їх порушуємо? (Відповіді дітей)
- Які правила ви ще знаєте? (Дорожнього руху, ввічливості, поведінки у класі, транспорті)
- Як ви думаєте, чи потрібно виконувати якісь правила, щоб бути слухняним перед Богом? (Відповіді дітей)

Учитель: Так, звичайно. А що це за правила і як їх виконувати, ми з вами дізнаємося на сьогоднішньому уроці, відправившись у подорож по сторінках Біблії.

Повідомлення теми і мети уроку.

Завдання уроку схематично зображені на драбині (виконуючи їх — піднімаємося по щаблях угору):

- створення «Килима миру»;
- вивчення 10 заповідей;
- застосування їх у житті.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА. ВИВЧЕННЯ ТЕМИ.

Актуалізація знань учнів.

Створення «Килима миру».

Хочу запропонувати вам для початку нашого спілкування створити правила спілкування. Адже кожен з нас хоче бути почутим, прийнятим, зрозумілим, мати підтримку і повагу. Для цього я протягую вам свою руку (вирізану долоньку), як символ відкритості, миру, допомоги з пропозицією комфортного для мене спілкування, те саме пропоную зробити і вам на долоньках, які є на ваших столах.

Діти записують на долоньках своє ім'я і правила, за якими вони хотіли б спілкуватися. Озвучують ці правила і прикріплюють їх на ватмані. Таким чином ми разом створюємо «Килим миру».

Отож, давайте будемо разом дотримуватися тих правил, які ми створили. А якщо раптом у вас виникне якесь непорозуміння чи суперечка, то ви завжди можете помиритися і з'ясувати мирним шляхом ваші стосунки.

Учитель: З правилами ми розібралися, а поміркуйте, будь ласка, і скажіть, що означають слова «закон» і «заповідь»? (Відповіді дітей)

Закон — правило, встановлене державою, яке має найвищу юридичну силу і обов'язкове до виконання всіма громадянами.

Заповідь — повчання морального характеру, дане людині Богом; правило поведінки, наказ.

З давніх-давен люди живуть за законами природи, виконуючи їх кожен день упродовж усього життя. Так, уранці, коли сходить сонце і настає день, люди встають; увечері, коли стає темно, лягають спати; коли йде дощ, люди ховаються, щоб не змокнути; взимку, коли стає холодно, люди носять теплий одяг, щоб не замерзнути тощо. З часом люди почали створювати закони для суспільного життя, щоб регулювати взаємини у людському суспільстві. Багато людей, які створювали правове законодавство, знаходили істину в Біблії і відповідно до неї формували основні державні закони. Англійська та американська правові системи базуються на Біблії.

Кожна країна і народ мають свої закони. Живучи в державі, люди підпорядковуються державним законам, мають свої права й обов'язки.

За час свого існування люди створили багато законів. Одні з них уже втратили свою силу і не діють, інші — пере-

осмислюються, вдосконалюються. Тобто людські закони недосконалі, скороминущі, з часом змінюються.

Проте існують і такі закони, які зберігають свою цінність та важливість і донині. Це Божі закони, які ми називаємо заповідями. Сам Бог дав їх людям, щоб вони жили за ними. Ці Божі настанови записані у Біблії, зокрема стисло викладені у Десяти Заповідях, які пояснюють людям, що таке зло і добро, і вчать робити добро, а не зло (Вих. 20).

Знайомство з Десятьма Заповідями Божими.

Діти читають Десять Заповідей і пояснення до них. (Робота з підручником «Основи християнської етики» 5 клас, С. 74–75.)

Звернути увагу дітей на те, що у перших чотирьох заповідях Господь показав, як людина повинна ставитися до Нього, а в наступних шести заповідях говориться про стосунки між людьми. У Новому Завіті Ісус об'єднав ці Божі настанови у дві Заповіді: «Люби Господа Бога свого усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе» (Лк. 10:27).

Пропоную: Вивчення 10 заповідей за допомогою жестів (див. Додаток 2).

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ.

Учитель: Ось ми познайомились із Десятьма Божими Заповідями.

• А чи дієві вони сьогодні, чи не втратили вони своєї актуальності? (Відповіді дітей)

• Чи не здається вам, що заповіді мають багато заброн й обмежують нас?

Ось малюнок з парканом. Спробуємо разом зазирнути за цей паркан. Вам цікаво, що за ним?

Завдання: Пропоную прочитати разом різні життєві історії, які записані в оповіданнях, і з'ясувати, до якої Божої Заповіді ми можемо звернутися, щоб вирішити ту чи іншу життєву проблему.

Повчальні оповідання (див. Додаток 1): «Марія» — (Не призывай імені Бога надаремно); «Не ображай пташок» — (Не вбивай); «Вірність» — (Не чини перелюбу); «Чесний Авраам» — (Не кради); «Квітка» — (Не свідкуй неправдиво).

Марія

В одного багатого чоловіка була велика кількість працівників. Його старша дочка мала одну погану звичку: вона при будь-якій можливості казала: «О, Боже мій!» Батькові це не подобалося і він дуже часто казав їй, щоб не зловживала іменем Господнім.

— О, тату, — звичайно відповідала вона, — ви надаєте цьому надто серйозного значення, я ж це роблю не через злі думки, і тому це не може бути гріхом.

Одного разу вранці господар скликав усіх своїх слуг і сказав:

— Сьогодні я прошу вас допомогти мені зробити щось особливе, я вам за це добре заплачу. Займаючись своєю роботою, ви цілий день, з раннього ранку, час від часу голо-

Обговорення теми:

Учитель:

— Що дарують нам заповіді? (Відповіді дітей)

— Чи потрібно їх виконувати? (Відповіді дітей)

Справді, Божі Заповіді дарують нам свободу, захищеність, мир з Богом і людьми. І коли ми просимо Бога, щоб Він «відкрив нам очі, і ми побачили чудеса Законів Його», то перед нами відкривається зовсім інша картина.

Забрати малюнок з парканом і показати пейзаж з метеликами.

І так, як на початку уроку ми створювали правила спілкування у класі, говорячи тим самим, що воно залежить від нас самих, так само від нас самих залежить, вибираємо ми послух законам Божим чи ні.

Притча про мудреця і метелика, або Все в твоїх руках

Чоловік спіймав метелика, злегка затис його в долоні і спитав у старого мудреця: «Скажи, мудрецю, метелик у моєму кулаці живий чи мертвий?» А сам думає: «Посміюся над ним! Якщо він скаже «живий», я стисну пальці — і метелик помре. Якщо скаже «мертвий» — я розкрию долоню, і метелик полетить. Так чи інакше, а мудрець помилиться!» Старенький уважно подивився чоловікові в очі і сказав: «Все в твоїх руках!».

Отож, візьміть на пам'ять про сьогоднішню нашу зустріч маленького метелика і пам'ятайте, «все у ваших руках»: довіритись Богові чи ні, слухати Його чи ні, жити згідно з Його Словом чи ні. Надіюсь, що ви використаєте у своєму житті отримані сьогодні знання.

IV. ВИСНОВОК УРОКУ

Багато людей знають Божі Заповіді і прагнуть виконувати їх, але жодній людині на землі не вдалося це зробити. Лише Ісус Христос, Бог, Який прийшов на Землю в тілі людини, повністю виконав Закон і може допомогти нам у цьому. Більше того, коли ми приходимо до Христа і розкаємось перед Ним у своїх гріхах, Він дарує нам прощення і справжню радість і свободу в Законі.

Додаток 1

сно кличте: «Маріє! Маріє!» (Так звали його дочку) А коли моя дочка запитає, що ви від неї хочете, кажіть: «Ой, нічого, ми просто так кажемо, ми тебе не кликали».

Вранці Марія пішла до комори, щоб видати служницям продукти на обід, як раптом почула з кімнати: «Маріє! Маріє!» Вона швидко побігла наверх:

— Що трапилося? Для чого ви мене кликали?

— О, нічого! Нічого! Ми це просто так сказали, — відповіли служниці.

Марія з незадоволенням зачинила двері. Як раптом почула з кухні: «Маріє! Маріє!» На кухню її відповіли те саме, що й у кімнаті. Вона помітила, що служниці ледь стримуються від сміху. Раз за разом то зверху, то знизу чулося: «Маріє! Маріє!»

Марія розсердилася і, тупнувши ногою, почала вимагати пояснення, чому вони весь час її кличуть.

— Ми над цим не задумувалися, — відповідали слуги та служниці.

Але дуже швидко Марія вже не могла їх терпіти, і вона побігла в кабінет до батька.

— Що з тобою, моє дитя? — запитав лагідно батько. — У тебе такий схвилюваний вигляд.

— Для цього у мене достатньо причин! — закричала вона і почала розповідати батькові, як його працівники над нею насміхаються.

— Ой, — сказав батько, — але ж вони роблять це, зовсім не маючи злих думок. Вони просто не задумуються над цим.

Тут дочка почала плакати:

— Твоя прислуга так нешановливо зі мною поводить-ся, а ти ще радієш та схвалюєш це.

— Маріє, Маріє, — перервав її батько, — я не розумію, чому я повинен покарати цих людей лише за те, що вони тебе кличуть? А ти думаєш, що великий, святий Бог не покарає тебе за те, що ти постійно призиваєш Його Ім'я, навіть не думаючи про Нього.

Слова батька дуже вразили Марію, вона дуже плакала і з тих пір слідувала за тим, що говорила. Протягом деякого часу вона ще промовляла Ім'я Боже надаремно, але тут же просила у Господа прощення.

Не ображай пташок

Ластівки старанно працювали і побудували собі хатинку — маленьке гніздечко. Вони приносили то пір'їнку, то соломинку і таким чином будували своє житло. Незабаром з'явились маленькі пташенята. У батьків тепер було багато турбот, але любов не знає втоми. Пташенята швидко піростали і починали висовувати свої пухнасті голівки і підспівувати своїм батькам.

Але у них з'явились два небезпечні вороги: сірий кіт Мурко і хлопчик Вася. Мурко вже декілька разів намагався добратися до гнізда, але все надаремно, дістати його було неможливо. Вася часто спостерігав, як марно мучився його кіт, і вирішив допомогти йому. Хлопчик часто руйнував гнізда й ображав птахів, але про це ніхто не знав.

Одного разу, коли нікого вдома не було, Вася поставив драбину, взяв на руки Мурка і поліз до гніздечка. Пташечки літали над гніздечком і жалібно кричали, передбачаючи небезпеку.

Кіт, не зрозумівши у чому справа, злякався і почав нявкати. Це почув Рольф, ворог кота, і стрімголов кинувся до місця, звідки доходив шум. Вибігаючи, пес зачепив ланцюгом драбину, і вона впала.

Вася лежав без свідомості. Виявилось, що він зламав ногу. Довелося із соромом розповісти батькам про свій намір. Хлопчик дивився на засмучені обличчя батьків. Вони ніколи не думали, що їх син здатний на такі нехороші справи. Цей випадок став хорошим уроком для Васі. З тих пір він завжди захищає пташок.

Подружня вірність

Це було в роки другої світової війни. В час, коли панувала така ворожнеча, привели матір і двоє її дітей на розстріл. Чоловіка відпустили, бо він був іншої нації. Спочат-

ку він відійшов, але, коли його сім'ю повели на страту, то підійшов і став поруч із ними.

— Доля моєї дружини і моїх дітей — моя доля, — сказав чоловік. — Вони помирають, значить і мені нема чого жити.

Озвірілі вбивці були зворушені такою вірністю і відпустили їх усіх.

Чесний Авраам

Розповім вам про хлопчика, якого звали Авраам. Коли він був малим, то жив із батьками в лісі, в маленькій хатині з крихітними вікнами. У нього не було ні паперу, ні олівців, і довгий час він не мав змоги відвідувати школу. Вдома хлопчик навчився читати. Замість дошки у нього була дерев'яна лопата, а замість крейди — шматок вугілля. Чи сподобалося б вам таке життя?

Коли Авраам підріс, то знайшов роботу в магазині. Одержував небагато, але працював старанно: нікого не обманював, усіх покупців обслуговував дуже ввічливо й уважно.

Він був і касиром. Одного вечора, підраховуючи гроші, Авраам виявив зайві. Він довго думав, як це могло статися. І, нарешті, згадав, що недодав здачу одній бідній бабусі, яка сьогодні приходила в магазин.

Як ви думаєте, що він вирішив зробити?

Авраам швидко одягнувся, зачинив магазин і відправився до бабусі. Було дуже холодно, дув сильний вітер. Коли хлопець усе розповів бабусі, то виявилось, що гроші дійсно належали їй. Вона щиро подякувала Аврааму і сказала, якщо він і надалі буде таким чесним, то стане великою людиною.

Втомлений хлопець прийшов додому, але на душі було легко і приємно. Незабаром про цей випадок дізналися інші і почали називати його «чесний Авраам».

Я думаю, що вже ніхто не мав недовіри до хлопця.

Згодом Авраам Лінкольн став президентом Америки, і всі з любов'ю говорили про нього.

Якщо у вашому житті коли-небудь трапляться випробування, то згадайте «чесного Авраама».

Квітка

Був гарний літній день. Тато повідомив Сергійку і Тані, що вони підуть у ботанічний сад після обіду. Діти дуже зраділи, і, поки тато збирався, Сергійко від радості стрибав по кімнаті так сильно, що з підвіконня впав вазон, який і розбився. «Ой, як шкода!» — вигукнула Таня і підбігла до зламаної квітки. В цей момент зайшов тато і, побачивши Таню із зламаною квіткою в руці, сказав: «Таню, що ти зробила? Адже ти знаєш, як мені подобався цей вазон». «Таточку, не сердися», — сказала Таня. «Бачиш, — відповів тато, — тепер я не можу взяти тебе в сад, ти і там можеш зірвати квітку, яку хтось вирощував». Таня, опустивши очі, мовчала. А Сергійко більше не міг мовчати і, зі слізьми на очах, він підійшов до тата і сказав: «Ні, таточку, це не Таня зламала вазон, це я зачепив його. Тому саме я повинен залишитися вдома». Тато обійняв своїх дітей і сказав: «Ви обоє мені дорогі, і ми всі підемо в сад. Ця квітка ніколи не приносила для мене стільки радості, як зараз; бо я бачу любов між вами.

Я можу надіятися, що ви і надалі будете любити один одного і станете справжніми християнами».

10 заповідей на мові жестів

Вихід 20:1–17, Повторення Закону 5:6–21

Викладайте Десять заповідей у новозавітному дусі. «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою... люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 22:37–40).

1. Я — Господь, Бог твій; хай не буде тобі інших богів передо Мною!

- Один Бог. Немає бога сонця, врожаю, морів, лісів, бога кохання тощо.
- Відповідно необхідно визначитися, кому служити, віддавати свої сили, час, здібності, розум.
- Довіряти, коритись, любити, слухати...

Підніміть вказівний палець, це символізує, що ми визнаємо і прославляємо одного Бога.

2. Не вклоняйся ідолам

- Ідоли, фальшиві боги — це не тільки якісь статуетки, але й те, на що ми покладаємо усю свою надію та чим надто захоплюємося. Наприклад, гроші чи майно.
- Тільки до Бога потрібно звертатися за допомогою у вирішенні різних проблем.
- Не до ворожок, гадалок, екстрасенсів, гороскопів...

Підніміть два пальці: вказівний вказує вгору, а великий — напівзігнутий, такий знак символізує одного Бога.

3. Не призывай Імення Господа надаремно

- Будьте обережні з використанням Господнього Імені. Бог хоче, щоб ми зверталися до Нього з любов'ю та повагою, коли молимося чи турбуємося про когось, але не тоді, коли гніваємося чи клянемося.
- Не слід розповідати анекдоти про рай, ангелів, пекло, клястися і божитися, ставитися до цього зневажливо чи легковажно.

Торкніться трьома пальцями губ (як ш-ш-ш): думай, що говориш.

4. Шість днів працєю, сьомий — субота для Господа

- Піклуватись потрібно не тільки про тіло, а й про душу.
- Правильно використовувати кожен день.
- Корисно проводити час.

Підніміть чотири пальці, а великий зігніть так, ніби він відпочиває.

5. Шануй свого батька та матір свою

- Поважай, не грубіянь, не говори зверхньо, зневажливо.
- Поважай старших за віком.

Підніміть п'ять пальців, тримаючи руку так, ніби присягаєте шанувати своїх батьків.

6. Не вбивай

- Злість, гнів, ненависть, заздрість.
- Покалічити, заподіяти шкоду.
- Аборт.

Вдайте, ніби вказівний палець однієї руки — це пістолет, який стріляє в п'ять пальців іншої руки.

7. Не чини перелюбу

- Слід стерегтися того, що розбещує (Пр. 5:8, 11–12; 6:25–29; 7:7–27).

Тримайте одну долоню горизонтально, п'ять пальців на ній символізують церкву. Два пальці іншої руки символізують чоловіка та жінку, що стоять перед священиком і дають обіцянки один одному. Ця заповідь закликає подружні пари дотримуватися шлюбних обіцянок, які вони дали.

8. Не кради

- Будь задоволеним тим, що маєш.
- На чужій біді щастя не побудуєш.

Схрестіть по чотири пальці на обох руках перед очима, символізуючи в'язницю, в якій сидить хтось за крадіжку.

9. Не свідкуй неправдиво на свого ближнього

- Не перебільшуй.
- Не зображай все у чорних фарбах.

Підніміть п'ять пальців однієї руки та чотири пальці іншої. Зігніть великий палець та поверніть руку долонею до себе, щоб його не було видно за чотирма пальцями. Він таємно розповідає чотирьом пальцям на цій руці плітки про п'ять пальців іншої руки. Це — прийом неправдивого свідка, який поширює плітки, критикує та обмовляє інших за спинами людей.

10. Не жадай того, що належить твоєму ближньому

Поставте руки долонями вгору, рухаючи усіма пальцями до себе. Ваші пальці ніби говорять: «Дайте мені те, що належить моєму ближньому. Я хочу все, що йому належить!»

НАЧАЛЬСТВА ТА ВЛАДИ

Урок для 11 класу

*автор Алла Кириченко, вчитель християнської етики
Авторської школи М. П. Гузика (СШ № 3) в м. Южне Одеської обл.*

Пояснювальна записка

Низка уроків на тему «Начальства та влади» відповідає не тільки авторській програмі, але й авторській педагогічній системі. І те, й інше потребує деякого пояснення.

Ще у 1990 р. програму для курсу основ християнської етики почав розробляти та реалізовувати в своїй авторській школі М. П. Гузик¹, а продовжила роботу над програмою О. С. Гузик, учитель християнської етики та майбутній шкільний психолог. Цю програму було затверджено в Одеському інституті вдосконалення вчителів та в МОН України. В 2005 р. програма була надрукована у вигляді книги² і таким чином вийшла за межі школи. В 2006 р. мені довелося перекласти її в термінах «Комбінованої системи М. П. Гузика» та розробити змісти відповідних типів і видів занять за даною системою, а саме:

- зміст блоків навчальної інформації;
- програми з опрацювання практичних складових блоків навчальної інформації;
- персоналізовані програми для індивідуального опрацювання блоків;
- програми прикінцевого моніторингу навчальних, розвивальних та виховних досягнень дітей.

Особливістю такого перекладу є те, що в ньому не кожний окремий урок має свою самостійну тему, а певна тема об'єднує в собі низку уроків. Тобто тема «Начальства та влади», в якій протягом чотирьох різнотипних уроків вивчаються три споріднені питання (Громадянська влада та громадянський обов'язок. Ставлення до роботи та начальства. Духовна влада), в загальноприйнятій системі становила б три окремі однотипні уроки з подальшим уроком узагальнення.

Авторська педагогічна система, яка має назву «Комбінована система організації навчально-виховного процесу М. П. Гузика», для багатьох нова і незнайома. Вона включає в себе таку організацію навчання, коли його зміст і технологія розвиваються навколо певних природних компетентностей, які пов'язані з конкретним талантом дитини [1, с. 13].

Кожна дитина, як творіння Боже, талановита за означенням. Але цей або ці таланти даються їй не в готовому вигляді, а як задатки, здібності або природні компетентності. Вони або розвиваються у відповідний талант, або, не пробуджені до активних дій, гинуть. Покликання кожного вчителя — вчасно розпізнати і пробудити ці майбутні таланти, створити необхідні умови для їхнього розвитку і розквіту і направити їх використання в бік добра.

¹ Див. «Слово вчителю. — № 1/2009. — С. 4–7.

² Гузик О. С. Основи християнської етики. — О.: ХГУ, 2005. — 84 с.

Які ж компетентності ми вирізняємо? Це чотири основні типи — духовна компетентність, моральна, розумова і вольова, які зумовлюють людське єство, та сім обслуговуючих, які торкаються безпосередньо дитячих талантів. До них відносяться наступні типи задатків таланту: академічна компетентність, мистецька, компетентність «золоті руки», спортивна, стратегічно-просторова, соціальна та внутрішньоособистісна (інтуїтивна) [1, с. 10]. Оскільки дух, совість, воля і розум приводять у дію всі природні психодуховні та психофізичні комплекси, відповідальні за конкретний талант дитини, то саме вони й обрані за основу в такій інтерпретації компетентностей.

Тому зусилля шкільного навчання і виховання необхідно направляти не тільки на той чи інший академічний предмет, оминаючи морально-духовні аспекти, а безпосередньо на талант дитини, задіюючи в повній мірі її дух, совість, розум і волю. Відтак академічний предмет буде слугувати інструментом для досягнення такої мети. Зрозуміло, що окрім таких кардинальних змістових удосконалень потрібно не менш радикальним чином змінити (саме змінити, а не вдосконалити) і саму технологію навчання. За цією технологією весь дидактичний цикл розбивається на три періоди.

Перший період присвячується навчанню дитини. Він поділяється на 2 етапи, а саме:

1. Вивчення і засвоєння теоретичних основ певного блоку навчальної інформації;
2. Засвоєння учнем стандартних зразків практичних умінь та навичок.

Другий період служить для організації процесу учіння дитини. Він поділяється на 3 етапи, залежно від змістів персоналізованих програм учіння, а саме:

1. Різномірні програми, які дозволяють засвоїти виключно академічні компоненти блоку навчальної інформації (програми «А», «В», «С»);
2. Інтегровані програми, в яких повторюється академічна інформація внутрішньопредметного рівня з такими видами навчальної діяльності учня, в яких реалізується відповідний тип природних задатків таланту дитини;

3. Інтегровані програми міжпредметного змісту, які включаються в ті чи інші специфічні види діяльності, в процесі яких реалізуються і розвиваються ті чи інші види талантів, характерних для учнів даного класу.

Третій — проведення підсумкового моніторингу досягнутого рівня знань, інтелектуального розвитку та стану виховання дитини.

Яким чином реалізується другий період? Під час таких уроків учитель пропонує учням різномірні персоналізовані програми, зміст яких за можливістю інтегрується з тими компетентностями, які опікуються наявними у них типами природних талантів. Учні за бажанням обирають пер-

сональну програму і самостійно її виконують. Якщо дитина не встигла повністю виконати свою власну програму на уроках, то доопрацювання переноситься або на спеціальні позаурочні заняття, або на домашню роботу. Під час реалізації програми учневі дозволяється користуватися всіма доступними джерелами інформації, включаючи консультування з учителем, учнями, однокласниками тощо. Він також використовує своїй персональні стилі навчання.

Нижче я наведу для прикладу зміст блоку навчальної інформації (перший період) та відповідні програми індивідуального опрацювання блоку навчальної інформації (другий період) з курсу 11-го класу. Ця тема є третьою і, як було зазначено, на неї припадає 4 уроки:

1 урок — розбір матеріалу блоку навчальної інформації;

2–3 уроки — фронтальне опрацювання блоку навчальної інформації за відповідною, загальною для всіх учнів програмою;

Блок навчальної інформації №3
Заняття 1

Тема: НАЧАЛЬСТВА ТА ВЛАДИ

Девіз: «Сила не творить права, і люди зобов'язані підкорюватись тільки владі законній» (Жан-Жак Русо)

Питання для вивчення:

- 1. Громадянська влада та громадянський обов'язок.
- 2. Ставлення до роботи та начальства.
- 3. Духовна влада.

Література:

1. Біблія: Книга Ісуса Навина; 2 Книга хронік; Книга пророка Даниїла; Євангеліє від Матвія; Євангеліє від Івана; Дії святих апостолів; Послання до римлян; 1 Послання до коринтян; Послання до галатів; Послання до ефесян; Послання до колосян; 1 Послання до солунян.

2. Дэвид Гудинг, Джон Леннокс. Библия и нравственное воспитание. — The Myrtlefield Trust Newtownards, UK, 1995.

Опорний конспект

І.1. Зразкова модель наших **обов'язків** перед громадянською або земною владою — віддавати кесареві кесаре, а Богу Боже (Мт. 22:17–21):

- сплачувати податки;
- бути законослухняними та чесними в особистому житті;
- якщо є до того здібності, служити на державній службі всіх рівнів, включаючи політику (Дан. 2).

1.2. Всяка земна влада встановлена Богом (Рим. 13:1–7). Її пряме призначення — **оберігати мир та спокій** людей — громадян своєї країни, обмежуючи зло та утримуючи людей від вбивств, насилля, крадіжок, осудження невинних тощо. Тому служити в міліції чи в армії подобає усякій людині.

1.3. **Пацифізм** — це неприйняття кровопролитної війни та особистої участі в ній. В історії відомі випадки, коли війнні битви вигравались силою віри, молитви і хвали Богу (2 Хр. 20:20–23; Єг. 6:15–20). Але будувати свою зовнішню політику таким чином можна тільки тоді, коли народ у цілому слухняний Богу.

4 урок — індивідуальне опрацювання блоку навчальної інформації за відповідними різномісними програмами з елементами персоніфікації.

Під час цих уроків усі учні мають мати ксерокопії блоку навчальної інформації.

Блок має складатися з назви теми, девізу, питань для вивчення, використаної літератури та опорного конспекту. Мета уроку не виписана в блоці явно, а закладена в девізі уроку. Вона розкривається вчителем на початку уроку під час розгляду матеріалу блоку. Обладнання також не вказується — на цьому уроці воно ж бо складається з блоку та Біблії. Опорний конспект відповідно до вказаних питань має бути розбитий на тези, які мають бути відповідно пронумеровані. Біблійна основа зазвичай вказана у вигляді посилань, біблійний текст яких опрацьовується протягом уроків фронтального та індивідуального опрацювання. Ключові або опорні слова виділені напівжирно.

1.4. Коли громадянська влада не надає **свободи для служіння Богу** і поклоніння Йому, вона втрачає надане їй Богом право управляти своїми громадянами. Тоді людина вправі **не підкорятися владі** (Дії. 4:18–20).

II.5. На будь-якій роботі ми маємо **працювати як для Господа** (1 Кор. 10:31), догоджаючи Богу, а не людям (Гал. 1:10; I Сол. 2:4).

2.6. Робітники та роботодавці мають **поважати одні одних**, пам'ятаючи «золоте правило» християнської етики: «Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви» (Мт. 7:12).

III.7. Земна влада підкоряється **небесній** або **духовній владі**. Бог — це духовна істота, і Його влада — перш за все духовна. «А всі мешканці землі пораховані за ніщо; і Він чинить за Своєю Волею серед небесного війська та мешканців землі, і немає нікого, хто спротивився б Його руці та й сказав би Йому: «Що Ти робиш?» (Дан. 4:32).

3.8. Окрім Бога і Його небесного війська також існує ціла ієрархія духовних начальств і духовної влади, які протистоять Богу, — «**світлоправителі темряви**», «**під-небесні духи злоби**» (Еф. 6:11–12; Дан. 10:13–20). Їхнім князем є падший ангел — сатана або диявол (Ів. 14:30).

3.9. В ієрархії якої б то не було духовної влади **Ісус Христос** займає головуючу позицію (Еф. 1:20–23; Кол. 2:10). Своєю смертю і воскресінням Він дав можливість кожній людині **позбутися влади п'їтьми і ввійти в Його Царство**, підкоряючись із цього моменту цілком іншому законодавству (Кол. 1:13–17).

Урок індивідуального опрацювання матеріалу блоку або Семінар
Заняття 4

Тема: НАЧАЛЬСТВА ТА ВЛАДИ

Девіз: «Не будь переможений злом, але перемагай зло добром» (Ісус Христос)

ПРОГРАМА «С» («1»–«4» бали)

Завдання 1. (на «1» бал)

Користуючись блоком навчальної інформації і вказаними в ньому біблійними посиланнями, письмово дайте відповіді на запитання:

1.1. Який обов'язок кожного громадянина перед землею владою?

1.2. Що означає слово «пацифіст»?

1.3. Будучи людьми підлеглими, як ми маємо навчатись, а потім і працювати?

1.4. Що таке духовна влада?

Завдання 2. (на «2» бали)

2.1. Виконайте завдання 1.

2.2. Для чого Бог встановив земну владу?

Завдання 3. (на «3» бали)

3.1. Виконайте завдання 2.

3.2. Запишіть своїми словами «золоте правило» християнської етики.

Завдання 4. (на «4» бали)

4.1. Виконайте завдання 3.

4.2. Перелічіть відомі вам види влади. Чи в них єди-на глава? Якщо є, то вкажіть її. Підтвердіть свою відповідь біблійними словами.

4.3. Наведіть приклади на питання 1. 4, 2. 2, 3. 2.

ПРОГРАМА «В» («5»–«8» балів)

Завдання 1. (на «5» балів)

Користуючись блоком навчальної інформації і вказаними в ньому біблійними посиланнями, письмово дайте відповіді на запитання:

1.1. За яких умов земна влада втрачає дане їй Богом право управляти своїми громадянами?

1.2. Чи сумісна служба в армії з вірою в Бога?

1.3. Біблія говорить про існування на землі двох царств: царства світла і царства п'їтьми. Назвіть правителів цих царств. Кожна людина народжується підданою царства п'їтьми. Що дає їй право позбутися влади цього царства і стати підданою царства світла? Підтвердіть свою відповідь словами із Біблії.

Завдання 2. (на «6» балів)

2.1. Виконайте завдання 1.

2.2. Чому учні Ісуса Христа, знаючи, що людині потріб-но підкорятися державній владі, не підкорились забороні начальників, і мали слухність? Де про це сказано в Біблії?

Завдання 3. (на «7» балів)

3.1. Виконайте завдання 2.

3.2. Чи можливо працювати, нікому не догоджаючи? Поясніть свою відповідь, посилаючись на біблійні слова.

Завдання 4. (на «8» балів)

4.1. Виконайте завдання 3.

4.2. Прочитайте уривок, в якому йдеться про царю-вання Навуходоносора, царя Вавилонської імперії (Дан. 4). Чому цар став безумним? Завдяки чому він зцілювався від такої недуги?

ПРОГРАМА «А» («9» — «12»)

Завдання 1. (на «9» балів)

Користуючись блоком навчальної інформації і вказаними в ньому біблійними посиланнями, письмово дайте відповіді на запитання:

1.1. Чи має громадянин право не підкорятися земній владі? А духовній?

1.2. Прочитайте уривок, в якому йдеться про царю-вання Валтасара, сина царя Навуходоносора (Дан. 5). Чому його життя так трагічно обірвалось? Який урок ми маємо з цього винести?

1.3. Грунтуючись на біблійних текстах (Кол. 3:22–24; 4:1; Еф. 6:5–9), складіть перелік правил, які б регулювали взаємовідношення між робітниками і роботодавцями.

Завдання 2. (на «10» балів)

2.1. Виконайте завдання 1.

2.2. Якщо у вас була погана звичка (вада) стосовно навчання або шкільного начальства, і ви з нею боролись, то опишіть, як ви з цим справились або не справились, що заважало, а що допомогло. Також укажіть, чи є у вас від-повідна хороша звичка (чеснота). Напишіть, кому і чому ви цим завдячуєте, що так добре вплинуло на вас.

Завдання 3. (на «11» балів)

3.1. Виконайте завдання 2.

3.2. Складіть за текстом блоку кросворд (не менше ніж 18 слів). Запитання помістіть нижче кросворда, відповідні слова-відгадки запишіть у клітинки кросворда.

Завдання 4. (на «12» балів)

4.1. Виконайте завдання 2.

4.2. Складіть анкету для своїх однокласників на тему «Моє ставлення до навчання». Проведіть анкетування на класній годині і складіть звіт.

Програма для художників та комп'ютерників

Завдання 3. (на «11–12» балів)

3.1. Виконайте завдання 2.

3.2. Створіть команду з художника та комп'ютерника. Намалюйте ілюстрації до переліку правил та створіть і роздрукуйте буклет на тему «Взаємовідносини на роботі». Вимоги до буклета: формат А4, три колонки.

Програма для законодавців, журналістів та комп'ютерників

Завдання 3. (на «11–12» балів)

3.1. Виконайте завдання 2.

3.2. Створіть команду з законодавця, журналіста та комп'ютерника. За допомогою диктофона візьміть інтерв'ю у законодавця щодо ефективності біблійного переліку правил (завд. 1.3), за допомогою фотокамери зробіть необхідні знімки або відео та з отриманого ма-теріалу створіть відеоролик або презентацію. Проде-монструйте по шкільному телебаченню.

Програма для поетів

Завдання 3. (на «11–12» балів)

3.1. Виконайте завдання 2.

3.2. Напишіть вірш, використовуючи історії про На-вуходоносора (Дан. 5.) або його сина Валтасара (Дан. 5.), створіть власну поезію.

Висновки

Які переваги такої побудови навчально-розвивально-го процесу?

- 1. Навчання та учіння (самостійне виконання програ-ми за власним вибором).
- 2. Теїстична основа змісту навчання.
- 3. Вияв та проектування таланту дитини.

Джерела:

1. Гузик Н. В. Десять ключових компетентностей, які обслуговують особистість та її природний талант: реалі-зація в умовах шкільного навчання. — К.: Київський уні-верситет, 2006. — 146 с.

Джаз — музика свободи

На початку 30-х р. був відомий вислів сталінського ідеолога Данова: «Сьогодні он граєт джаз, а завтра Родину продаст». Власне, таким було ставлення до джазу досить довго. А пізніше ми зрозуміли, що це — чудова, енергійна і весела музика. Але від початку ця музика слугувала лише одній меті — прославити Бога, Який дає надію у надскладних життєвих обставинах, заспівати про те, що з Богом у серці ти можеш бути вільним будь-де.

Історія джазу починалася криваво і трагічно. Для роботи на неосяжних просторах Америки почали завозити рабів із африканського континенту. Сотні тисяч людей... Багато хто не допливав до своєї неволі, померши у трюмах кораблів. Привезені раби не були вихідцями з одного племені і зазвичай навіть не розуміли один одного. Відірвані від дому, вони надзвичайно важко сприймали нову культуру, вони не вміли працювати на полях, адже звикли полювати. Ось це — початок (витоки) джазу. Адже там, на новому місці, ці знедолені люди познайомились із найвеличнішим, що було в білих людей, — із християнством. І саме віра в Бога стала тим імпульсом, який дав можливість вижити більшості цих людей. Віра в те, що ми — лише мандрівники і прочани на цій землі, що є інший світ — світ справжнього добра, давала сили зносити всі поневіряння цим, почасти, неграмотним людям. Давала сили не просто жити, а відчувати себе вільними. Бо де Дух Господній — там свобода!

Ця музика була символом свободи — свободи думки, свободи поклоніння Богу, свободи серця навіть у рабстві. Адже з Богом у серці ми можемо відчувати волю навіть

у найнесприятливіших обставинах. Бо та свобода, яку дає Бог, — це не просто бути незалежним від усіх, не звертати уваги на обставини. Ні, це бути вищим над обставинами і, таким чином, покорятися лише Богові.

Ось саме такі настрої вплинули на ту музику, яку виконували раби, що вірили в Господа. І саме цей сплав африканських ритмів і європейського музичного мистецтва привів до виникнення нового стилю музики — джазу. У такий спосіб ці люди показували свою свободу. Їхні пісні були надзвичайно світлими і мажорними. Недаремно в американській музичній культурі і досі близько 80% пісень — це мажорні пісні.

Навіть назви пісень відкривають те, на що були спрямовані ці твори і що хотіли донести всім людям: спірічуелс — духовна музика, тобто церковні гімни; госпел — Євангеліє — стиль, який оспівував подвиг нашого Господа; соул — душа — емоційна пісня; блюз — сумна пісня, так звані «трудова» пісні, які виконували негри, працюючи в полі чи на лісоповалі. Суміш цих стилів і лягла в основу явища, яке ми сьогодні називаємо джазом.

Сам термін «джаз» з'явився після

1910 р. від вислову «jazzing it up» — грати з натхненням, енергійно. Таким чином ці люди, внаслідок своєї вдачі, не бажали нескінченно стогнати і навіть у піснях самі жартували над своїм смутком.

Чи варто нагадувати, що найвідоміші представники цього музичного напрямку гордились тим, що виконують таку музику. Чого варта лише пісня генія джазової музики Луї Армстронга «Відпусти народ Мій», в якій описаний вихід єврейського народу із єгипетського рабства. І це лише одна із багатьох чудових композицій, які цей музикант присвятив своєму Господу.

Усі ми знаємо короля рок-н-ролу Елвіса Преслі. Ми звикли, що із цим іменем завжди пов'язана слава і розкіш короля сцени. Але чи відомо вам, що, розпочавши свою співочу кар'єру у церковному хорі із виконання госпелів, цей музикант отримав усі три свої нагороди «Греммі» саме за виконання духовних пісень: у 1967 р. за альбом «How Great Thou Art», в 1971 р. за альбом «He Touched Me» і в 1974 р. за концертну версію пісні «How Great Thou Art».

На сьогодні джаз став досить комерційним та елітним явищем. Проте цей самобутній музичний стиль дав можливість відчути те, що наш Господь вельми прославлений. І кожен язик, кожен народ, пізнаючи милість Господа, має змогу славити Його так, як може. Щоправда, ми, люди, як довго можемо сперечатися з приводу доцільності чи недоцільності того чи іншого стилю музики у поклонінні. Та через історію виникнення джазу Господь знову нагадує, що в поклонінні Йому найважливішим є стан серця перед Богом.

Олег Блощук

ПОГАНСЬКІ ІДОЛИ Та... НАША МОЛОДЬ

Ви здивовані назвою статті?

«Які ще поганські ідоли? — можливо, подумали ви, — ми живемо у християнській державі!»

На жаль, ідолопоклонство не є «пережитком минулого». Воно існує, незалежно від культури та рівня цивілізації, і продовжує захоплювати у свій полон людські серця так само, як тисячі років тому.

Зіпсована гріхом сутність людини, схильна до ідолопоклонства, не змінилася.

Як не дивно, не змінилися й ідоли.

Нещодавно я мимоволі стала свідком розмови матері з її донькою-підлітком. Мати намагалася застерегти доньку від впливу її непорядних друзів. Відповідь доньки була відвертою: «Якщо я не буду такою, як вони, я залишусь сама. А я цього не хочу!» Дівчина усвідомлено віддає себе «в жертву» аморальній компанії, боячись втратити її прихильність. Ідолопоклонство? — Так.

Колись, багато років тому, цей самий ідол «розсівся» та запанував у серці людини, ім'я якої відоме багатьом.

Соломон... Наймудріший, найдипломатичніший, найвпливовіший та найуспішніший політик свого часу. Багатий та сильний цар, поставлений Богом. Той, хто вирішував найскладніші суперечки. Той, хто збудував храм.

Початок його царювання був яскравим злетом, продовження — впевненим поступом прогресу, та кінець — стрімким падінням униз...

Можливо, нам не хотілось би, щоб Біблія так відверто описувала духовні падіння подібних людей. Нехай би вони залишилися для нас ідеальним прикладом, без «темних сторінок життя». Та у Бога є краща мета — дати нам не тільки приклад, а й серйозний урок, в якому живою ілюстрацією є реальні помилки та провини реальних людей.

Хтось сказав: «Нами керує те, що ми найбільше любимо». Читаючи про початок царювання Соломона у Першій книзі Царів, ми бачимо, що він полюбив Господа і був слухняний Йому в усьому (3:3). Соломон керувався Божим Словом у своїх рішеннях, і його найбільшим бажанням було прославляти Творця Всесвіту. Любов до Бога була його мотивом побудови храму. Під час освячення храму, в присутності всього народу, у своїй молитві Соломон промовив такі слова: «Щоб знали всі народи землі, що Господь Він Бог, і нема вже іншого!» (1 Цар. 8:60). Він бажав, щоб поганські народи пізнали справжнього Бога.

Та ось у життєвому кораблі царя з'являється пробоїна, яка розростається все більше: «А цар Соломон покохав багато чужинних жінок: і дочку фараонову, моавітянок, аммонітянок, едомітянок, сидонянок, хіттіянок, із тих

народів, що про них Господь сказав був Ізраїлевим синам: Не ввійдете між них, і вони не ввійдуть між вас, бо вони справді нахилиють ваші серця до своїх богів. До них прихилився Соломон коханням» (1 Цар. 11:1–2).

Потоки ідолопоклонства затопили серце і життя Соломона. Писання відкриває нам жахливу картину духовного падіння царя: він забуває найпершу заповідь, поклоняючись язичницьким богам, догоджаючи жінкам, наворачтає на себе Божий гнів і, врешті-решт, отримує присуд: його царство відібране та дане його рабові.

Чудовий початок, трагічний кінець...

В 11 розділі Першої книги Царів зазначено, яким богам поклонявся Соломон: Астарті, Хамосу, Молоху.

Астарта — ідол хананеян. З поклонінням Астарті як богині родючості та чуттєвого задоволення була пов'язана культова проституція, в якій брали участь як жінки-жриці, так і чоловіки.

Хамос («вогонь», «полум'я») — ідол моавитян. Колись моавитський цар, просячи цього ідола допомоги перемогти Ізраїль, приніс у жертву власного сина (2 Цар. 3:27).

Молох («цар») — ідол амонитян. За словами рабинів, Молох був мідною статуєю з головою бика, з порожнечою усередині, з простягненими руками, на які клали принесених йому в жертву дітей, і на яких вони згоряли від палаючого низу вогню.

Читаючи опис цих ідолів, ми, певно, знаємо, що вони і сьогодні, нехай невидимим чином, поселяються у серцях наших та наших дітей, займаючи перше місце у житті замість Того, Хто Єдиний має на це право.

Сьогоднішні «астарти» — це ідоли тих, хто полюбляє чуттєві насолоди над усе. Їхнім життєвим кредо є «Добре все, що є приємним для тебе!» Ідолопоклонство? — Так. Ви можете побачити «розставлені» астарти навколо себе. Слід лише звернути увагу на моральний образ естрадних зірок, на яких буквально «моляться» підлітки та молодь, чиїми піснями заслуховуються і чий стиль намагаються наслідувати. Лише поспостерігати за героями улюблених серіалів — до чого вони прагнуть, що є сенсом їхнього життя. Лише послухати пісні, які слухають старшокласники (і не тільки), вдень і вночі не знімаючи навушників. Лише побачити їхні аккаунти в інтернеті....

Жорстко і нещадно орудує нашими дітьми безжалісний полум'яний Хамос. Заради грошей син убиває батька, а онучка забирає пенсію бабусі, не залишаючи їй копійки на ліки. У жертву приносяться родинні цінності, спокій матерів та Божі благословення. Хамосу поклоняються ті, для кого інший — це об'єкт, а не особистість. Об'єкт, який

допомагає або заважає досягнути поставленої мети. Девіз таких ідолопоклонників — «Досягай своєї мети попри все!». Хамоси стоять у шкільних класах, у місцях змагань та конкурсів; вони проглядаються у настановах батьків і побажаннях друзів.

А ось і Молох. Страшний. Гнітючий. Сьогодні на його руках гинуть немовлята. Їх приносять у жертву ті, кого вони не цікавлять і кому заважають. Молох засліплює очі підліткам, які палять змалечку, а потім народжують і залишають у лікарнях дітей-інвалідів. Молох через дорослих заспокоює дівчину, яка збирається зробити аборт, що її вчинок виправданий якимись обставинами. Цей ідол має купу шанувальників серед тих, кому просто байдуже майбутнє дітей і хто любить повторювати: «Потурбуйся про себе!»

Астарт, Хамос та Молох — це відображення бажань нашого гріховного єства. Тому відмовитися від них — означає відмовитися від самого себе і підкоритися Богові, визнавши Його повновладним Володарем усіх сфер життя. Зробити те, чого не зробив Соломон, — покаятися і повернутися до Господа.

Наша молодь у полоні поганських богів... Їм необхідна визвольна війна, священний бій проти ідолів.

На чиєму боці ти, дорогий читачу?

Хто панує сьогодні у твоєму серці?

Якщо ідоли — оголоси їм війну. І — в бій!

Ольга Новікова

Ольга Новікова, вчитель
християнської етики,
с. Ремчиці Сарненського р-ну
Рівненської обл.

Богів навколо стало так багато —
Куди не глянь — жертвники стоять.
Хтось все життя пожертвував багатству,
Хтось за нікчемну річ віддав півцарства,
Аби лише від моди не відстать.

А в деяких боги — зірки та сонце,
Сузір'я, бач, їм щастя принесло...
І хто сказав, що ідолопоклонство —
Це вже минуле і забуте зло?..

...Із сумом небо сльози проливає
На люд сліпий, що ходить в темноті,
Що правду від брехні не відрізняє,
Поклони б'є тому, чого немає,
І все життя проводить в марноті..

А я надіюся лише на Бога.
Він дав мені спасіння, і простив.
Немає в світі бога, окрім Нього!
Я в Нього вірю — в справжнього, живого!
А ти? В якого бога віриш ти?..

Ольга Новікова

Ідоли й ідолопоклонство

Визначення термінів

Ідол — істота, річ або зображення, яке заміняє собою істинного Бога Творця; будь-яка річ чи жива істота, яких людина наділяє надприродними властивостями, яких вони насправді не мають.

Ідолопоклонство — поклоніння творінню замість Творця.

Біблійні приклади ідолопоклонства:

- Яків заборонив мати ідолів у своєму будинку (Бут. 35:2–4).
- Цар Навуходоносор повелів поклонятися золотому боввану (Дан. 3:1–7).
- Ізраїльський народ поклоняється богині неба (Єр. 44:15–17).

Види ідолів:

Боже творіння:

- Всесвіт, небо, земля, зірки, сонце, місяць.
- Люди (родичі, видатні люди, герої, святі).
- Природа (гори, ріки, каміння, дерева) і тваринний світ.

Ідоли-боввани:

- Ідоли, які вважалися богами.
- Ідоли, які вважалися образами богів.
- Ідоли, які були посередниками між матеріальним і духовним світами.
- Ідоли, які вважалися вмістищами невидимих богів (духів).

Дії і наслідки ідолопоклонства:

Ідолопоклонство є викривленням концепції істинного Бога. Оскільки Бог є Дух, будь-яка спроба відобразити Бога в матеріальному вигляді є викривленням, тому що це зробити неможливо. Ідолопоклонство здатне ще більше відвести людину від істинного Бога (Повт. Зак. 4:15–19).

1. Ідолопоклонство є виявом людської гордості (Іс. 2:8–22). Гордість полягає в тому, що, замість поклоніння Творцю, людина сама вирішує кому, коли і як поклонятися. А коли вона поклоняється ділам своїх рук, вона поклоняється сама собі.

2. Ідолопоклонство веде до духовної і фізичної розбещеності і смерті (Рим. 1:19–32).

3. Ідолопоклонство — спілкування з демонами (1 Кор. 10:20).

«Відступляться назад, посоромляться соромом ті, хто надію складає на божка, хто бовванам каже: ви наші боги!» (Іс. 42:17)

Як Бог ставиться до ідолопоклонства?

Ідолопоклонство — це гріх, відречення від Всевишнього Бога (Йов. 31:24–28).

1. Ідолопоклонство заборонено Божим Законом (Повт. Зак. 4:15–19; Вих. 20:1–6).

2. Згідно з Законом Старого Завіту, ідолопоклонник мав бути підданий смертній карі (Вих. 22:20).

3. Спроба повернути ближнього до ідолопоклонства прирівнювалася до ідолопоклонства (Повт. Зак. 13:12–16).

4. Новий Завіт забороняє поклонятися ідолам і попереджує про те, що ідолопоклонники не наслідують Царства Божого (Об. 21:8).

**«Я перший, і Я останній,
і Бога нема, окрім Мене!»
(Іс. 44:6)**

КОМУ СЛУЖИШ?

Кожний із нас комусь служить. Добровільно або ні. Ті люди, які говорять: «Я вільний, я не служу нікому», помиляються. Такого не буває. Ми можемо служити або Господу, або «іншим богам». Тим богам, які на вигляд «сучасні» й «зручні». Інші боги для нас — це будь-які заняття або звички, що відводять нас від Бога. Служіння іншим богам призводить до духовної порожнечі, почуття провини і страху. Воно, як не дивно, значно знижує нашу здатність розпоряджатися своїм життям. «Інші боги» мають над нами владу, навіть коли ми не хочемо цього. Але служіння Богові веде до свободи і можливості вибирати в житті те, що краще для нас і наших близьких.

Іноді люди думають, що вони можуть служити Господу й іншим «богам» одночасно. Але служіння істинному живому Богові вимагає всього життя. Якщо ми будемо пам'ятати, що зробив для нас Бог, ми зрозуміємо, чому повинні служити тільки Йому. Він послав Свого Сина вмерти за наші гріхи, Він дає нам нове життя і повне прощення. Бог звільняє нас від гріха, щоб ми могли знати Його, любити і змінюватися в Його образ. Бути вдячним Богові за все, що Він зробив для мене, — це означає присвятити Йому своє життя і своє серце.

КРАЩИЙ ВИБІР

Часто можна чути запитання: «Я вірю в Бога, але в моєму житті нічого не змінюється. Чому?»

Щоб одержати відповідь, слід запитати себе: «Що я вибираю щодня?» Адже знати про Бога і навіть вірити в Нього мало, потрібно, щоб ця віра спонукувала нас вибирати те, що приємно Йому, і відкидати те, що Бог ненавидить.

Ми очищаємо від бур'янів сад, щоб вони не заглушали посаджене нами. Так само необхідно перевіряти себе і відмовлятися від того, що віддаляє нас від Бога. Це можуть бути марні заняття, які ми називаємо невинними розвагами. Або компанії, до яких нас тягне мимоволі. Можливо, це гріх, до якого я давно звик і не хочу з ним розлучатися. Або інше, що так чи інакше відволікає нас від живого істинного Бога. У Біблії ми можемо прочитати заклик Бога «відкинути чужих богів і звернути серце своє до Господа Бога Ізраїлевого».

Звернутися до Бога — віддати кожному сферу нашого життя в Його руки: нашу родину, дружбу, час, роботу або навчання, гроші, відносини з протилежною статтю, здібності, плани та мрії. Ми можемо попросити Бога визволити нас від влади «інших богів» і зробити нас Його слугами на все життя. Ми можемо довірити Йому те, про що тривожимося і переживаємо, прийнявши рішення виконувати Його волю щодо кожної ситуації в нашому житті.

(З книги Н. Гамбла «30 днів. Допомога тим, хто починає читати Біблію»).

ТАЛАНТ І МАЙСТЕРНІСТЬ: у пошуках істини

Про талановитих людей часто кажуть: «Природа не обділила», «Талант від Бога!» То звідки ж цей дар: від природи чи від Бога? А може, кожен сам у собі розвиває його щоденною працею? Інколи «власники» кажуть, що самі навчилися й іншим радять невтомно працювати, щоб досягти того ж рівня.

Звідки ж береться талант: з'являється із першим подихом, коли ми приходимо у цей світ? Чи, все-таки, набувається згодом?

Трапляється й інше. Часто люди на знає про свій хист, але не вміє чи не хоче його опанувати. Можливо, прагне чогось іншого. І всім цим закопує власний талант у землю.

Як же так використовувати свою обдарованість, щоб поволі не занедбати її?

Біблія каже, що у ній є все для життя і благочестя, тобто у ній є відповіді на всі запитання життя і дані практичні кроки щодо застосування істин у житті (2 Пет. 1:2–4). Це інструкція, але її треба вміти розуміти (знову цей хист! Цікаво: вміє розуміти Біблію дається від народження чи набувається?), щоб ненароком не розтлумачити неправильно, бо це небезпечно для життя. Неправильно розтлумачиш — неправильно застосуєш.

Отож, мій пошук істини про майстерність ґрунтується на Писанні, автором якого є Бог (2Тим. 3:16–17). Хто ж, як не головний і єдиний Режисер фільму, під назвою «Життя», дає акторам ідеальний сценарій? Проблема в тому, що фільм, довжиною у 70–80 років (Пс. 89), знімається без дублів. Тому необхідно якнайкраще грати свою роль, а для цього, відповідно, потрібно заглянути до сценарію, тобто до Біблії, навіть у питанні талантів.

Уперше у Біблії, після гріхопадіння, виняткові здібності мали нащадки Каїна. Як написано: «Явал був батьком тих, що сидять по наметах і мають череду. Ювал був батьком усім, хто держить у руках гусли й сопілку. А Тувалкаїн кував всіляку мідь та залізо» (Бут. 4:20–22). Перестрибнувши два десятки глав, прочитаємо вже про Ісава, внука Авраама, який займався полюванням. Батько дуже любив частуватися його стравами, які той готував після полювання (Бут. 25:27). В історії Виходу згадується про вміння робити вироби з тканини (Вих. 26:31), золота (28:6), пізніше пророки Єремія та Ісаїя згадують про вироби з дерева та деяких видів металу (Єр. 10:9, Іс. 40:20).

Що ж стосується саме виробів, а не матеріалу, то Мойсей каже про завісу, яка мала бути у скинії (Вих. 26:31) і відділяти Святе Святих від Святого, про ефод (28:6) і нагрудник для священника (28:15). У 2 книзі Хронік, 26:15, ідеться про військову зброю, яку зробив цар для захисту свого царства. Також у Псалмах Давид каже про стовпи, що стояли в чертогах (143:2). Крім цього, пророки, повчаючи народ, говорять про ідолів, яких також витесували чи випалювали професіонали своєї справи (Єр. 10:9, Іс. 40:20). У Пісні над піснями Соломон, даруючи компліменти дружині, говорить про неї як про витвір Божих рук (П. Пісень 7:2). І останнє — прикраси (Єз. 28:13).

Писання також говорить про наділених талантом людей: воїн, стріли якого не повертаються дарма (Єр. 50:9), різьбяр, ткач, вишивальник, які вишукано творили для скинії (Вих. 35:35), мідник (1 Цар. 7:4), найзник (Єз. 23:23) і голосильниці, які так

плакали, що всі інші також починали. Вони також названі майстрами своєї справи (Єр. 9:16–17).

Хочу також сказати про гру на музичних інструментах (1 Сам. 16:16), спів (1 Хр. 15:22), плачевні пісні, як особливий жанр (Ам. 5:16), ораторське мистецтво (Іс. 3:3) та особливі розумові здібності (Дан. 1:4).

Цікаво, вище сказано про різні види діяльності, які загалом є позитивними, ну, крім виготовлення ідолів, звичайно. Я сам раніше не звертав на це увагу, але в Біблії сказано і про вміння грішити. Псалом 57:6 каже про заклінача, вправного в чарах; Дан. 8:32 — про вправність у підступах; пророк Єремія говорить про хист до пошуку кохання (мається на увазі блуд, 2:33). Уже у Новому Завіті апостол Павло мовить до церкви в Ефесі про майстерність обманювати (4:14), а Петро до християн — про хитро сплетені байки стосовно Христа, які вже тоді з'являлися у народі (2 Пет. 1:16).

Отже, як бачимо, є різні таланти і кожна обдарована людина робить те, що може робити найкраще. Однак є справи, які ведуть не тільки до добра, але й до зла. Щоб їх робити, також треба мати хист.

А зараз повернімося до тих питань, які ми порушили спочатку. Зараз саме час на них відповісти. Просто спочатку треба було поставити опалубку, а тепер можна і фундамент заливати.

Найпростіше, як на мене, — довести, що талант до гріха насправді передається від природи, — гріховної природи батьків. Це те, що завжди, як кажуть, під рукою. Гріх у наших генах (Пс. 50). Крім того, він прогресує, стабільно розвивається, і закопа-

ти цей талант у землю можна, тільки закопавши в землю тіло. Неможливо припинити грішити, поки ми у плоті. Можна зупинити регрес і зменшити частоту духовних падінь, але викроїти з ДНК цей ген неможливо (Як. 3). Перший крок до змін у житті з таким ДНК — віра у Христа (Рим. 1:17). Бог — лікар, і єдиний шлях лікування — це віра в Ісуса Христа. Цей лікар встановлює людям діагноз — грішники, але більшість не погоджується з таким діагнозом і відмовляється від лікування. Якщо ж визнати свою потребу, Бог здатен вилікувати, навіть із найгіршими симптомами, а другий крок — постійне освячення Словом Божим, тобто життя за Словом (Об. 22:11). Лікар виліковує серце, але вищезгаданий ген гріха залишається у плоті. Тому Божий пацієнт потребує постійної підтримки духовного здоров'я. Найкраща пігулка у цьому разі, — Слово Боже.

Не може бути навпаки — спочатку другий крок, а потім перший. Досягнути ділами якоїсь межі, щоб потім отримати виправдання, — не Божий задум, а людський, обман самого себе, до того ж абсурдний. Це як поливати не посаджане зерно і чекати паростків.

Друге, талант до доброї справи. Можливо, ви чули або ж бачили на власні очі, як дитина у чотири-п'ять років уже грає на фортепіано (таким був, наприклад, Бетховен) чи робить будь-які інші речі.

У Старому Завіті є історії (на перший погляд нереальні, але факт є факт), коли, наприклад, Самсон, який був від народження призначений Богом Йому на служіння і який мав велику силу, — розривав лева, ловив безліч лисиць, носив на руках ворота міста та перемагав тисячі ворогів свого народу (Суд. 13–16).

З приводу добрих талантів Бог також висловлює Свою істину (Вих. 31:1–11). За 1500 років до народження Христа, коли Мойсей виводив ізраїльський народ з єгипетського рабства, Бог говорив до нього:

«Дивися, Я покликав на ім'я Бецаїїла, сина Урієвого, сина Хура, Юдиного племені, і наповнив його Духом Божим, мудрістю, і розумуванням, і знанням, і здібністю до всякої роботи, на обмислення мистецьке, на роботу в золоті, і в сріблі, і в міді, і в обробленні каменя, щоб всаджувати, і в обробленні дерева, щоб робити в усякій роботі. І Я ото дав із ним Оголіяву, Ахісамахового сина, Данового племені. А в серце кожного мудросердого Я дав мудрість, і зроблять вони все, що Я наказав був тобі:

скинію заповіту, і ковчега для свідоцтва, і віко, що на ньому, і всі скинії речі, і стола та речі його, і чистого свічника та всі речі його, і жертівника кадила, і жертівника цілопалення та всі речі його, і вмивальницю та підставу її, і шати служební, і шати священні для священника Аарона, і шати синів його на священнослуження, і оливу помазання, і запашне кадило для святині, як усе, що Я наказав був тобі, вони зроблять».

Бог дає здібності — другий і третій вірші ясно про це говорять, причому, до всякої роботи, тобто до різних видів діяльності.

1. Бог дає здібності конкретним людям — у цій історії Бецаїїлу та Оголіяву.

2. Бог дає здібності конкретним людям з конкретною метою — у даному випадку це було будівництво скинії Божого заповіту з людьми, простішими словами — храму, де могла б перебувати слава Божа, бо Святий Бог не міг перебувати серед грішних людей, щоб вони не загинули.

3. Бог дає, але й каже навчати і вчитися, тобто вдосконалювати і вдосконалюватися — про це сказано в паралельному тексті цієї ж історії — Вих. 35:34. Бецаїїл мав бути вчителем Оголіяву, а пізніше вони двоє мали б навчити й інших, тих, кому Бог поклав у серце і хист, і бажання будувати Йому храм (Вих. 36:1–5)

Як бачимо, відповідь на поставлене запитання очевидна: усі здібності, які б звичайні чи надзвичайні вони не були, таланти, хист до чогось дається Богом. А до гріха? Очевидно, що ні, тому що у Ньому нема гріха (1 Ів. 3:5). А від кого тоді? — Від Адама (Рим. 5:12).

Майстерність — це вдосконалений талант, про що говорить історія Виходу, коли Бецаїїл, Оголіяв і інші мали вчитися, розвивати Богом дану здібність, щоб не закопати її у землю і принести Господарю два таланти. Якщо талантів два, принести чотири, п'ять — десять. Якщо ж буде інакше, то прочитайте нижче, що буде з тим, хто закопає його у землю (Мт. 25:13–30):

«Тож пильнуйте, бо не знаєте ні дня, ні години, коли прийде Син Людський!»

Так само ж один чоловік, як відходив, покликав своїх рабів і передав їм добро своє. І одному він дав п'ять талантів, а другому два, а тому один, кожному за спроможністю його. І відійшов. А той, що взяв п'ять талантів, негайно пішов і орудував ними, і набув він п'ять інших талантів. Так само ж і той, що взяв два і він ще два інших набув. А той, що одного взяв, пішов та й закопав його в землю, і сховав срібло пана свого.

По довгому ж часі вернувся пан тих рабів, та й від них зажадав обрахунку. І прийшов той, що взяв п'ять талантів, приніс іще п'ять талантів і сказав: Пане мій, п'ять талантів мені передав ти, ось я здобув інші п'ять талантів. Сказав же йому його пан: Гарзд, рабе добрий і вірний! Ти в малому був вірний, над великим поставлю тебе, увійди до радощів пана свого! Підійшов же й той, що взяв два таланти, і сказав: Два таланти мені передав ти, ось іще два таланти здобув я. І сказав йому пан його: Гарзд, рабе добрий і вірний! Ти в малому був вірний, над великим поставлю тебе, увійди до радощів пана свого! Підійшов же і той, що одного таланта взяв, і сказав: Я знав тебе, пане, що тверда ти людина, ти жнеш, де не сіяв, і збираєш, де не розсипав. І я побоявся, пішов і таланта твого сховав у землю. Ото маєш своє... І відповів йому пан і сказав йому: Рабе лукавий і лінивий! Ти знав, що я жну, де не сіяв, і збираю, де не розсипав? Тож тобі було треба віддати гроші мої грошомінам, і, вернувшись, я взяв би з прибутком своє. Візьміть же від нього таланта, і віддайте тому, що десять талантів він має. Бо кожному, хто має, дасться йому та й додасться, хто ж не має, забереться від нього й те, що він має. А раба непотрібного киньте до зовнішньої темряви, буде плач там і скрегіт зубів!»

Усе серйозніше, ніж здається... (Пр. 14:12).

Артем Приступа

Артем Приступа, 1991 р.н., — навчається на факультеті журналістики Міжнародного економіко-гуманітарного університету в м. Рівне, працює в МГО «Надія — людям».

Мій дім — моя фортеця

Я доволі часто чую з уст різних людей фразу: «Мій дім — моя фортеця!», — і завжди думаю, наскільки ці слова відповідають дійсності. Адже, коли дім стає захистом, відпочинком, тихою гаванню тощо, то можна лише порадіти, що наші шлюби абсолютно захищені та надійні.

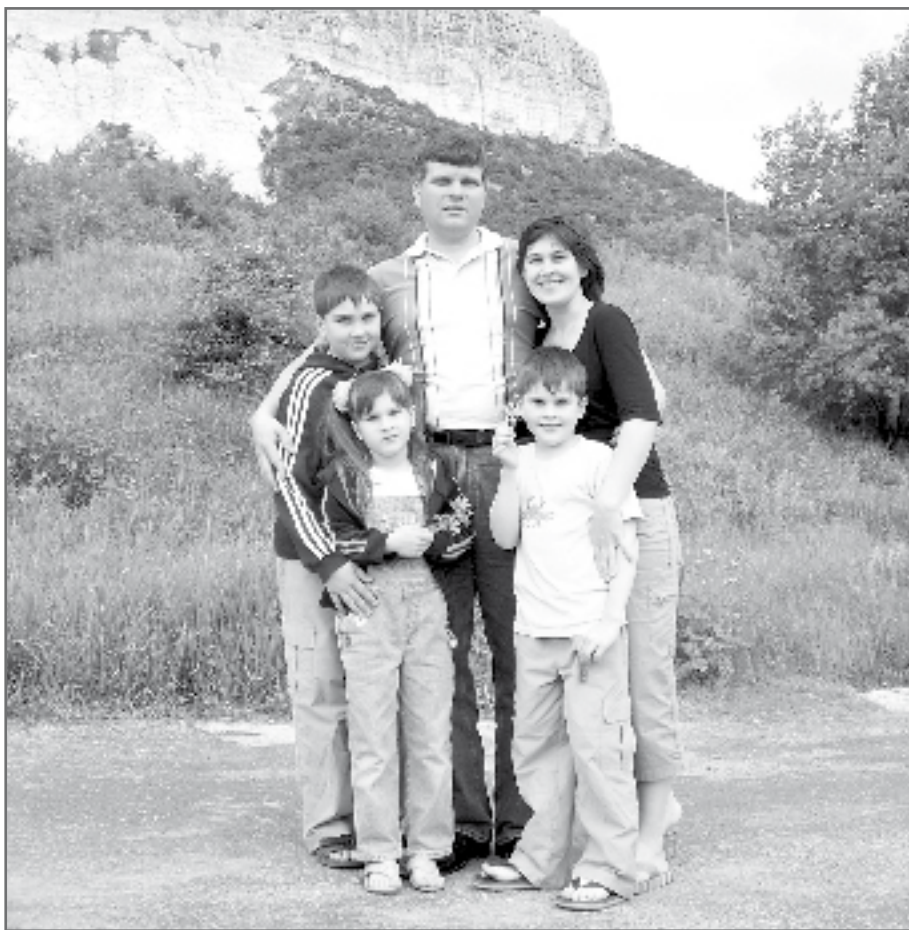
Ми щосили намагаємося зробити наш дім таким місцем. Ми віримо, що діти продовжать нашу справу, вони будуть нашою підтримкою й опорою. І

ми вже уявляємо, якими вони стануть. Але життя іноді готує нам несподіванки, і далеко не завжди ці сюрпризи відповідають нашим планам.

Що трапляється з такою фортецею, коли у ній з'являється дитина-інвалід або у когось із подружжя виявили невиліковну хворобу, або підло підкралася зрада? — Тоді моя фортеця перетворюється у високу вежу самотності, з якої мене ніхто не може врятувати...

Я думаю, ніхто із нас не зможе заперечити, що для кожного сім'я — це щось особливе. Дівчатка ще змалечку доглядають своїх дітей-ляльок, а хлопчики у цей час дуже зайняті побудовою будиночків з піску або халабуд. Це те, що закладено в нашій свідомості і підсвідомості. Бо всі ми прагнемо стабільності, тепла, доброти, затишку, підтримки близької людини. І ніхто ніколи не зможе цього змінити, бо такими нас створив Бог.

Але ми іноді так захоплюємося ідеєю міцної фортеці, що упускаємо саму суть. І нашою метою стають не члени сім'ї, а наш престиж перед іншими. Ми свої дії часто аргументуємо словами: «Що про нас скажуть люди?» І ми власноруч руйнуємо те, що щойно розпочали будувати. Або ж ми настільки захоплені рівнем освіченості наших дітей, що забуваємо, для чого взагалі живемо на Землі і що наше життя дуже коротке. Ми так захоплюємося влаштуванням побуту, що можемо спопелити кожного, хто стане нам на заваді у реалізації нашого плану, включаючи й найрідніших людей. Ми готові, як пантера, вступити у битву з кожним, хто хоч словом обмовиться «не так» про мою сім'ю. Ми починаємо вірити у надзвичайну особливість, неповторність нашої родини, поступово перетворюючи її на ідола. Та ідоли здатні лише руйнувати, бо вони не можуть відповідати нашим потребам, забезпечувати нашу стабільність і безпеку. Вони від початку покликані руйнувати нашу свідомість й адекватне сприйняття навколишніх людей, подій. Ідоли руйнують усю світоглядну систему, закладену Творцем.

«Я — Господь, Бог твій. Хай не буде тобі інших богів переді Мною! Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм, і не служи їм, бо Я — Господь, Бог твій, що карає за провину батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей» (Вих. 20:2–6).

У наш час лише деякі поклоняються сонцю, вітру, і, швидше за все, не тому, що вірять, а щоб робити не так, як інші. Але наші ідоли набрали дуже звичних і приємних для нас форм. Вони стали майже непомітними для нас, часто ми взагалі несерйозно сприймаємо ці поняття. Але зверніть увагу, які серйозні наслідки за неправильний вибір очікують не лише нас, але й наших дітей, онуків, правнуків. Якби ми настільки серйозно сприймали життя, як про це говорить Слово Боже, а не як нас навчають мас-медіа, то дуже ретельно підбирали б слова, друзів, подружжя, роботу і життєвий напрямок. І вже точно не запитували б, за що ж наші діти так страждають!

Сім'я не може бути основним джерелом і підґрунтям для наших життєвих сил, натхнення, праці без Бога. Вона може лише допомагати у здійсненні нашого основного призначення на цій планеті.

Колись давно, у незапам'ятні часи, коли щойно були створені Адам і Єва, Бог повелів людям дбати про сад, у якому вони жили, любити одне одного і бути слухняними Його слову. Та непослух видався людям солодшим за послух, і, як результат, брат вбиває брата, бо цей бунт набу-

ває більших обертів, та й усе людство з кожним століттям все менше цікавиться та розуміє Божий Закон, який має бути записаним у їхніх серцях. Відступ, зло, ненависть настільки заповнили серця людей, що місця Богові там зовсім немає. Розпач, безвихідь, туманне майбутнє — і наше життя перетворюється у жалюгідне існування від зарплати до зарплати.

Але Творець ніколи не залишає Своє творіння у глухому куті, куди ми самі себе заганяємо. Він нагадує: *«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою. Це найбільша і найперша заповідь» (Мт. 22:37–38).* Лише Він знає, як наше, наповнене ідолами і бунтом, серце зробити здатним любити, віддавати, терпіти, милосердствувати, не гордитись. Коли ми усвідомлюємо, що все, що нам найдорожче, найрідніше, наймиліше, належить не нам, а Богові, що наше життя зовсім нам не підвладне, бо дуже швидкоплинне, то можемо розраховувати на милість тисячам поколінь, які, можливо, ще житимуть після нас. Тоді ми зможемо виконати й наступну, не менш важливу, заповідь: *«Люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 22:39).* І зовсім

нічого не сказано про те, що спочатку треба полюбити себе, бо це буде ще один ідол, а полюбити Бога і стати щасливою людиною, полюбити ближнього і віддати це щастя йому.

Тоді наші фортеці перестають бути грізними, неприступними, такими, які викликають лише заздрість і ненависть. Вони стають чудовими гостинними палацами, сповненими доброчинності, співчуття, готовими понести чужий біль і широко розділити радість. І Сам Бог буде охороняти такий дім. *«І Господь дав їм мир навколо, усе так, як присягнув був їхнім батькам. І ніхто з усіх їхніх ворогів не встав перед ними, — усіх їхніх ворогів Господь дав у їхню руку. Нічого не було невиконаного з усього того доброго слова, що Господь говорив до Ізраїлевого дому, — усе збулося» (Іс. Нав. 21:44–45).*

Жодна людина в світі не зможе нас примусити служити Богові, виконувати Його Заповіді, поклонятися Йому. Жоден не зможе за нас прийняти рішення: *«А я та дім мій будемо служити Господеві!» (Іс. Нав. 24:15).* Вибір за нами...

Інна Дубовик

Інна Дубовик народилася в Рівному. Закінчила Рівненський державний педагогічний інститут, факультет української філології.

Бере участь, як лектор, у проєкті «Незабутній час удвох» (для сімейних пар).

Дружина, мама трьох дітей.

Божий дарунок

Галина Левицька народилася 19 квітня 1961 р. на Чернігівщині, в м. Прилуки. З дитинства писала поетичні та прозові твори, була нагороджена дипломом другого ступеня за участь у конкурсі юних поетів Чернігівщини.

Закінчила Київський інститут харчової промисловості, за фахом — інженер-технолог. Під час навчання друкувалася у вузівській газеті.

Зараз живе в м. Ізяславі Хмельницької обл. Заміжня. Має сімох дітей.

У 2009 р. присвятила своє життя Ісусові Христу, належить до християнської громади «Дім милості».

Деякий час викладала в професійно-технічному училищі. Спілкування з дітьми на позакласних заходах показало їй ще щире бажання знати істину, пізнавати Бога, Боже слово. Тому Галина мріє здобути другу освіту і викладати християнську етику.

Кожна людина є Божим творінням. І кожна людина має якість здібності, якийсь дарунок від Бога. Людина сама вирішує, що вона зробить із цим дарунком — чи викине на смітник, чи заховає в глибоку шухляду, щоб лише самій зрідка потішитися, чи докладе зусиль для розвитку і удосконалення своїх здібностей.

Дарунок Божий — це як пуп'янок квітки. Чи розквітне вона? І для кого ця краса буде призначена?..

Я дякую Богові, що обдарував мене даром віршування. У дитинстві, в юності я писала багато, від перших смішних віршиків і заполітизованих памфлетів до ліричних роздумів і захоплення навколишнім світом. Потім — вир життя. І моя квітка зів'яла, засохла...

Яблунова гілка може розквітнути, якщо її поставити на підвіконня у посудину з водою. Але чи будуть на цій гілочці восени яблука?!

Лише в Божому саду дари, якими щедро обдарував нас Господь, мають наснагу перетворюватись на чудові квіти. Свого часу вони приносять плоди, а насінинки просяться в новий посів...

Я шукала Бога, і Він знайшов мене!!! Мої вірші — це дорога до Бога — Отця. Я дякую Ісусові, що Він веде мене по цій дорозі, і вона ніколи не закінчиться. Дух Святий дає мені натхнення любити, радіти, писати... Сьогодні цим елеєм я хочу поділитися з вами.

З любов'ю — Галина Левицька

Кінець і... початок

Оце й усе! Кінець всьому сьогодні!
Я в розпачі, неначе у безодні...
Душа не може болю пережити,
Не можу більше вірити й любити...
І вороття, здається, вже нема...
Враз голосочок рідний: «Мамо! Ма...!»
Рука дитяча притулилась тихо,
І відступає невідступне лихо,
Хоч ще нестерпно боляче і важко,
І серце б'ється, ніби в клітці пташка,
І сльози ще не можу зупинити...
Не хочеться?!
Ні! Я вже хочу жити!
І знову вчитись, вірити й любити,
Прощати й зло добром благословити,
Хоч ще душа в неспокої болить...
Бо так нам Бог велить!
І гріє душу істина оця,
Струмочком в серці оживає мрія:
Так хочеться, щоб не було кінця,
А був початок і жила Надія!

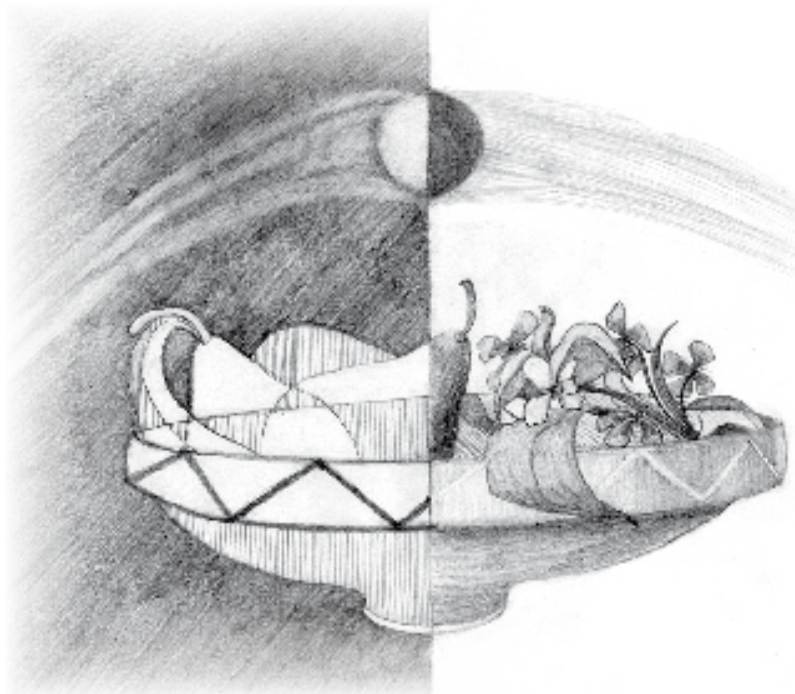

Проси!

Піднімалась на гору,
Молилась і падала,
Набирала в долоні
Краплинки роси...
І Отець доторкнувся
До серця розрадою:
«Ти прийшла... Я щасливий!
Чого хочеш, проси!»

Розгубилась... Просити сили,
Розуміння, здоров'я, краси?!
А Батьківські очі любили,
І уста усміхались: проси!

Отче мій! Твоє серце відкрите,
Джерело життя й доброти!
Навчи мене, Тату, любити,
Так любити, як любиш Ти!!!

Моя молитва

О Господи! Помилуй і прости!
Моє дитя маленьке захисти!
І виведи його у світ широкий,
І покажи йому Свої дороги,
Щоб вибрав він відкритою душею
Дорогу, що колись назве своєю...

О Господи! Помилуй і прости!
Дітей моїх від лиха захисти,
Щоб добрі зерна в душах проросли,
І щоб серця черствими не були...

О Господи! Помилуй і прости!
Кохання від неправди захисти.
Дай почерпнути сили і надії,
Любов'ю щоб світилися наші мрії...

О Господи! Помилуй і прости!
Від відчаю, зневіри захисти.
Навчи з терпінням шлях свій вибирати,
В житті лише на Тебе покладатись.

Дорога

Стоїть мале дитятко на порозі...
Зробило перший несміливий крок!
О Господи! Обережи в дорозі
Від злих очей і заздрісних думок!

Ми виростаєм, серце у тривозі...
Як віднайти у світ незнаний шлях?
О Господи, обережи в дорозі,
Допоможи здолати відчай, страх!

Схиляюсь край дороги у знеможі,
Бо сили вже, здається, на межі...
О Господи, обережи в дорозі
Й додому повернутись поможи!

Ми стоїмо на вічності порозі,
В тисячоліття робим перший крок!
О Господи! Обережи в дорозі
Й навчи торкатись серцем до зірок!

Живу Ісусом!

«Ти живи, як живуть усі люди.
Що тобі, як було і що буде?
Що тобі до чужої долі?
Вже ніхто не вернеться з неволі!
Що тобі?! Тож чужинці — не діти,
Хай несуть це огидне ярмо:
«Будем їсти сьогодні і пити,
Адже завтра однак помremo».
Плач, страждай і молися тихенько...
В тебе буде усе, що треба...»

Ні!!! Я хочу дихати небом!
Мати в серці любов і надію!

Я Ісусом наповню легені
І кричатиму, як породілля!!!
Закричу, щоб здригнулися гори,
Місяць зблід і злякалося горе!
Закричу, щоб попадали зорі,
Щоб проснулись поля неозорі
І надвечір засіялись світлом,
Щоб з неволі вернулися діти!!!

Мій Господь! Я дивлюся на Тебе!
Замість мене Ти вмер на хресті...
Хочу вмерти назавжди для себе
Й бути вічно живою в Христі!

Я Тобою, Ісус, прагну жити,
Я очиститись хочу, прозріти!
В цьому світі зради й насилля
Бути світлом Твоїм і сіллю!

Я сьогодні в проломі стану,
Навкруг міста мури збудую...
Я — Твоя наречена, жадана!
Голос Бога і в темряві чую!
Я піду у підвали, темниці
І до в'язнів любов'ю торкнуся...
«Той, хто прагне, іди до криниці
І напийся із рук Ісуса!!!»

Моя Охорона (за Пс. 120)

Свої очі я зводжу на гори,
Звідки прийде мені допомога!
Що тривоги, страждання і горе?
Бог — твердиня моя й острога!

Той, Хто небо та землю вчинив,
Всемогутній, Святий, Милосердний.
Він з терпінням мене навчив:
Стань на слові впевнено й твердо!

Не хитнеться моя нога,
Бо зі мною Твоя Охорона.
Бачу: лук вже напнувся, як дуга...
Не боюся, бо Твій щит — перепона

Від вогнених загострених стріл,
Від ударів небесних світил,
Від меча, що рубає навпіл,
Від лукавих, підступних мірил...

Лиш з Тобою від смерті спасусь.
Ти є двері у Вічне Небо!
Просто кличу: «Господь мій, Ісус!!!
Я з Тобою іду до Тебе...»

Я дитина Божа

Я колись блукала
По чужих дорогах,
Щастя я шукала
І земних утіх.
Радості не мала,
Бо не знала Бога,
І мене обплутав
Ланцюгами гріх...

У Христа Ісуса
Кров свята безцінна,
І гріхів спокута,
І вода жива,
Радість і надія,
І любов незмінна.
Я тепер розкута,
Я тепер нова!!!

У Христі Ісусі
Я нове творіння,
Із любові й світла
Квіточка жива!
Не помру, не згасну,
Не зазнаю тління,
В Бозі я розквітла,
Я уся нова!!!

Благодаттю Господа
Я дитина Божа,
Від гріхів очищена
Жертвою Христа,
Щоб могла я бути
На Ісуса схожа,
Вчитись, підростати —
Ось моя мета!

Навчи мене слухати тишу

Навчи мене слухати тишу,
Щоб почути, як б'ється серце,
Твоє серце, Отець Небесний,
І пізнати Твої бажання...

Навчи мене слухати тишу,
Щоб почути, як дихає вітер
В крилах Духа Твого Святого,
Коли я пригортаюсь до серця
Мого Батька, Бога Живого!!!

Навчи мене слухати тишу,
Щоб відчувати, як б'ється серце,
Щоб дмухнути, як Вітер дише,
І почути, як Сонце сміється...

Сонце істини, миру і правди —
Я радію в Його промінні!
Лиш у Тебе шукаю розради,
Лиш у Тебе благаю терпіння!

Серед вітру, бурі та грому
Навчи мене слухати тишу,
Щоб Твій спокій мене наповнив
І Твій мир мене не полишив!

Научи мене слухати тишу
Серед битви, пожежі, недолі,
Щоб я міцно тримала знамено
І була у Твоїй я волі,
Щоб Ти, Тату, радів за мене...

Бажання

Не приснилося й не побачилось,
А все сталося на яву:
Я до Тебе прийшла на побачення —
Залишилась й з Тобою живу...

Краще день на подвір'ях Твоїх,
Аніж тисяча в іншому місці!
Ліпше дай мені воду і хліб,
Ніж бенкет у безбожному місті...

Тату мій, одного я прошу
І цього усім серцем жадаю,
Щоб хвалити і славить Тебе
В Храмі вічнім Небесного краю!

Мій Господь!!! Як прекрасний Ти!
Вся краса і добро в устах:
Слово істини, щоб стерегти
Справедливість і Божий страх...

Хочу в домі Твоєму жити,
А не просто приходити в гості,
Прагну вічно з Тобою бути
У Небесній святій високості...

В долонях у Бога

О, Боже мій!!!
Я дякую, що я в Твоїх долонях!
І навіть якщо неміч й тіснота...
І темрява пульсує біллу в скронях...
Й життя, як птах, із тіла відліта...
Я дякую, що я в Твоїх долонях!!!

Ніхто й ніколи не розлучить нас,
І не відділить від любові Бога!
В Твоїх руках і мить, і день, і час...
Ти — істина, життя й моя дорога.

Я думаю про Тебе, Боже мій!
Я прокидаюсь, а Ти ще зі мною...
Який же Ти Величний і Живий!!!
Бажаю йти, Ісусе, за Тобою!

Ніхто й ніколи не розлучить нас,
Тобі, Господь, я щиро довіряю,
Бо кров Твоя цінніша всіх прикрас
У всесвіті... Вона мене і зараз
омиває...

Куди від Духа я Твого піду?!
Без Нього я пуста і несмілива,
Сама піду — спіткнуся і упаду...
І лиш з Тобою справді я щаслива.

Я дякую, що я в Твоїх руках!
Турботою мене Ти огортаєш
І відступає геть і біль, і страх —
Мене Ти Божим миром наповняєш!

Боже, я...

Листопад, прекрасний листопад
Накриває листям сонний сад...
Боже, я малесенький листочок,
Дай із віття ще один ковточок,
Бо вгамуєш спрагу тільки Ти!!!
Розбуди бажання полетіти,
А не в товщі листя вічно гнити...
Дай пізнати радість висоти!!!

А сьогодні випав перший сніг...
Боже, я малесенька сніжинка,
Тільки б впасти на Твою долоню
І почути ніжне: «Змерзла, доню...»
І розтанути від подиху Твого,
Зблиснути, як крапелька-сльозинка,
Тільки б на Твоїй щоці, о Тату!!
А якщо краплинок тих багато —
Буде дощ — чи перший, чи останній?
Буде вітер — радісний, вінчальний?
Я цього не відаю, не знаю...
Знаєш Ти. Тобі я довіряю!!!

Малюнки Галини Венгліньської

Деякі книги ще зі шкільної парти викликають у нас стійкі асоціації. При чому, асоціації не вельми приємні. «Кара і злочин» Достоевського, «Війна і мир» Толстого, «Хіба ревуть воли, як ясла повні» Панаса Мирного — ці

та інші твори немов кара для школярів: ти повинен їх читати, а змісту їх не розумієш. І навіть коли ти втямив те, що хотів донести автор, все одно спогади залишаються не надто світлі.

Віктор Гюго «ЗНЕДОЛЕНІ»

Десь до такої категорії романів належить твір В. Гюго «Знедолені». Життя в колишній Франції, багато описів та роздумів, незрозумілі в юному віці філософські висновки — усе це призводить до того, що головна і надзвичайно важлива тема роману вислизає з наших рук.

Якщо ви уважно читали роман, то пам'ятаєте, що головним героєм є людина на ім'я Жан Вальжан. Власне, вся книга — історія його життя, поламаного і знедоленого існування на цій землі. Аж доки він не відчув прийняття і прощення. Справжнє прощення — без умов і без вигод, проти логіки і проти всіх тих правил, якими ми користуємось у нашому повсякденному житті. Це прощення подарував йому один священик — єпископ Міріель. Подарував тоді, коли злодій Вальжан заслуговував справедливо-го покарання за підлий учинок. Власне, цей учинок милосердя Міріеля

змінив усе життя Вальжана. Настільки, що усе його подальше життя і вчинки були спрямовані на те, щоби дарувати оточуючим людям таке саме прийняття і прощення.

На противагу цій історії проходить і інша — життя і вчинки поліцейського Жавера, людини непохитних принципів і віри в справедливість закону. Ба, більше — віри в те, що злодій завжди залишиться злодієм. Кінець його життя символічний — внутрішній конфлікт між законом і благодаттю, яка прощає, надто великий. І це призводить до трагічних наслідків для поліцейського.

Не будемо переказувати зміст твору великого француза. Скажемо інше. Цей твір відображає те, що вже давно зробив Бог на Голгофі, — пробачив із милості Своєї увесь світ. Поклавши на Свого Сина гріхи світу, Бог відкрив двері вічності та спасіння через віру

в жертву Ісуса Христа. Так само, як єпископ показав, що таке милість, і цим змінив життя пропащої людини, так і Бог закликає прийти до Нього й отримати «спокій душам вашим».

Коли ми покладаємось на наші вчинки і на нашу праведність перед Богом, ми стикаємось із Божим законом. Тим законом, який не терпить навіть рисочки невиконаної. Тим законом, яким стоїть Земля і жодної коми якого не можна викреслити. Приступаючи до такого закону, ми розуміємо — це неможливо виконати і не згрішити. Тому Бог приходить Сам на землю, виконує Свій Закон і дарує інший Закон — Закон прощення. Закон того, що «кожен, хто покличе Ім'я Господнє, — спасеться». Закон милості.

Гюго геніально показав — зупиняє від скоєння поганих учинків закон, але серце і життя змінює лише милість, подарована нам.

Ф. М. Достоевський «ПРИНИЖЕНІ Й ОБРАЖЕНІ»

Роман «Принижені й ображені» — один із ранніх творів Ф. М. Достоевського, написаний 150 років тому, досі не втратив своєї гостроти й актуальності. Суспільство, кумиром якого, як і раніше, є гроші, роздирають соціальні протиріччя; люди страждають, відчувають біль, тривогу і самотність. Але у відповідь на приниження й образи одні озлоблюються, а інші — упокорюються. Це яскраво видно з розвитку двох паралельних сюжетних ліній роману.

Вторгнення цинічного, жорстокого і самолюбного князя Валковського у життя сімейства Сміт мало надзвичайно трагічні наслідки. Хворим і самотнім жебраком помирає обдурений Валковським колишній багатий підприємець старий Сміт. Ще раніше

у крайніх злиднях в сирому підвалі чужого дому від сухот помирає цілком зневірена і вкрай озлоблена його дочка, яку спокусив і безсовісно використав князь. Їхня донька Неллі зазнає невимовних поневірянь і хоч, врешті, знаходить притулок і любов у сім'ї Іхменєвих, це триває недовго — дівчинка помирає. Усі вони залишають цей світ із глибокою ненавистю до свого кривдника, не знайшовши сили простити завданого болю.

Не менш трагічною є доля сімейства Іхменєвих. Голова сім'ї Микола Сергійович, безпідставно звинувачений Валковським у нечесності, програє суд і позбувається свого й так невеликого маєтку. Його донька Наталя втікає з батьківського дому заради коханого — щирого та без-

характерного Олексія, який невдовзі залишає її і одружується з багатою. Мати розривається між чоловіком і донькою. Однак всі вони, пройшовши горнило страждань, принижені й ображені, зрештою, знаходять сили простити, примиритися, об'єднатися, більше того, не концентруватися на своїх бідах, а помічати навколо себе інших нужденних людей, опікуватися ними і допомагати їм.

Автор однозначно на боці впокоєних, однак непримиренність і жага помсти всьому несправедливому світу, які виявляють деякі його герої, нашою думкою про неминучість Божого суду і припинення панування зла та несправедливості.

К. С. Льюїс «ХРОНІКИ НАРНІЇ. ПРИНЦ КАСПІАН»

Не так давно на екрани наших кінотеатрів вийшла картина «Принц Каспіан». Вона знята за мотивами однойменної повісті К. С. Льюїса «Хроніки Нарнії. Принц Каспіан». Власне, за мотивами. Адже коли ти не читав самої книги, то може скластися враження, що випустили у світ ще одну казочку про хоробрих дітей і чарів-

них створінь. Узявши за основу канву сюжету, автори сценарію опустили всі важливі діалоги, які пояснюють основний зміст учинків і подій, які відбуваються навколо. А без цього наповнення фільм вийшов черговою казочкою. Власне, увесь фільм про це кричить — це лише гарна казка, в якій добро завжди перемагає зло...

Проте, коли ви почитаєте саму книгу, яка, до речі, складається із 7 повістей (а «Принц Каспіан» — це лише четверта повість), то відразу відчує різницю. Адже автор — Клайв Стейплз Льюїс — був щирим християнином, членом літературного гуртка «Інклінги», в який входили і Дж. Р. Р. Толкін, і Ч. Вільямс, А. Фокс та інші. Усі

вони іншомовно писали про духовне життя людини у цьому світі. Тож і Льюїс, будучи натхненником і лідером цього гуртка, задумав написати так звану казку для дорослих. Тобто твір, де алегорично зображено життя і віра людей, що йдуть за Богом. І всі образи у книзі — відображення тих назв чи образних висловів, які використовує Бог, щоби пояснити наше життя із Ним. Лев Аслан — паралель із тим, як Біблія зображає Спасителя

Христа — Лев з коліна Юди. Головні герої — діти: «Якщо не повірите, як діти, не увійдете у Царство Небесне». Біла Відьма — образ зла і спокусителя, що під красивою личиною бажає привнести лише смерть і страх. Навіть вічна зима — це символ нашого життя без Бога, коли справжнє життя «затихає», сковане холодом і бездушністю наших же сердець, де панує гріх.

Можна багато говорити про твір. Але найліпше, що ми можемо зроби-

ти, — взяти і прочитати цю чудову притчу. Й отримати велике задоволення і від самого твору, адже автор був професором літератури в Кембриджському університеті, і від того, що Бог говоритиме з вами вустами героїв книги і ставитиме запитання: як ти живеш? чи йдеш ти за Мною? чи довіряєш Мені?

Олег Блощук

Ти відповідальні за тих, кого нав...приручаєш...

Коли я вперше (майже після десятирічної перерви) прийшла на урок літератури у 8-А клас, я очікувала від дітей яких заведено запитань, тільки не цих:

— А ви читали казку «Червона Шапочка»? (хі-хі)

— А ми будемо її вивчати? (ха-ха)

Оте «хі-хі» та «ха-ха» збило мене з пантелику остаточно. Казку про Червону Шапочку я, звичайно, читала не раз і не два, навіть можу записатися, що знаю її напам'ять. Але чому восьмикласників зацікавив саме цей літературний шедевр Шарля Перро? Все стало на свої місця, коли вдома прочитала гумористичну казку Євгена Дударя «Червона Шапочка», за допомогою якої восьмикласники хотіли перевірити реакцію і, можливо, стан нервової системи нового вчителя. Після прочитаної казки, а також після аналізу творів, поданих програмою для вивчення літератури у 5–9 класах, у мене виникло декілька запитань, на які потрібно було знайти відповіді.

Запитання перше. Якими є мета та завдання вивчення літератури взагалі і зокрема в школі?

Історія людського суспільства поклала на літературу важливу відповідальність за виховання своїх дітей, коронувачи її як одну з найперших і незамінних вихователів у житті кожної людини. Не заглиблюючись у філософські хащі щодо важливості літератури у виховному процесі, цитую мету та завдання, прописані в програмі опрацювання зарубіжної літератури в школі (5–9 класи):

«**Метою** вивчення предмета зарубіжної літератури є залучення учнів до найвищих досягнень світової літератури і культури, загальноосвітніх і національних духовних цінностей, виховання естетичного смаку, високої читачької та загальної культури, вироблення імунітету проти низькопробних явищ масової культури.

Завдання вивчення літератури:

— Виховати повагу до духовних скарбів людства, здатність формувати і активно відстоювати власну точку зору, свою систему життєвих цінностей і не бути об'єктом маніпуляцій, не сприймати культи сили і переваги матеріальних цінностей над духовними.

— Набувати навичок розрізнення явищ елітарної та масової культури.

— Прищеплювати школярам вишуканий естетичний смак».

На мою думку, гумористична казка Євгена Дударя «Червона Шапочка», а також деякі оповідки з «Декамерона» Джованні Боккаччо, поезія Вагантів не відповідають заявленій меті та завданням вивчення літератури в школі. В зв'язку з цим постає

Запитання друге. Чи потрібно вивчати подібного роду твори в школі?

Психологи стверджують, що стійкі літературні та мистецькі вподобання формуються у віці 12 — 14 років. То як же література, яка за своєю суттю є аморальною, може навчити розумного, доброго, вічного? Адже морально-етичне виховання засобами літератури повинно формувати багату, орієнтовану на загальнолюдські та християнські цінності особистість.

Отже, виникає запитання третє. Що робити вчителю-словеснику з подібного роду творами, які прописані і затверджені в шкільній програмі?

Я вважаю, що найкращий вихід із цієї ситуації — це подавати вищезазначені твори з точки зору християнського світобачення. На превеликий жаль, ми не можемо опікуватися нашими дітьми протягом усього життя. Рано чи пізно вони підуть у «великий світ», світ, де в ефірі, пресі, на книжковому ринку спостерігаємо засилля несмаку, комерційної псевдокультури; і їм потрібно буде вміти орієнтуватися у виборі літературних уподобань. Отже, завдання вчителя — навчити учнів робити правильний вибір. У цій ситуації вчитель нагадає мені агронома, що розводить розсаду в парнику. Поливає її, вчасно підживлює, ретельно проріджує, підтримує потрібну температуру і вологість повітря — і все це лише для того, щоб рослина, яку з часом буде висаджено у відкритий ґрунт, була міцною, здоровою, мала стійкий стрижень і сильне коріння. Змогла не тільки пристосуватися і вижити в природному середовищі (палюче сонце, дощі, низька температура, засилля бур'янів, шкідники), а й дати гарні сходи і добре плодоносити. Також і школярі, виходячи зі стін школи у «великий

світ», повинні мати правильно сформоване світобачення, яке дасть їм можливість йти впевнено по дорозі життя.

До речі, наші діти, на щастя, вже й тепер можуть дати досить влучну оцінку того чи іншого твору. Ось що пише Антон Лазарець, учень 8-го класу, з приводу фантастичної казки Джоан Роулінг «Гаррі Поттер» (подається шкільною програмою для позакласного читання в 5-му класі).

«...Твір Джоан Роулінг «Гаррі Поттер» не може навчити нічого доброго бо, зазвичай, у творах з повчальним висновком відбувається боротьба добра зі злом, світла з темрявою, мудрості із глупістю. У цьому ж творі йде боротьба зла зі злом. І багато людей можуть стверджувати, що це не так, але я вважаю, що в цьому творі немає нічого повчального. Багато людей, читаючи твори зарубіжних письменників, поринають у світ пригод, у середньовіччя, уявляють себе лицарями або опиняються на кораблі, плывучи у кругосвітню подорож. Ці люди ототожнюють себе з головними героями прочитаних романів чи повістей, тому твори, які ми вивчаємо на уроках літератури, повинні вчити добру та любові до ближнього. Не вся література може вивчатися в школі, а задана програмою — повинна завжди сприяти вихованню морально-етичних якостей особистості».

І під кінець хотілось би сказати, що на сьогоднішній день із упевненістю можна поручитися за одну книгу, читання якої виведе на правильну дорогу. Книгу, яка пройшла крізь тисячоліття, але від цього не стала менш цінною, книгу, яка була актуальною у всі віки, коли на землі жили люди, книгу, що є наймудрішою серед усіх книг світу, — Біблію. І як же інколи буває гірко спостерігати за суперечками на кшталт: «Чи повинні учні в середній школі вивчати Біблію? Якщо так, то з якого віку?», тоді як такі твори, як «Червона Шапочка» Євгена Дударя, «Декамерон» Джованні Боккаччо, «Гаррі Поттер» Джоан Роулінг, лірика Вагантів введені до шкільної програми та підлягають обов'язковому вивченню.

Проте, нічого не буває просто так. Екзюпері писав: «Послухайте! Якщо зірки засвічують — значить — це комусь потрібно!» Послухайте! Якщо подібна література затверджена шкільною програмою — значить це також комусь потрібно? А якщо залишити все, як є, то що далі...?

Оксана Постольник,
вчитель української мови та літератури приватної
школи «Початок мудрості» (м. Харків)

Юні знавці Біблії

13 квітня 2010 р. в НУ «Острозька академія» за підтримки Міністерства освіти і науки України, Українського Біблійного Товариства та Громадської ради з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями відбулася III Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії».

Участь в олімпіаді «Юні знавці Біблії» взяли учні 1–11 класів, які вивчають предмети духовно-морального спрямування: «Етика», «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Етика: духовні засади», «Людина і світ», «Людина і суспільство», а також усі бажаючі.

Загальна кількість учасників склала 142 учні під керівництвом 68 вчителів, які готували дітей до олімпіади.

Учасники прибули з різних областей України: Рівненської, Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Київської, Сумської, Хмельницької та Одеської.

Ритмічно постукують колеса потяга, у вікнах мигтять мінливі краєвиди і дзвінко, розносячись по всьому вагону, лунають дитячі голоси: «Це Йона, Йона пробув у череві кита три дні і три ночі!» А потім наввипередки: «Тільки 300! Гedeон взяв всього 300 воїнів. І воювали вони, взявши глечики, світильники і труби!»

Не дивуйтеся. Це учні нашого міста їдуть на III Всеукраїнську олімпіаду з християнської етики. Час в дорозі вони не марнують, а за допомогою цікавої і захоплюючої гри налаштовуються на серйозне випробування. Двоє хлопчиків і троє дівчаток — найсміливіших і «найпідкованіших» щодо знання Біблії. Вони довго і старанно готувались. Їхні есе пройшли відбір в Острозькій академії, а залікові книжки рясніють відмітками: що прочитано, що переглянуто, які тести укладено. Їхати не близько — в

місто Острог. Те саме, де з'явився перший в Україні вищий навчальний заклад, де Іван Федорович надрукував першу українську Біблію (1581 рік) і де ця дорогоцінність (за вартістю вона посідає друге місце у світі серед усіх книг) знаходиться знову.

І ось — відкриття. Дітей, їхніх батьків та вчителів вітають ректор Національного університету «Острозька академія», професор І. Д. Пасічник, народний депутат Верховної Ради України, голова Громадської ради з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями В. С. Марущенко та головний спеціаліст управління освіти департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України Р. І. Євтушенко Ми чуємо слова, від яких перехоплює подих, накочуються сльози і охоплює невимовна радість: Україна живе, відроджується, духовно зцілюється, а наші діти, на відміну від нас, дорослих, мають змогу змалечку долучатися до християнських цінностей, зростати не за подобою звірини, а за образом Божим. Тут воскресаєш, хочеться жити і вносити і свою невеличку лепту в справу порятунку держави.

А далі — тести. Сорок різноманітних питань. І дитячі голівки схилились, старанно вибирають відповіді, а ми, вчителі, через прозорі двері все це спостерігаємо. Чи кожен із нас знає, якого птаха першим випустив Ной із ковчега? Або, що значить слово «декалог» чи «евтаназія», чи «реституція»? А в кого на могилі написано: «Світ ловив мене та не спіймав»?

Потім — захист есе. Хто приготував його в усній формі, а хто створив власну презентацію. В руках дітей рясніють друковані аркуші, диски, «флешки». Паралель шестикласників найчисленніша — більше 30 учасників, тому й хвилюються тут більше. Але журі доброзичливе, адже найголовніше вже сталося — діти вибрали духовний шлях, а це шлях перемоги.

Після напруженої праці — екскурсія: по просторій території академії, потім до бібліотеки, де за склом зберігається Острозька Біблія, а далі в підземелля (інакше цей підвал і не назвеш) зі старовинними, XVI ст., стінами незвичайної форми, з різноманітними стародавніми витворами наших дідів-прадідів.

Церемонія нагородження нікого з учасників не залишила без уваги. Кожна дитина — від першокласника до одинадятикласника — отримала грамоту: хто, як призер, хто — за активну участь в олімпіаді. А ще цінні подарунки: книги, іграшки, солодощі. Радощам дітей не було меж.

Щасливі, хоча і досить стомлені, повертаємось додому. Під гуркіт залізничних коліс беру в своїх підопічних інтерв'ю: «Олексію, чи сподобалось тобі брати участь в такій олімпіаді? Чи хочеш взяти участь і в наступному році?»

Олексій Боравльов, учень 6-А класу ЗОШ №1: «Так, це дуже цікаво. Ти починаєш ще більше занурюватися в Біблію, ще краще вивчати її. Мені все там дуже сподобалось: і тести, і нагородження, і захист есе. Я буду тепер більше читати Біблію, а готуватись почну вже з завтрашнього дня».

Ольга Крістіогло, учениця 2 класу проліцею (6 клас) АШГ: «Мені там все сподобалось, було дуже гарно. Особливо в потязі. Я була в потязі вперше. На олімпіаді я дуже втомилася, але все одно ще хочу туди поїхати».

Дарина Морозюк, учениця 2 класу гімназії (6 клас) АШГ: «Я дуже хотіла потрапити на цей конкурс і пройти його. Мені дуже сподобалося, тому що були дуже хороші тести, і там було так гарно, що просто очі розбігаються. Наступного року я планую знову взяти участь в олімпіаді».

Олексій Кириченко, Олексій Боравльов, Орина Калашенко

Олексій Кириченко, учень 1 класу гімназії (5 клас) АШГ: «Мені теж сподобалось, бо було дуже цікаво. Особливо тести і екскурсія. А ще було так багато учасників! В наступному році я теж хочу поїхати, тільки треба ще трохи вивчити Біблію і краще написати есе».

Орина Калашенко, учениця 7-Б класу НВК ім. В. Чорновола: «Мене вразила архітектура академії та їхня Острозька Біблія. І саме містечко з невисокими будиночками таке гарне і якесь домашнє, затишне, чисте. Я там навіть білочку бачила. Мені теж тепер треба читати Біблію на українській мові і менше хвилюватись при захисті. Я також хочу приїхати сюди ще».

Дарина Морозюк, Оля Крістіогло

Наступне запитання Орининій мамі, яка подорожувала разом з нами: «Я знаю, що презентацію, яку ви допомагали робити доньці, ви створювали вперше в житті. На мій погляд, вона вийшла досить вдалою і дуже привабливою. Саме підготовка до олімпіади спонукала вас на такі дії. Якими зусиллями вам дався цей крок?»

Нелі Петрівна: «Звичайно, ми доклали максимум зусиль. І ночами недосипали, і чоловік допомагав, мобілізувалася вся сім'я. Але труднощі нас не лякали, тому що напруга була приємною. Адже сам предмет і поставлена мета настільки важливі для душі дитини, що не шкода на це витрачати ні свого часу, ні здоров'я. Врешті вийшов хороший вдалий фільм. Коли ми готували це слайд-шоу, мені самій було дуже цікаво. І сам пошук картинок, і дотик до духовних істин. І, як Льоша сказав, що він із завтрашнього дня почне читати Біблію, так і мені вже хочеться нове слайд-шоу робити. Я вже думаю про те, де б і мені українську Біблію роздобути. Відчуваю великий інтерес до цієї творчої роботи. І дитину свою відпускати на всі олімпіади, які б тільки не проводилися з цього предмета. І сама б хотіла разом із нею їздити, занурюватися в інший — християнський дух, якого так бракує в нашому суспільстві».

Я, в свою чергу, хочу висловити щиру подяку батькам, які не тільки взяли активну участь у підготовці до олімпіади, а ще й стали спонсорами — повністю оплатили дитячу поїзду.

Наостанок запитання «на засипку»:

Кому належать такі слова:

*«Моліться Богові одному,
Моліться правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться...»*

а) Т. Шевченку; б) І. Франку; в) Л. Українці; г) І. Котляревському?

Алла Кириченко,
м. Южне Одеської обл.

Фотоконкурс «Життя моє – як воно є»

Передплатний індекс — 99864

тел. 0 (362) 63-79-76; e-mail: slovo@hopetopeople.org

Завітайте на наш сайт: www.slovovchitelyu.org

Вітаємо переможців конкурсів 2009-2010 навч. року!

Переможцем літературного конкурсу стала **Галина Левицька** з м. Ізяслава Хмельницької обл., Україна.

Переможцем фотоконкурсу стала **Алла Смаль** з м. Веллінгтон, Нова Зеландія.

Щиро дякуємо усім нашим дописувачам і запрошуємо взяти участь у конкурсах 2010-2011 навч. року!

Літературний конкурс!

До розгляду приймаються твори українською мовою усіх жанрів (поезія, оповідання, новели, есе тощо) на морально-етичну та духовну тематику. Будь ласка, надсилайте свої роботи на адресу редакції з поміткою «Літературний конкурс».

Фотоконкурс!

До участі у фотоконкурсі приймаються видрукувані чорно-білі та кольорові фотографії хорошої якості розміром не менше 10x15 см² або фотографії в електронному форматі (бажано не менше 300 dpi).

Тема фотоконкурсу: «**Життя моє – як воно є**». Фото будуть розміщені в журналі за підписом автора, тому не забудьте вказати своє прізвище та ім'я, а також поштову адресу і телефон. Роботи надсилайте на адресу редакції з поміткою «Фотоконкурс».